

ҲУКУМАТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ҚАРОР

Дар бораи Барномаи миллии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025

Мутобиқи [моддаи 11](#) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи дурнамоҳои давлатӣ, концепсияҳо, стратегияҳо ва барномаҳои рушди иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон" Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мекунад:

1. Барномаи миллии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 ва Нақшаи амалигардонии Барномаи миллии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 тасдиқ карда шаванд ([замимаҳои 1 ва 2](#)).
2. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муҳдати се моҳ Нақшаи мониторинг ва баҳодиҳии Барномаи миллии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025-ро таҳия ва тасдиқ намояд.
3. Вазорату идораҳои дахлдор, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ чиҳати амалӣ намудани барномаи мазкур дар доираи маблағҳои ҳамасола пешбинишудаи буҷети давлатӣ ва ҷалби сармояҳои шарикон оид ба рушд тадбирҳои зарурӣ андешида, ҳар нимсола ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба корҳои анҷомдодашуда маълумот пешниҳод намоянд.
4. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷараёни амалӣ намудани барномаи мазкур ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳар сол то 1 январ маълумот пешниҳод намояд.

Раиси

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Эмомалӣ Раҳмон

аз 27 феввали соли 2021, № 49

ш. Душанбе

Барномаи миллии
ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
барои солҳои 2021-2025

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Барномаи миллии ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 (минбаъд- Барнома) бо мақсади кам кардани сатҳи бемории сил ва таъсири он ба рушди умумии иқтимоӣ ва иқтисодии кишвар ба роҳи таъмини дастрасии умумӣ ба ташхиси табобати саривақтию босифати ҳама намудҳои бемории сил, аз ҷумла сили ниҳонӣ, ки имконияти паст кардани сатҳи беморшавӣ ва фавт, инчунин пешгирӣ намудани инкишофи минбаъдаи устуворӣ ба доруҳоро медиҳад, таҳия карда шудааст.

2. Дар доираи Барнома чунин вазифаҳо муайян карда шудаанд:

1) таъмин намудани дастрасии омма ба ташхиси саривақтӣ ва босифати ҳамаи намудҳои бемории сил бо аҳамияти махсус ба санҷиши тамосҳо ва аҳолии хатари баланди осебпазирдошта;

2) таъмин намудани дастрасии умум ба табобати босифат ва муосири ҳамаи намудҳои бемории сил бо дастгирии мувофиқи беморон ба воситаи усулҳои ба бемор нигаронидашуда;

3) роҳандозии чораҳои муҷтамаъ ва самараноки пешгирии бемории сил байни мубталоёни бемории сил ва тамоми аҳоли, инчунин таъсиррасонӣ ба кам шудани сироятёбӣ аз бемории сил дар кишвар;

4) ташкили низом ва фароҳам овардани шароити мусоид барои амалигардони барномаи самараноки мубориза бо бемории сил.

2. ТАҲЛИЛИ ВАЗӢИЯТ

§ 1. Ҳолати эпидемиологии бемории сил дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон

3. Тибқи ҳисоботи солонаи Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2019 аҳолии Тоҷикистон 9220100 нафар буда, гурӯҳи синнусолии ҷавонон нисбат ба дигар гурӯҳҳои синнусоли бартарӣ дорад. Гурӯҳи синнусолии 0 то 25-сола 51 фоизи шумораи умумии аҳоли ва гурӯҳи аз 65-сола боло 3,3 фоизро ташкил медиҳад. Қисми бештари аҳоли (73 фоиз) дар деҳот зиндагӣ мекунанд.

4. Баъди пошхӯрии Иттиҳоди Шӯравӣ бемории сил аз сари нав чун хатари асосии ба тандурустии ҷомеа таҳдидкунанда зухур ёфта, сатҳи бемории сил дар Тоҷикистон баланд боқӣ мемонад. Тоҷикистон яке аз 18 кишвари афзалиятноки Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ дар минтақаи Аврупо ба ҳисоб меравад, ки мубориза бо бемории сил бояд пурзӯр гардад. Тибқи маълумоти пешгуи Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ дар соли 2019 дар Тоҷикистон ҳолатҳои ҳама намуди бемории сил 83 ба 100000 нафар аҳоли ва ҳолатҳои фавт дар ҳамин сол (бидуни ҳолатҳои фавт аз бемории сил, вируси норасоии масунияти одам) 7,9 ба 100000 нафар аҳолиро ташкил медиҳад. Байни ҳолатҳои нави бемории сил таносуби занҳо ва мардҳо 1 ба 1,2 боқӣ мемонад. Беморӣ асосан ба гурӯҳи нисбатан ҷавон ва аз ҷиҳати иқтисодӣ синну соли кории аҳоли зарба мезанад. Тақрибан аз 2-3 ҳиссаи (63 фоиз) ҳолатҳои нави беморӣ дар шахсони 15-44 сола ошкор шудааст. Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ дар соли 2019 ҳамагӣ 7700 ҳолати бемории сил, ки 2400 ҳолати он бемории сили ба доруҳо устувории васеъдошта аст, ҳисоб кардааст.

5. Тибқи маълумоти Маркази ҷумҳуриявии ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар ҷумҳурӣ дар

соли 2019 ҳамагӣ 5976 ҳолати ҳама намудҳои бемории сил (аз ҷумла дар баҳши иҷрои ҷазои ҷиноятӣ) ба қайд гирифта шуда, аз онҳо 5159 ҳолат дарёфти нав мебошанд (56 ба 100000 нафар). Аз соли 2014 инҷониб коҳиши мунтазами сатҳи бемории сил дар кишвар ба қайд гирифта шудааст. Яъне соли 2014 сатҳи бемории сил 60,8 ба 100000 нафарро ташкил дода, дар соли 2019 ин нишондод то 56 ба 100000 нафар аҳолии поён фаромадааст. Инчунин коҳиши назаррас дар таносуби ҳолатҳои бемории такрорӣ (қаблан табобатгирифта) ва шумораи умумии дарёфт дида мешавад.

6. Сатҳи беморшавӣ аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар панҷ солаи охир ташкил медиҳад:

- 1) 2015 – 60,4;
- 2) 2016 - 60,6;
- 3) 2017 - 58,6;
- 4) 2018 – 56,6;
- 5) 2019- 56.

7. Сатҳи фавт аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар панҷ солаи охир ташкил медиҳад:

- 1) 2015 – 3,9;
- 2) 2016 - 3,7;
- 3) 2017 - 3,5;
- 4) 2018 – 3,1;
- 5) 2019- 2,2.

8. Бори гарони бемории сили ба доруворӣ устувор масъалаи мушкил ва монеаи асосӣ дар роҳи мубориза бар зидди бемории сил мебошад. Аз се тадқиқоти устуворияти доруҳо, ки дар даҳсолаи охир гузаронида шуда буданд, натиҷаҳои гуногун ба даст омаданд. Якум тадқиқоти гузаронидашуда дар Тоҷикистон дар солҳои 2005-2006 муайян намуд, ки бемории сили ба доруҳои сершумор устувор дар 6,8 фоизи ҳолатҳои нави бемории сили бемории сили наварёфтшудаи олудаи балғамаш мусбӣ (МБС+) ва дар 27,4 фоиз ҳолатҳои беморшавии такрорӣ қаблан табобатёфтагон паҳн гардидааст. Тадқиқот танҳо дар ҳудуди шаҳри Душанбе ва ноҳияи Рӯдакӣ гузаронида шуд ва ин маҳдудияти асосӣ барои татбиқи натиҷаҳои он ҳамчун умумимиллӣ ба шумор мерафт. Тадқиқоти устуворияти доруҳои васеътар дар соли 2011 гузаронида шуда, он 25 ноҳияи кишварро дар бар гирифт. Маълумоти ниҳой 12,5 фоиз бемории сили ба доруҳои сершумор устуворро дар ҳолатҳои нави дарёфти беморӣ ва 53,6 фоиз бемории сили ба доруҳои сершумор устуворро дар ҳолатҳои такрорӣ нишон дод. Бо мақсади таҳлили таъсири барнома ба паҳншавии бемории сил дар Тоҷикистон ва таъмини банақшагирии пурсамари барномавӣ, аз ҷумла дар ҳудудҳои идоракунии маводи доруворӣ, барнома аз моҳи июни соли 2016 то моҳи июни соли 2017 дар сар то сари кишвар тадқиқоти устуворияти доруҳои умумичумҳуриявиро ташкил намуд. Тадқиқоти мазкур чун як ҷузъи барномаи фонди глобалӣ оид ба мубориза бо вирусҳои норасоии масунияти одам, бемории сил ва вараҷа бо дастгирии техникии Оҷонсии ИМА оид ба рушди байналмиллалӣ дар доираи Барномаи мубориза бо бемории сил гузаронида шуд. Тадқиқот тамоми минтақаҳои кишварро фаро гирифта, дар он тамоми муассисаҳои ташхисӣ ва табобатии зерсохтори зиддисилӣ, аз ҷумла ташхисгоҳҳо ва табобатгоҳҳо ширкат варзиданд. Натиҷаи омӯзиш нишон дод, ки бемории сили ба доруворӣ устувор дар 19,9 фоиз ҳолатҳои нави дарёфт ва 41,1 фоиз байни ҳолатҳои такрорӣ, яъне қаблан табобатёфтагон ба қайд гирифта шудааст. Дар марҳилаи байни ба доруворӣ устувор таҳқиқоти охир таносуби бемории сили ба доруворӣ устувор дар ҳолатҳои нави дарёфт аз 12,5 фоиз то 19,9 фоиз зиёд гардида, аммо байни ҳолатҳои такроран беморшавии қаблан табобатёфтагон ба таври назаррас кам шудааст (аз 53,6 то 41,1 фоиз), ҳарчанд дар маҷмӯъ сатҳи бемории сили ба доруворӣ устувор ба таври изтиробангез баланд боқӣ мемонад. Тадқиқоти устуворияти доруҳо хусусияти нигаронкунандаи зиёдшавии устуворӣ ба дорувори зиддисилии қатори дуюмро, ки онҳоро гирифтори бемории сили ба доруҳои сершумор устувор ном мебаранд, муайян намуд. Яъне гирифтори бемории сили ба доруҳои сершумор устувор аз 17,4 фоиз то 21,3 фоиз афзудааст.

9. Бемории сил дар байни кӯдакон дар гурӯҳи бемории сил ба ҳадди зарурӣ нишон дода нашудаанд, аммо дарёфти ҳолатҳои бемории сили ба дорувориҳои сершумор устувор дар байни кӯдакон, дар натиҷаи беҳтар гаштани пайгирии алоқамандон ва истифодаи самараноки индуксияи балғам барои ба даст овардани намунаҳои балғам барои ташхис зиёд шудаанд (мутобиқи замимаи 1). Таҷрибаи мазкур бояд дар тамоми кишвар роҳандозӣ гардад (алҳол

танҳо дар минтақаҳои аз ҷониби духтурони бидуни марз дастгириёбанда истифода мешавад).

10. Бемории сил дар муассисаҳои ислоҳӣ то ҳол чун мушкилот боқӣ мемонад. Шумораи умумии беморӣ дар ин бахш дар соли 2018 назар ба соли 2014 паст рафтааст, яъне 121 ҳолат дар соли 2018 ва 160 ҳолат дар соли 2014. Сатҳи бемории сил (ҳамаи намудҳо) дар маҳбасҳо зиёда аз 1008 ҳолат ба 100000 нафар мебошад. Мушкилоти бемории сили ба доруворӣ устувор дар низоми иҷрои ҷазои ҷиноятӣ камтар шудааст.

11. Бемории сил яке аз паҳншудатарин бемориҳои ҳамрадиф ва сабаби асосии марги шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда боқӣ мемонад. Фоизи гирифтронии бемории сил, ки аз ташҳиси вируси норасоии масунияти одам гузаштанд, аз соли 2014 инҷониб хеле боло рафта, дар соли 2018 тақрибан 93 фоизро ташкил медиҳад (мутобиқи замимаи 2).

12. Барномаи миллии зиддисилӣ муҳоҷирони меҳнати ба ватанбаргаштаро яке аз гурӯҳҳои асосии осебпазир ба сироятёбии бемории сил муаррифӣ кардааст. Дар вақтҳои охир фоизи муҳоҷирон байни ҳолатҳои нави бемории сил 13 фоиз поён рафтааст. Кам будани чораҳои амалии мақсаднок, ки ба пешгирии бемории сил ва назорати байнисарҳадии он равона гардидааст, инчунин мутаҳаррикии аҳоли ба самаранокии Барнома таъсири манфӣ мерасонад. Ҳарчанд дар ҳамкориҳои байнисарҳадии мубориза бо сил байни кишварҳо пешравӣ дида мешавад, онҳо нокифоя мебошанд. Зеро воситаҳои молиявӣ, ки ба муҳоҷирони меҳнатӣ хизматрасонии тиббиро дар кишвари қабулкунанда дастрас мегардонанд, амал намекунанд.

§ 2. Хизматрасониҳо оид ба бемории сил

13. Хизматрасониҳо оид ба пешгирӣ, ташҳис ва табобати бемории сил ба аҳолии Тоҷикистон аз ҷониби муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ ва соҳаи махсуси зиддисилӣ, инчунин дар муассисаҳои ислоҳӣ аз тарафи раёсати тибби Сарраёсати иҷрои ҷазои ҷиноятӣ расонида мешавад. Соҳаи махсуси зиддисилӣ дар намуди марказҳои зиддисилӣ дар сатҳи ҷумҳуриявӣ, вилоятӣ ва шаҳру ноҳиявӣ амал мекунанд. Ҳамаи марказҳои мазкур ба аҳоли оид ба ташҳису табобати амбулаторӣ хизматрасонӣ карда, масъули амалигардонӣ ва ҳамоҳангсозии чорабиниҳо оид ба назорати бемории сил дар маҳалли фаъолияти худ мебошанд. Алҳол гирифтронии бемории сил дар 25 муассиса бо шумораи умумии 1660 кат (Маркази миллии бемориҳои сил, шуш ва ҷарроҳии қафаси сина, 4 беморхонаи вилоятӣ, беморхонаи кӯдакони бемориҳои сил дар шаҳри Душанбе ва 19 беморхонаҳои ноҳиявӣ) табобати статсионарӣ мегиранд. Аз соли 2009 инҷониб инфрасохтори беморхонаҳои зиддисилӣ қисман ихтисор гардиданд. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон нақша дорад, ки минбаъд низ 1660 кат нигоҳ дошта шавад, аммо онҳоро барои муолиҷаи гирифтронии бемории сили ба доруҳои сершумор устувор ва бемории сили ба доруҳо устувории васеъдошта аз нав тақсим намуда, як қисми дигарро барои расонидани кумаки паллиативӣ зимни бемории сил таъин намояд.

14. Беморони сил асосан дар муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ муайян гардида, сипас барои ташҳис ба озмоишгоҳҳои зиддисилӣ фиристода мешаванд. Агар ташҳис тасдиқ шавад (ё ин ки дар асоси нишондиҳандаҳои клиникӣ шубҳаи ҷиддӣ ба бемории сил вучуд дошта бошад), речаи муолиҷа аз ҷониби шӯрои (консилиуми) табибон муайян карда мешавад. Тақрибан 40 фоиз беморон табобати амбулаториро аз рӯзи аввали тасдиқи ташҳис оғоз менамоянд. Боқимондаҳо дар беморхонаҳо бистарӣ мешаванд. Табобати минбаъда дар муассисаи табобати кумаки аввалияи тиббӣ санитарии ҷои истиқомат сурат мегирад.

15. Шабакаи озмоишгоҳҳои зиддисилӣ аз озмоишгоҳи миллии референсӣ, ки ҳамчун озмоишгоҳи силии дорои хатари баланд тавсиф мешавад ва ҳама намуди таҳқиқотҳои озмоишгоҳҳои хатари муътадил, инчунин амалиётҳоро бо киштҳои сабзида барои айнияткунонӣ (идентификатсия), санҷиши ҳассосият ба доруҳо фенотипӣ ва таҳлилҳои санҷиши хаттиро дар киштҳо мегузаронад, 5 озмоишгоҳи вилоятӣ хавфи муътадил ва 76 озмоишгоҳи ноҳиявӣ хавфи паст иборат аст. Озмоишгоҳҳои сатҳи вилоятӣ хатари муътадил дар ҷамоати деҳоти Деҳмоӣ ноҳияи Ҷаббор Расулов, шаҳрҳои Кӯлоб, Бохтар, Хоруғ ва озмоишгоҳи миллии тандурустии ҷамъиятӣ дар шаҳри Душанбе иқтисодии гузаронидани таҳқиқоти кишти балғам дар намунаҳои муҳити саҳту моеъ ва усулҳои таҳлили хаттии намунаро доранд. Кишт дар муҳити моеъ дар лӯлачаҳои нишондиҳандаи сабзиши микобактерия дар 3 таҳлилгоҳ-ҷамоати деҳоти Деҳмоӣ ноҳияи Ҷаббор Расулов, шаҳри Кӯлоб ва озмоишгоҳи миллии тандурустии ҷамъиятӣ дар шаҳри Душанбе гузаронида мешавад. Озмоишгоҳи миллии референсӣ маҷмӯи пурраи санҷиши микробиологӣ, аз ҷумла санҷиши ҳассосият ба маводи доруворӣ фенотипӣ,

дорувори зиддисилии қатори якум ва доруҳои зиддисилии қатори дуюм, маводи доруҳои нави Бедаквилин ва Деламанид, инчунин доруҳои таъиноташон боздидшудаи Клофаземин ва Линезолидро мегузаронад. Санҷиши ҳассосият ба доруҳо ба доруҳои нав ва доруҳои таъиноташон боздидшудаи ба наздикӣ ворид карда шуданд, вале воридкунии пурраи он мониторинги босифати иловагӣ ва таъмини назорати сифатро талаб мекунад. Айни ҳол, таҳлили пурраи ҳассосият ба доруҳо танҳо дар озмоишгоҳи миллии референсӣ гузаронида мешавад. Озмоишгоҳи байналмилалии референсии Гаутинги Олмон шабакаи таҳлилгоҳии кишварро дар баҳогузори ва кафолати сифат дастгирӣ намуда, ёрии техникӣ мерасонад.

16. Соли 2018 алгоритми ташхисӣ ба тавсияҳои Созмони умумичаҳонии тандурустӣ мутобиқ гардонида шуд, ки ин технологияи ташхиси молекулярии Ген Эксперт (дастгоҳи малеркулярӣ) барои дарёфт намудани чубчамикроби сил ва муайян намудани мутобиқат ба доруи рифампитсин ба воситаи аввалин дараҷаи ташхис табдил дод. Ҷорӣ намудани технологияи Ген Эксперт дар охири соли 2011 шурӯъ гардид. Дар соли 2017 дар кишвар, аллакай, дар 43 озмоишгоҳ 46 дастгоҳи Ген Эксперт дастрас гардид. Бо мақсади дастрас гардонидани усули ташхиси молекулярӣ дар тамоми кишвар низоми интиқоли балғам ба роҳ монда шудааст, аммо барои баъзе ноҳияҳои дурдаст дастрасӣ ба таҳлили Ген Эксперт душвор мебошад. (43 нуқтаи Ген Эксперт барои 66 ноҳия). Интиқоли балғам аз деҳот ба ноҳия аз ҷониби муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ сурат гирифта, минбаъд ба вилоят бо дастгирии шарикони рушд аз ҷониби марказҳои зиддисилӣ интиқол дода мешавад.

17. Усули ғайрифавқоли дарёфти ҳолатҳои бемории сил усули асосии ошкорсозии ҳолатҳои нави беморӣ мебошад. Кормандони кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ уҳдадоранд, ки шахсони аломатҳои беморидоштаро муайян намуда, онҳоро ба муассисаҳои махсусгардонидашудаи зиддисилӣ барои ташхис равона созанд. Тибқи алгоритми ташхисӣ, ташхиси бемории сил ба воситаи дастгоҳи Ген Эксперт муқаррар мегардад. Агар бемории сил тасдиқ гардад, озмоиши минбаъдаи таҳлили хаттӣ вобаста ба дараҷаи устуворӣ ба рифампитсин гузаронида мешавад. Дар ҳолати манфӣ будани натиҷаҳои Ген Эксперт ташхис ба воситаи санҷиши рентгенӣ муайян карда мешавад. Микроскопияи бевоситаи намунаи (молиш) балғам барои муайян намудани сироятпазирии бемор пешбинӣ шудааст. Усули фавқоли дарёфти ҳолатҳои бемории сил барои пайгирӣ кардани тамосҳо ва муоинаи мунтазами гурӯҳҳои таҳти хатар қарордошта татбиқ мегардад. Мутаассифона, шумораи тамосҳои тафтишшуда нисбати як бемор бо дарназардошти андозаи хоҷагии як хона басанда нест. Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандии маҳаллӣ дар дарёфти ҳолатҳои нави бемории сил нақши калон дошта метавонанд.

18. Муайян кардани намудҳои беморӣ ва тавсеаи речаи махсуси муолиҷа дар муассисаҳои махсусгардонидашудаи зиддисилии сатҳи ҷумҳуриявӣ ва вилоятӣ аз ҷониби шӯрои табибони силшинос амалӣ мегардад. Баъди нашрияи Созмони умумичаҳонии тандурустӣ дар соли 2018 дар бораи «Робитаи фаврӣ оид ба табобати бемории сили ба дорувориҳои сершумор устувор ва рифампитсин устувор» барнома бо дастгирии Хазионаи глобалӣ фарогирӣ бо речаҳои навро васеъ намуд ва онро дар тамоми кишвар таъмин кард. Дархост барои хариди доруворӣ, миқдори онҳо ва бучет мутаносибан тасхеҳ карда шуданд. Хазионаи глобалӣ барои маблағгузорию арзиши афзуншудаи табобат 1169000 доллари америкоӣ ҷудо кард. Дастурамали миллии клиникаи табобати бемории сил боздид карда шуда, соли 2019 аз ҷониби Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст.

19. Дастрасгардонии бетаваққуфи доруҳои зиддисилии сифатноки қатори якум ба ҳамаи муассисаҳои зиддисилӣ таъмин гардид. Аз соли 2018 инҷониб дорувори зиддисилии қатори якум, аз ҷумла вояҳои кӯдакона аз ҷониби Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз маблағҳои бучети давлатӣ харидорӣ карда мешавад. Таъминот ва интиқоли маводи доруворӣ дар дохили кишвар бо дастгирии молиявии Хазионаи глобалӣ идора карда мешавад. Дорувори зиддисилии қатори дуюм, аз ҷумла вояҳои кӯдакона тариқи гранти Хазионаи глобалӣ аз ҷониби таъминоти умумичаҳонии маводи доруворӣ дастрас карда мешаванд. Барои тамизгардонии анбори нигоҳдорӣ, нигоҳдошт, тақсиму интиқол ба нуқтаҳои хизматрасонии зиддисилӣ, назорат ва пуррагардонии захираҳо қоидаҳо муқаррар гардидаанд. Маркази ҷумҳуриявии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил мониторинги захираҳои доруро дар сатҳи канорӣ тавассути ташрифҳои мунтазами назоратӣ мегузаронад. Фурӯши доруҳои зиддисилии қатори дуюм дар дорухонаҳо манъ карда шудааст.

20. Ҳамаи доруҳои зиддисилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд ба қайд гирифта шаванд. Мақсад аз ин иқдом кафолати қабули доруҳо ва дигар маводҳои тиббӣ аст, ки ба стандартҳои умумии сифат, беҳатарӣ ва самаранокӣ ҷавобгӯ мебошанд.

21. Дарёфти ҳолатҳои нав бо усули фаъол ва ғайрифаъол сурат мегирад (дар вақти воридшавӣ ба маҳбас ва санҷишҳои мунтазам). Маҳбусони гирифтори бемории сил дар беморхонаи марказии сили қазои қиноятӣ дар шаҳри Ваҳдат ва баҳши он дар вилояти Суғд муолиҷа мегиранд. Озмоишгоҳҳои ин муассисаҳо бо дастгоҳи Ген Эксперт ва микроскопияи молиши балғам муҷаҳҳаз мебошанд. Ба дигар муассисаҳои низоми иҷроии қазои қиноятӣ таҳлилгоҳҳои зиддисилии низоми граждани хизмат мерасонанд. Илова бар ин, боз дар ҳафт марказҳои ислоҳотӣ ва бузургтарин тавқифгоҳи тафтишотӣ дар шаҳри Душанбе, изоляторҳои махсуси зиддисилии мавҷуданд. Дар муассисаҳои зиддисилии маҳбасҳо дар маҷмӯъ 195 кат мавҷуд аст, ки 30-тои онҳо барои бемории сили ба доруворӣ устувор пешбинӣ шудааст. Дар низоми иҷроии қазои қиноятӣ норасоии кормандони тиб мушкилоти мубрам ба ҳисоб меравад. Раёсати тиббии сарраёсати иҷроии қазои қиноятӣ аз қониби маблағгузори беруна, ки тавассути Хазиनाи глобалӣ амалӣ мегардад, фаъолият мебарад. Маводи доруворӣ ва реагентҳо аз қониби барнома ва Хазинаи глобалӣ дастрас карда мешаванд. Соли 2018 ҳамагӣ 25 гирифтори бемории сил ба доруворӣ устувор бо табобат бо доруҳои зиддисилии қатори дуҷум фаро гирифта шуда буд, ки 6 нафари онҳо бемории сили ба доруҳо устувории васеъдошта доштанд. Пайгирии маҳбусони бемори озодшуда дар байни низоми шаҳрвандӣ, ки бояд муҳлати табобати зиддисилиро ба охир расонанд, бояд таҳким ёбад ва фаъолтар гардад.

22. Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемории сил ва Маркази ҷумҳуриявии пешгирӣ ва мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният чорабиниҳои мунтазамро оид ба бемории сил/вируси норасоии масунияти одам тавассути машваратҳои яқояи барномавӣ ва техникӣ мегузаронанд, дар ҳамкорӣ ва ҳамоҳангсозӣ ислоҳҳои зарурӣ ба дастурамалҳо ва протоколҳо оид ба масъалаҳои машварату муоина оид ба вируси норасоии масунияти одам барои беморони сил, муоинаи шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда барои дарёфти бемории сили фаъол, табобати сирояти ниҳони сил дар беморони гирифтори сирояти яқояи бемории сил, вируси норасоии масунияти одам ворид менамоянд, инчунин мубодилаи маълумотҳо ва пурзӯр намудани низоми мониторингӣ ва ҳисоботӣ, инчунин тавассути мутабиқгардонӣ ва ҳамоҳангсозии чорабиниҳои дахлдор байни гурӯҳҳои хавфи баланди сироятёбӣ, аз ҷумла он чорабиниҳое, ки аз қониби Хазинаи глобалӣ дастгирӣ меёбанд, амалӣ карда мешаванд, ташкил мекунанд. Дар натиҷаи ин, санҷиши вируси норасоии масунияти одам дар беморони сил, ки нишондиҳандааш аз соли 2013 инҷониб дар сатҳи баланд қарор дорад (97-98 фоиз), беҳтар гаштааст. Аммо, ин нишондиҳандаи муоинаи бемории сил дар байни шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда пасттар, 76,7 фоизро ташкил медиҳад, вале афзоиши назарраси он дар муқоиса бо соли 2014 дида мешавад (50,7 фоиз). Табобати пешгирикунанда бо котримоксазол соли 2018 ҳамагӣ дар 80 фоиз беморон гузаронида шуда буд. Ҳамаи ҳолатҳои дарёфтшудаи бемории сил санҷишро оид ба вируси норасоии масунияти одам бо ташаббуси соҳаи зиддисилии, вале тестҳои фаврӣ барои вируси норасоии масунияти одам чун пештара дар соҳаи зиддисилии дастрас нестанд, бинобар ин, намунаҳои хун ба марказҳои бемориҳои пайдошудаи норасоии масуният равона карда мешаванд, ки алоқаи мутақобил аксар вақт ба таъхир меафтанд.

23. Барномаи системаи стандартии бақайдгирӣ ва ҳисоботиро оиди бемории сил дар асоси платформаи кушодаи электронии Опенэмерес истифода мебарад, ки низоми маълумоти тиббии он бо назардошти тавсияҳои охирини Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ ва талаботҳои иловагии кишвар таҷдид карда шудааст. Модули озмоишгоҳии ин система таҳия шуда, алҳол истифода мешавад, вале он боз такмили минбаъдaro талаб мкунад. Бо истифодаи модул мубодилаи зудии маълумотҳо миёни мутахассисони озмоишгоҳ ва табибон сурат мегирад. Аз соли 2018 Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемориҳои сил метавонад ҳамаи ҳисоботҳоро аз рӯи намунаҳои бемории сил бо истифодаи регистри электронии мазкур дастрас намояд.

24. Айни замон бештари беморони сил маҷмӯи дастгирии иҷтимоӣ барои ҳавасмандӣ ба риояи речаи табобат намегиранд. Барои онҳое, ки кӯмак расонида мешавад, аз имкониятҳо ва сарчашмаҳои дастраси шаҳру ноҳияҳо вобаста буда, гуногун мебошанд. Бемороне, ки ба шакли мутабиқгаштаи беморони сил гирифтोरанд ва дар беморхонаи кӯдакони зиддисилии шаҳри Душанбе ва шуъбаи кӯдакони маркази миллии бемориҳои сил, шуш ва ҷарроҳии қафаси сина табобати беморхонагӣ мегиранд, аз қониби ташкилотҳои кӯмакрасон ғизои иловагӣ мегиранд. Мутаассифона, ёрии пулие, ки аз қониби Хазинаи глобалӣ барои ҳавасмандкунии беморон дода мешуд, моҳи март соли 2019 қатъ гардид. Дигар намудҳои дастгирии иҷтимоӣ ва равонӣ ба монанди машваратҳои равонию иҷтимоӣ, пешниҳоди табобати бевосита назоратшаванда, назорати видеоии табобати бевосита назоратшаванда, инчунин ташвиқот оид ба дастрасӣ ба

манбаъҳои имконпазир танҳо дар баъзе ноҳияҳо ва деҳаҳо аз ҷониби ташкилотҳои ҷамъиятии маҳаллӣ расонида мешавад. Дар натиҷаи ташвиқот бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар чорҷӯбаи лоиҳаҳои дастгирикунанда дар аксарияти ноҳияҳо қарорҳои мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ қабул шудааст, ки дар онҳо уҳдадорҳои соҳаи кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ, зиддисилӣ ва ҷамоатҳо дар бехтар намудани дарёфт ва табобати беморони сил, аз ҷумла расонидани кумаки иҷтимоӣ ва имтиёзҳои гуногун ба беморони сил дарҷ гардидааст. Ин таҷриба бояд васеъ ва дар саросари кишвар 100 фоиз фаро гирифта шавад, инчунин, қарорҳои мазкур аз рӯи имкон бояд бо дарназардошти тағйирот ва фокуси хизматрасонии ба бемор нигаронидашуда боздид карда шаванд. Инчунин зарур аст, ки кумак ба ҳар бемор дастрас, ба талаботи инфиродии онҳо ҷавобгӯ ва байни ниҳодҳои кумакунанда ҳамоҳанг карда шавад. Дар ҳар як муассисаи зиддисилӣ ё кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ бояд кормандони иҷтимоӣ кор кунанд, зеро онҳо ҳолати иҷтимоӣ ва ниёзҳои шахсии беморро ба кӯмаки иҷтимоиву равонӣ муайян намуда, беморро ба ташкилоти ҷамъиятӣ ё дигар соҳаҳои дахлдор равона менамоянд.

2. ДАСТОВАРДҲО ВА МУШКИЛОТҲОИ АСОСӢ

§ 1. Дастовардҳо ва пешравиҳо дар соҳаи зиддисилӣ

25. Барнома дар давраи нақшаи миллии стратегияи пешинаи худ (солҳои 2015-2020) ба муваффақиятҳои бузург ноил шудааст, хусусан:

- Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемориҳои сил бори аввал дар нақши қабулкунандаи асосии гранти бемории сили Хазиначи глобалӣ (9,6 миллион доллари америки) гардид. Грант бомуваффақият амалӣ шуда истодааст;

- ҳазинаи глобалӣ барои кишвар маблағи иловагӣ ҷудо карда, ҳаҷми умумии маблағ 11019000 доллари америки зиёд карда шуд;

- ҳамоҳангӣ байни Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемориҳои сил ва шарикон оид ба мубориза бо бемории сил хуб ба роҳ монда шуда, маблағҳои аз сарчашмаҳои гуногун ҷудошуда оқилона истифода мешаванд;

- бо сабаби коҳиш ёфтани кумакҳои беруна дар оянда, Нақшаи бисёрсолаи гузариши устуворона ба маблағгузори миллии бо иштироки гурӯҳи корӣ, ки дар ҳаёти он намояндагони Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемориҳои сил, шарикон, Маркази ҷумҳуриявии пешгирӣ ва мубориза бар зидди бемории пайдошудаи норасоии масуният, Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид, Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин намояндагони ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки дар самти вирусӣ норасоии масунияти одам ва сил фаъолият менамоянд, шомил мешаванд, тартиб дода шудааст;

- дар солҳои охир маблағгузори давлат барои мубориза бо бемории сил торафт меафзояд. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон инчунин маблағгузори соҳаи охир зиёд кардааст. Он доруворӣ зиддисилии қатори яқум ва мавод барои микроскопия ва санҷишҳои биокимиёвӣ бемории силро харидорӣ менамояд. Маоши кормандони соҳаи сил ду маротиба зиёд гардида, ҳароҷоти хуруқдорӣ барои беморон аз 1,6 то 16 сомонӣ баланд бардошта шуд (гарчанде ин ҳанӯз ҳам нокифоя ҳисобида мешавад);

- стратегия ва дастуралҳои муосири байналмилалӣ оид ба идоракунии бемории сил сари вақт ворид карда шуда, амалӣ шуда истодаанд;

- дастуралҳои миллии оид ба идоракунии бемории сил тибқи тавсияҳои охири Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ (соли 2018) боздид гардида, аз ҷониби Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст. Комиссияи маслиҳатӣ машваратии табибон (консилиум), ки мақомоти асосӣ оид ба қабули қарорҳои клиникӣ ба ҳисоб меравад, ғайримарказонида шуда, дар ҷамоати деҳоти Деҳмои ноҳияи Ҷаббор Расулови вилояти Суғд, шаҳрҳои Кӯлобу Бохтари вилояти Хатлон ва Хоруғи вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон комиссияҳои маслиҳатӣ машваратии табибони вилоятӣ таъсис дода шудааст. Онҳо дар ҳамкориҳои зич бо комиссияҳои маслиҳатӣ машваратии табибони марказӣ фаъолият мебаранд. Ғайримарказикунонӣ барои босуръат ворид намудани тавсияҳои нави Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ дар саросари кишвар мусоидат менамояд. Комиссияҳои маслиҳатӣ машваратии табибони вилоятӣ барои сари вақт ворид намудани речаҳои нав ва табобати амбулаторӣ ба салоҳиятҳои иловагӣ ниёз доранд. Дар натиҷаи омӯзишҳои зарурӣ ва таҳкими иқтидор дар самти таҳияҳои нав ва тавсияҳои зуд-зуд такмилёбандаи Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ яқҳо бо дастгирии молиявӣ комиссияҳои маслиҳатӣ машваратии табибони вилоятӣ мустақилият ва салоҳияти бештари қабули қарорҳоро ба даст меоранд;

- дастрасии мунтазам ба маводи дорувории сифатноки зиддисилӣ, аз ҷумла дорувориҳои нав таъмин гардиданд;
- дар охири соли 2018 фарогирии саросарии кишвар оид ба воридкунии речаҳои нави табобати аз ҷониби Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ тавсияшуда амалӣ карда шуд;
- ҳамчун ҷузъи ҷудонашавандаи табобати бемории сили ба доруҳои устувор мониторинги фаъоли бехатарии доруҳои инчунин дар кишвар ворид карда шуд. Қариб ҳамаи марказҳои зиддисилӣ ба аудиометрҳо, электрокардиографҳо мучаҳҳаз гардонида шуданд ва омӯзишҳои мувофиқ барои таъмини дурусти мониторинги клиникии табобати беморони сил ва дарёфти саривақтию бартарафсозии таъсири номатлуб гузаронида шуданд;
- раванди бақайдгирии дорувории зиддисилӣ дар Тоҷикистон шурӯъ шуд. Ҳазинаи глобалӣ дар таҳкими иқтисодии соҳаи назорати доруворӣ саҳмгузор мебошад;
- пойгоҳи маҳзани стандартикунонидашудаи маълумотҳо дар платформаи кушодаи Опенемерес дар ҳамаи муассисаҳои зиддисилии кишвар ворид карда шуд;
- дар Тоҷикистон якҷанд воситаҳои электронӣ дар соҳаи мубориза бо бемории сил истифода мешаванд, аз ҷумла Кван-БС барои назорати анбор ва захираҳои маводҳои доруворӣ ва таҳияи дархостҳои зарурӣ барои харидории доруворӣ истифода бурда мешавад. Платформаи онлайнӣ огоҳсозии бармаҳали ГенЭксперт Алёрт дар 43 ноҳия аз шумораи умумии 66 ноҳия ворид гардид ва дар соли 2021 фарогирии ҳамаи муассисаҳои зиддисилии кишвар дар назар аст. Барои тақвияти санҷиши хароҷоти картриҷҳои Таҷҳизоти мазкур барои пурзӯр намудани мониторинги хароҷоти картриҷҳои ГенЭксперт, тартиб додани дархостҳои дақиқ бо мақсади ташхис, шарҳи натиҷаҳои озмоиш ва ҳаҷми кори ҳар як дастгоҳи ГенЭксперт кӯмак мекунад;
- натиҷаҳои бехтари табобати ҳам бемории сили ҳассос ва ҳам бемории сили ба доруҳои сершумор устувор ба даст омадааст (самаранокии табобати бемории сили ҳассос аз 90,8 фоиз дар соли 2014 то 92 фоиз расидааст). Муваффақиятҳои калон оид ба нишондодҳои самаранокии табобати бемории сили ба доруворӣ устувор аз 50,2 фоиз дар соли 2014 то 64,9 фоиз дар соли 2016 ба даст омаданд;
- шумораи беморони дар табобати амбулаторӣ буда зиёдтар гардид (40 фоиз беморон табобатро дар шароити амбулаторӣ оғоз мекунанд). Дар натиҷаи бехтаркунӣ ва кам кардани шумораи катҳо коҳиш ёфтани миқдор ва давомнокии табобати беморхонагӣ дар беморхонаҳои зиддисилӣ ба даст омад;
- ташкилотҳои ҷамъиятӣ ба барнома фаъолона ҷалб карда шуданд, хусусан нақши онҳо дар дастгирии беморон дар шароити амбулаторӣ зиёд аст. Айни замон, 16 ташкилоти ҷамъиятии маҳаллӣ дар амалисозии чорабиниҳои зиддисилӣ таҷриба доранд. Вале ҷалби онҳо маҳдуд аст ва онҳо дар сатҳи таҷрибавӣ дар якҷанд ноҳияҳо ё ҷамоатҳо фаъолият мекунанд. Аз ин рӯ, барои васеънамоии фаъолияти ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва тақвият додани нақши ҷомеаи шаҳрвандӣ дар мубориза бар зидди сил талабот зиёд аст;
- ҳамкориҳои зичи соҳаи зиддисилӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ заминаро барои бақайдгирии расмӣ ассотсиатсияи «Ҳамкориҳои боздошти сил дар Тоҷикистон» фароҳам овард, ки муассисони он шаш ташкилоти ҷамъиятӣ, зиёда аз 80 узв аз ҳисоби намояндагони муассисаҳои давлатию ғайридавлатӣ ва зиёда аз 20 соҳибкори бонуфуз, санъаткорон ва рӯзноманигорон мебошанд;
- барои мусоидат кардан ба ҳавасмандӣ ба табобат барои бемороне, ки ба меъёрҳои муайян мувофиқанд, усулҳои алтернативӣ, ба мисли табобат дар хона ва бо кӯмаки ҷамъиятҳо дар маҳал истифода мешавад. Фарогирии ҷуғрофии ин усул бояд васеътар гардад. Раванди муолиҷаи шумораи ками беморон тавассути технологияи рақамӣ назорат карда мешавад;
- дар кишвар чорабиниҳои, ки аз ҷониби донишқадаҳои молиявии беруна (Агентии Иёлотӣ Муттаҳидаи Америка оид ба рушди байналмилалӣ, Ҳазинаи глобалӣ ва ғайра) муайян гардидаанд, дастгирӣ шуда, бо ҷамоҳангсозӣ ва ҳамкориҳои самаранок ва касбӣ бо шарикони байналмилалӣ ва миллӣ, ки барои назорати бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷалб шудаанд, босамар татбиқ мешаванд.

§ 2. Дастовардҳо дар самти ташхиси озмоишгоҳии зиддисилӣ

26. Озмоишгоҳҳои зиддисилии Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ба дастовардҳои назаррас ноил гаштааст, аз ҷумла:

- озмоишгоҳҳои зиддисилӣ дар Тоҷикистон ҳама гуна таҳлилҳои ташхисиро барои бемории сил ва бемории сили ба доруворӣ устувор мегузаронанд;

- алгоритм ва стратегия, инчунин амалияи ташхиси бемории сил тибқи стандартҳои байналмилалӣ таҷдид ва роҳандозӣ гардиданд;
- усулҳои фаврии молекулярӣ чун таҳлили асосӣ ва аввалиндараҷаи бемории сил дар сатҳи ноҳия гузаронида мешавад ва 90 фоизи аҳоли ба он дастрасӣ дорад;
- таҳлили кишти балғам 80 фоизро фаро гирифтааст. Соли 2020 озмоишгоҳи кишт дар вилояти Суғд ба озмоишгоҳи сатҳи дараҷаи бехатарии биологии-3 табдил дода мешавад, ки имконияти гузаронидани санчиши ҳассосияти доруҳои фенотипиро медиҳад ва бо ин роҳ сарбории озмоишгоҳи миллии референсӣ кам мешавад;
- муоинаи мунтазами гирифтронии бемории сил барои вируси норасоии масунияти одам ва муоинаи шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда барои бемории сил 97 фоизро ташкил медиҳад;
- пажӯҳишгоҳи микробиологӣ ва тибби озмоишгоҳии Гаутинги Олмон ҳамчун озмоишгоҳи супрамиллии референсӣ ба озмоишгоҳи миллии референсӣ кумаки техникӣ мерасонад. Озмоишгоҳи миллии референсӣ барои мониторинг ва арзёбии шабакаи озмоишгоҳии дохили кишвар масъул мебошад ва фаъолияти шабакаи озмоишгоҳҳои зиддисилиро ҳамоҳангсозӣ мекунад;
- низоми интиқоли намунаҳо аз соли 2012 амал мекунад ва алҳол намунаи балғамро аз ҳамаи ноҳияҳо ба наздиктарин озмоишгоҳи Ген Эксперт мерасонад. Бо вучуди ин, он нокифоя аст ва низоми интиқол ба танзим ниёз дорад. Бахши интиқол аз озмоишгоҳи вилоятӣ ба озмоишгоҳи миллии референсӣ нисбатан хубтар фаъолият мекунад ва минтақаҳои аз ҷиҳати ҷуғрофӣ душвортарини Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшонро дар бар мегирад;
- ҳамаи кормандони озмоишгоҳҳои зиддисилӣ аз омӯзишҳои зарурӣ гузаштанд. Омӯзишҳои такмилдиҳанда мунтазам аз ҷониби озмоишгоҳи миллии референсӣ ва озмоишгоҳи супрамиллии референсӣ ташкил карда мешавад.
- харидорӣ бетавақуфи масолеҳи хароҷоти озмоишгоҳҳо барои ҳама усулҳои ташхис тавассути Хазионаи глобалӣ ва Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли таъмин мегардад. Харидорӣ реагентҳо ва масолеҳи озмоишӣ марказонида шудаанд;
- ҳамаи озмоишгоҳҳои зиддисилӣ ба интернет (тавассути модемҳои 3G) дастрасӣ доранд ва бо озмоишгоҳҳои вилоятӣ ва озмоишгоҳи миллии референсӣ таъмули маълумот карда метавонанд, ҳарчанд қатъ шудани интернет дар Тоҷикистон, хусусан дар деҳот зуд-зуд рух медиҳад;
- системаи пайвасти ташхисӣ ва огоҳкунии бармаҳали Ген Эксперт дар 46 озмоишгоҳҳои, ки бо ҳамин миқдор платформаи Ген Экспертро доранд, насб карда шуд. Насб кардани дастгоҳҳои зиёдтари огоҳкунии бармаҳали Ген Эксперт то расидан ба 100 фоиз ва таъмини системаи устувори фаъолияткунанда, ба шумули васлшавии мунтазам ба шабакаи интернет хеле зарур аст;
- қисми озмоишгоҳӣ ба низоми электронии бақайдгирии бемории сил Опенемерес ҳамроҳ карда шудааст. Варақа ва шаклҳои бақайдгирӣ ва ҳисоботӣ дар тамоми шабакаи озмоишгоҳӣ ба меъёри муайян дароварда шудааст;
- ҳамаи озмоишгоҳҳои зиддисилӣ ба тамоми таҷҳизоти озмоишгоҳӣ дастрасӣ доранд. Низоми нигоҳдории таҷҳизот роҳандозӣ карда шудааст. Назорат ва сертификатсияи утоқҳои бехатарии биологӣ ҳар сол як бор амалӣ мегардад;
- озмоишгоҳи миллии референсӣ пурра фаъолият мекунад ва аз соли 2013 инҷониб ҳамасола назорати берунаи сифатро барои санчиши ҳассосияти доруҳо ва усули таҳлили хаттӣ ба доруҳои қатори I ва II бомуваффақият мегузаранд.

§ 3. Мушкилиҳои асосӣ дар самти бемории сил дар Тоҷикистон

27. Новобаста ба дастовардҳои муҳими комёбшуда дар соҳаи мубориза бо бемории сил дар Тоҷикистон як қатор душвориҳои ҷиддии ҳалталаби зерин мавҷуд мебошад:

- бемории сил мушкилоти муҳими саломатии омма боқӣ мемонад;
- дарёфти саривақтии шаклҳои ҳассос, устувор ва сирояти ниҳонии бемории сил дар сатҳи зарурӣ намебошад;
- намунаҳои бақайдгирӣ барои беморони гумонбар ба сил бояд дар ҳар як муассисаҳои кумаки аввалияи тиббию санитарӣ пур карда шаванд;
- мушкилии дарёфт, ташхис ва таъботи бемории сил дар байни кӯдакон хусусияти клиникаю ташкилӣ дошта, дар сатҳи паст қарор дорад;
- пайгирии тамосҳо усули самараноки дарёфти ҳолатҳои бемории сил дар байни

гурӯҳҳои зерин хатар ба ҳисоб рафта, бо як қатор сабабҳо дар сатҳи паст қарор дорад;

- идоракунии бемориҳои ҳамрадиҳои бемории сил, вируси норасоии масунияти одам дар сатҳи шахру ноҳияҳо нокифоя мебошад, аз ҷумла бо сабаби нокифояи маблағгузорию буҷетӣ;
- таъбири сирояти ниҳонии сил унсури муҳими Стратегияи боздошти бемории сил буда, то ҳол дар Тоҷикистон ворид карда нашудааст;
- дар сатҳи шахру ноҳияҳои ҷумҳурӣ масъалаи таъмини ғизои зарурӣ ба беморони сили дар таъбири қарордошта то ҳол ҳалли худро наёфтааст;
- усули таъбири бемории сили ба бемор нигаронидашуда дар кишвар таҷрибавӣ буда, то ҳол дар ҳамаи шахру ноҳияҳо ба пуррагӣ татбиқ карда нашудааст;
- таҳияи нақшаи тадқиқоти амалӣ ва сафарбаркунии захираҳои инсонӣ ва молиявӣ барои амалигардонии он яке аз мушкилоти асосӣ мебошад;
- чорабиниҳои назорати сирояти дар бисёр муассисаҳои зиддисилии Тоҷикистон ба таври кофӣ иҷро намешаванд, ки ин яке аз омилҳои ба паҳншавии бемории сил таъсиррасонанда ба шумор меравад;
- дар ҷумҳурӣ, хусусан дар ноҳияҳои дурдаст, норасоии кадрҳо ва тарки соҳа намудани кормандон дар соҳаи зиддисилӣ мушоҳида мешавад;
- доғузорию ва ҳуқуқпоймолкунӣ то ҳол мушкилоти ҷиддӣ дар роҳи пешгирӣ, ташҳис ва таъбири бемори сил боқӣ мемонанд.
- идома додани таҳкими катҳои ҳадамоти бемории сил, бахусус азнавтасимкунии миқдори катҳо аз ҳадамоти бемории сил ба ёрии паллиативӣ зарур аст. Буҷети ба катҳо ҷудошуда бояд ҷиҳати таъсиси ёрии паллиативии дахлдор барои беморони сил ва ба стандартҳои муосир мутобиқ равона карда шавад. Айни ҳол, ёрии паллиативӣ дар кишвар ба роҳ монда нашудааст;
- дар хизматрасонии тиббӣ дар самти бемории сил дар муассисаҳои низомии иҷроии ҷазоӣ ҷиҳати хусусан дар масоили таъминоти кадрҳо ва ҳавасмандкунии онҳо мушкилот мавҷуд аст;
- норасоии захираҳои молӣ ва кадрӣ барои иҷроии нақшаи беҳтаргардонии (оптимизатсия) шабакаи озмоишгоҳии бемории сил монеаҳо эҷод менамояд;
- воситаи бозғайимии электронӣ барои ҳисоб кардани талабот ва хароҷоти маводи озмоишгоҳӣ хеле заиф мебошад;
- татбиқи модули озмоишгоҳии Опенмерес ё ворид намудани системаи ягонаи мукаммали иттилоотӣ барои ҳамаи озмоишгоҳҳо барои идоракунии маълумот то ҳол ба пуррагӣ ҳалли худро наёфтааст;
- дарёфти саривақтии ҳолатҳои бемории сил дар ҷумҳурӣ ташвишвар боқӣ мемонад, зеро маълумоти дақиқ дар бораи шумораи ҳолатҳои эҳтимолии бемории сил аз мадди назар дурмонда вучуд надорад;
- бо дарназардошти хусусияти ҷуғрофии кишвар низомии кунунии ҷамъоварӣ ва интиқоли намунаҳои балғам дар ноҳияҳои гуногун фарқ карда, барои сари вақт ташҳис ва дарёфт намудани беморони сил монеаҳо эҷод мекунад;
- санҷиши ҳассосияти доруҳо дар кишвар танҳо дар озмоишгоҳи миллии референсӣ гузаронида мешавад, ки ин барои сари вақт фаро гирифтани ҳамаи беморони сил бо санҷиши ҳассосияти доруҳо аз сабаби сарбории баланд ва ҷойгиршавии ҷуғрофии минтақаҳо монеаҳо пайдо менамояд;
- усули ба кӯдакон мувофиқи ҷамъоварию намунаҳо (индуксияи балғам, намунаи наҷосат ва ғайра), инчунин санҷишҳои молекулярӣ ва тасдиқи ҳолатҳои сил дар байни кӯдакон нокифоя мебошад;
- таҳкими иқтисодии кормандон барои хизматрасониҳои махсусгардонидашудаи зиддисилӣ ва кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ дар сатҳи паст амалӣ карда мешавад;
- новобаста аз ҳолатҳои тахминӣ муайян намудани шумораи пешбинишудаи ҳолатҳои бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 ва шумораи пешгӯишудаи бемории сил ба доруворӣ устувор, ки ба таъбири дар солҳои 2021-2025 фаро гирифта мешаванд, мушкил мебошад (мутобиқи замимаи 3);
- норасоии кормандони техникӣ барои нигоҳубин ва нигоҳдории дастгоҳҳои техникӣ ҷой дорад. Бақайдгирии электронии таҷҳизоти озмоишгоҳӣ ва хизматрасонии асосии он ба анҷом нарасидааст.

3. НИШОНДИҲАНДАҶОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ОИД БА БЕМОРИИ СИЛ

28. Асамблеяи генералии Созмони Милали Муттаҳид 26 сентябри соли 2018 аввалин воҳӯрии сатҳи баландро чун воқуниши фаврӣ ба паҳншавии бемории сил ва муттаҳидшавии кишварҳо барои маҳви бемории сил дар дафтари марказии Созмони Милали Муттаҳид дар шаҳри Нью-Йорк баргузор намуд. Хулосаи ин вохурӣ ҳадафи бузургро ба ҳар кишвари иштирокчӣ, ки амалҳои фавриро барои дар бар мегирад. Он аз кишварҳо амали фавриро баҳри тезонидани суръати инкишоф барои расидан ба мақсади асосӣ, яъне аз байн бурдани бемории сил дар тамоми ҷаҳон то соли 2030 талаб мекунад. Тоҷикистон вазифадор шуд, ки ба нишондиҳандаҳои зерин ноил гардад (мутобиқи замимаи 4).

29. Ҳадафҳои кишвар бо интиҳои марҳилаи панҷсола, ки бо ин барнома фаро гирифта мешавад, муқаррар гардидаанд. Ин ҳадафҳо бо иқдомҳои миллии стратегӣ оид ба рушд муайян гардида, ба усулҳои муосиру байналмилалӣ ва ҳадафҳои Асамблеяи генералии Созмони Милали Муттаҳид мувофиқбуда муайян гардидаанд:

1) сатҳи фавт аз бемории сил дар муқоиса бо соли 2020 ҳадди ақал 35 фоиз коҳиш меёбад (ё ин ки тибқи маълумоти Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ дар муқоиса бо соли 2015 75 фоиз кам карда мешавад);

2) сатҳи беморшавӣ бо бемории сил ҳадди ақал 30 фоиз кам карда мешавад (ё ин ки тибқи маълумоти Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ дар муқоиса бо соли 2015 50 фоиз паст мешавад);

3) фоизи бемории сили ба доруворӣ устувор байни ҳолатҳои нав пасттар аз 10 фоиз ва байни ҳолатҳои беморшавии такрорӣ камтар аз 35 фоиз мешавад;

4) дастрасии умум ба ташхис ва табобати ҳама намудҳои бемории сил, аз ҷумла бемории сили ба доруворӣ устувор таъмин мешавад, яъне:

- ҳадди ақал 85 фоизи ҳолатҳои бемории сили наварёфтшудаи олудаи балғамаш мусбӣ муайян мегарданд;

- ҳадди ақал 90 фоизи ҳолатҳои бемории сили наварёфтшудаи олудаи балғамаш мусбӣ, ки табобатро оғоз кардаанд, онро ба итмом мерасонанд;

- ҳадди ақал 90 фоизи ҳолатҳои пешбинишудаи бемории сили ба доруворӣ устувор аз ташхис мегузаранд;

- ҳадди ақал 75 фоиз аз ҳамаи ҳолатҳои муаянгардидаи бемории сили ба доруворӣ устувор бомуваффақият муолиҷа мешаванд.

30. Барнома барои расидан ба ҳадафҳои муқарраргардида ба амалисозии чорабиниҳои зерин таъя менамояд:

- аз ҷониби кишвар пурзӯр намудани салоҳият оид ба амалисозии Барнома, идоракунии доимӣ ва иҷрои уҳдадориҳои давлат, баланд гардонидани дастгирии сиёсӣ ба назорати самараноки бемории сил бо маблағгузори мунтазам афзуншаванда;

- ҳамкориҳои бисёрсоҳавӣ бо шарикони давлатӣ, ҷалби шарикони ҷамъиятию байналмилалӣ ба чорабиниҳои усули ба бемор нигаронидашуда;

- ҳимоя ва таблиғи ҳуқуқи инсон, баробарии гендерӣ, масъалаҳои ахлоқу одоб, инчунин пешгирӣ намудани таъйиз ва тамғагузорӣ нисбати беморони сил;

- ташкили эътилофи мустақкам бо ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва гурӯҳҳои осебдида;

- мувофиқат ба тавсияҳо ва стратегияҳои муосири байналмилалии илман асосёфта ба стандартҳои байналмилалии табобати бемории сил ва принципҳои тавсиядиҳандаи охирини Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ.

4. ДАСТРАСИИ ТАШХИСИ БЕМОРОН ВА АЛОҚАМАНДОН

§ 1. Таъмин намудани дастрасии омма ба ташхиси саривақтӣ ва босифати ҳамаи намудҳои бемории сил бо аҳамияти махсус ба санҷиши тамосҳо ва аҳолии хатари баланди осебпазиридошта

31. Дастрасӣ ба ташхиси бармаҳал ва дақиқ барои муборизаи самаранок бо бемории сил аҳамияти бузург дорад. Технологияи ташхиси бемории сил тӯли даҳсолаи охир дар ҷаҳон ба андозаи назаррас инкишоф ёфтааст. Барои кишварҳои дорои сатҳи баланди бемории сил, ки Тоҷикистон ба он рӯйхат дохил мешавад, риоя кардани тавсияҳои ҷадиди Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ оид ба усулҳои ташхиси бемории сил хеле муҳим аст. Истифодаи усул ва технологияҳои нав барои беҳтарсозии дарёфти бармаҳали ҳолатҳои бемории сил ва

ҷорӣ сохтани роҳҳои нави ташхис барои санҷиши мунтазам нишон доданд, ки дарёфти ҳолатҳои нав беҳтару зиёдтар гардида, фосилаи байни ташхис ва оғози табобат кӯтоҳ шудааст.

32. Натиҷаҳои интизоршаванда дар самти таъмини дастрасии ташхиси бемории сил ва алоқамандон инҳоянд:

- системаи дастраси гузаронидани чорабиниҳо барои пайгирии тамосҳо дар маҳалҳо ва муоина, тадқиқотҳои ташхисӣ дар байни гурӯҳҳои осебпазир (кӯдакон, маҳбусон, шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда, муҳочирон), аз ҷумла тадқиқоти рентгенӣ ташкил шудааст;
- стратегия ва амалҳо оид ба ташхиси бемории сил мукамал шуда, мутобиқи меъёрҳои байналмилалӣ амалӣ мегарданд;
- озмоишгоҳи миллии референсӣ ва таҳлилгоҳҳои вилоятии бемории сил пурра фаъолият менамоянд ва тамоми озмоишҳои гуногунро дар сатҳи марказонидашуда мегузаронанд;
- шабакаи озмоишгоҳии бемории сил дар ҳама сатҳ босифат ва эътимоднок фаъолият карда, байни таҳлилгоҳҳои сатҳи гуногун интиқоли намунаҳо ва додугирифтӣ маълумот самаранок амалӣ мешавад;
- байни муассисаҳои табобатӣ ва ташхисии бемории сил робитаҳои мустақкам ба роҳ монда шуда, речаҳои мувофиқи табобат барои беморон бидуни таъхир пешниҳод мешавад.

§ 2. Пурзӯр намудани усулҳои фаъоли дарёфти бемории сил

33. Усули фаъолонаи мақсадноки дарёфти ҳолатҳо роҳандозӣ шудааст ва мақсади он дарёфтани ҳолатҳои эҳтимолии бемории сил байни гурӯҳҳои муайян мебошад. Дарёфти бармаҳали гирифтори бемории сил, ки боиси табобати саривақтиву фаврӣ мешавад, хатари натиҷаи бебарори табобат, оқибатҳои ногувори иҷтимоӣ ва иқтисодии беморӣ ва сироятёбиро кам мекунад. Барои ташхиси саривақтии бемории сил байни гурӯҳҳои хатари баланди осебпазирдошта якҷанд омилҳо, аз ҷумла доғузории дукарата (барои тааллуқ доштан ба гурӯҳи осебпазир ва мубталои бемории сил будан), монетаҳо барои дастрасӣ ба хизматрасонии тиббӣ, надоштани маълумоти кофӣ ва фаҳмидани хавфи гирифтори бемории сили фаъол таъсир мерасонанд. Дар асоси тавсия ва далелҳои байналмилалӣ барои санҷишу муоинаи мунтазам барои ҳолатҳои фаъоли бемории сил дар Тоҷикистон гурӯҳҳои зерин муайян ва интихоб шудаанд:

- шахсони дартамосбуда, ки дар як ҳоҷагӣ истиқомат мекунанд ва дигар шахсони наздик, ки бо гирифтори бемории сили фаъол робитаи зич доранд;
- шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда;
- шахсони аз озодӣ маҳрумшуда, ки муҳлати ҷазоро дар муассисаҳои ислоҳӣ сипарӣ мекунанд;
- муҳочирони баватанбаргашта;
- нафарони гирифтори бемориҳои муайян, ки омили хатари бемории сил ба шумор мераванд ва бо дигар сабаб ба ёрии тиббӣ муроҷиат мекунанд.

34. Меъёрҳои байналмилалӣ мубориза бо бемории сил тақозо доранд, ки ҳама шахсони бо гирифтори бемории сил тамос ва робитаи наздикдошта муоина карда шаванд ва тибқи тавсияҳои байналмилалӣ пайгирӣ шаванд. Истилоҳи тамос дар барномаи мазкур нисбати ҳамаи он шахсоне, ки бо бемори сили хориҷкунандаи микобактерияҳо (ҳолати индексӣ) робита доштаанд, истифода мешавад. Тамосҳо ба ду гурӯҳ - аҳли оила ва берун аз оила ҷудо карда шудаанд. Пайгирии тамосҳо барои ёфтани нафарони қаблан чун гирифтори бемории сил ошкорнашуда ва онҳое, ки ба табобати сирояти ниҳонии сил ниёз доранд, амали муҳим ва зарурӣ мебошад. Имконнопазирии пайгирӣ намудани тамосҳо дар натиҷа ба аз даст додани имконияти пешгирии ҳолатҳои иловагии бемории сил, хусусан байни кӯдакон оварда мерасонад. Пайгирии тамосҳо байни аъзои оила ва дигар шахсони наздик бояд дар ҳама ҳолатҳои бемории сили шушӣ гузаронида шавад, аммо барои пайгирӣ ва санҷишу муоина тамосҳои зерин дар мадди аввал меистанд:

- нафарони дорои аломатҳои шубҳанок ва эҳтимолии бемории сил;
- кӯдакони то 5-сола;
- тамосҳои масунияти заифдошта, мисли шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда ва тамосҳои гирифтори бемории сили ба доруворӣ устувор.

35. Зарур аст, ки дарёфти ҳолатҳои фаъоли бемории сил дар байни кӯдакон тавассути пайгирии мунтазами алоқамандони беморони сил мутобиқи дастурамали муқарраршуда

тақвият дода шавад. Бо иштироки ҷомеаи шаҳрвандӣ ва маҳалҳо дар самти равносозии мунтазами шахсони эҳтимолияти бемории сил дошта ва дарёфти ҳолатҳо парванда натиҷаҳои хуб ба даст овардан мумкин аст. Муоинаи алоқамандон набояд танҳо байни аъзои оила, балки нафароне, ки бо ин оила алоқаманд нестанд, дар тамос буданд, гузаронида шавад. Диққати махсус бояд ба муоинаи мунтазами кӯдакон ва наврасон дар шароитҳои махсус, мисли хонаи кӯдакон, муассисаҳои пенитенсиарӣ барои наврасон бояд дода шавад. Таваҷҷуҳи махсус бояд ба индуксияи балғам барои кӯдакон ва онҳое, ки балғам ихроҷ намеkunанд, дода шавад. Дигар усулҳои таҳлили ба кӯдакон мувофиқ, ба монанди таҳлили намунаҳои наҷосат ва шустани меъда бояд истифода шавад. Таъмини дастрасии алоқамандон ба таҳқиқоти ройгон бениҳоят муҳим аст. Дар доираи таҳқиқот бояд ҳамаи кӯдакони бо бемор тамосдошта муоина карда шуда, ғизои онҳо баҳодихӣ шаванд. Дар ҳолати маълум шудани норасоии ғизо ё камғизоӣ он бояд бо ҷалби муассиса ва кормандони тиббии дахлдор тибқи тавсияҳои Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ бартараф карда шавад.

36. Таъмини ташхиси бармаҳали бемории сил дар байни ин гурӯҳи осебпазир зарур аст, зеро эҳтимолияти муайяни набудани ташхиси бармаҳал ва табобати бемории сил мавҷуд аст, ки ин метавонад ба натиҷаҳои бебарори табобати на танҳо бемории сил, балки вируси норасоии масунияти одам оварда расонад. Муоинаи клиникаи бемории сили фаъол бояд дар шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда ҳангоми ҳар ташриф ба муассисаи тиббӣ гузаронида шавад ва ҳангоми зарурат, дарёфти бемории сил дар байни шахсони гирифтори вируси норасоии масунияти одам бо истифода аз таҳлили липоарабиноманнан гузаранд. Барои дарёфти фаъолнаи ҳолатҳои бемории сил байни шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ истифодаи алгоритми махсуси ба аломатҳои клиникӣ асосёфта, ки бо акси рентгении қафаси сина ва липоарабиноманнан асоснок мешаванд, тавсия менамояд. Агар муоинаи тиббӣ дар шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда аломатҳои бемории силро пайдо кунанд, пас онҳо бояд дар навбати аввал аз озмоиши Ген Эксперт чун санчиши асосии бемории сил гузаранд. Шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда, ки дар онҳо аломатҳои бемории сили фаъол дида намешавад, бояд табобати пешгирикунандаи сирояти ниҳонии силро гиранд.

37. Ҳамаи дастгиршудагон дар муассисаҳои иҷроӣ қазои ҷиноятӣ, ҳам онҳое, ки муҳлати тафтишро интизоранд ва ҳам онҳое, ки бо ҳукми суд аз озодӣ маҳрум шудаанд, бояд мунтазам аз муоинаи тиббӣ барои бемории сили фаъол гузаранд. Ҳар нафаре, ки ба муассисаи ислоҳӣ ворид мешавад, муоина карда мешавад, сипас дар тӯли аз озодӣ маҳрум буданаш ҳадди ақал як маротиба дар як сол аз муоина мегузарад ва вақти аз маҳбас озод шуданаш низ муоина карда мешавад. Илова бар ин, ҳар бор, ки ягон ҳолати нави беморӣ ошкор шавад, тамосҳо пайгирӣ ва озмоиш карда мешаванд. Кормандони маҳбас низ мунтазам ва давра ба давра аз муоинаи тиббӣ барои бемории сил мегузаранд. Агар дар маҳбусон аломатҳои ба бемории сил ишора кунанда ошкор шаванд, онҳо бояд мутобиқи алгоритми ташхисии миллӣ аз муоинаи тиббӣ тариқи таҳлил бо Генэксперт, ки озмоиши аввалиндараҷаи бемории сил ҳисоб мешавад, гузаранд. Барои ҳамаи маҳбусоне, ки аз муоинаи бемории сил мегузаранд, бояд машварат ва санчиш барои вируси норасоии масунияти одам низ пешниҳод шавад. Барномаи муоина дар маҳбасҳо бояд бо дигар чорабиниҳои ҳифзи саломатӣ ва муоинаи тиббӣ якҷоя бошанд.

38. Андешидани чораҳои фаврӣ барои ҷудокунии ҳолатҳои дорои нишонаҳои бемории сил бо мақсади паст кардани нишондиҳандаҳои паҳншавии бемории сил ва дар муассисаҳои махсус ҷойгир кардани беморони нишонаҳои бемории сил дошта зарур аст. Ҳамаи алоқамандон дар ҳуҷраҳо бояд муоина карда шаванд ва аз рӯи имкон ба табобати сирояти ниҳонии сил фаро гирифта шаванд. Аъзои оила низ бояд аз муоина гузаранд.

39. Барнома тақвияти назорати бемории сил ва бемории сили ба доруворӣ устуворро байни муҳочирони баргашта ва аҳли оилаи онҳо ба воситаи таъмини ташхис ва табобат бо усули ба беморнигаронидашуда, беҳтар гардонидани муносибати онҳо ба муроҷиат ба ёрии тиббӣ, баланд бардоштани сатҳи маълумотнокӣ ва ҳавасмандӣ дастгирӣ менамояд, аз ин рӯ шароитҳои мусоидро фароҳам меорад, то дар соҳаи табобати бемории сил ба дастовардҳои назаррас ноил гардад. Муайян кардани муҳочирони баргашта барои ошкор кардани бемории фаъол мушкул аст. Агар муҳочирон бо баробари баргаштан ба муассисаҳои кумаки аввалияи муассисаҳои санитарӣ ё дигар муассисаҳои ҳифзи саломатӣ муроҷиат кунанд, муоинаи онҳо имконпазир мегардад. Роҳи аз ҳама босамар ин пайдо кардани муҳочирон ба воситаи ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ мебошад. Ин ташкилотҳо

метавонанд, ки мушкилоти асосии бо пешгирӣ, ташхис, таботати бемории сил, бемории сили ба доруворӣ устувор ва бемории сил, вируси норасоии масунияти одам вобастабудаи муҳочиронро муайян ва баррасӣ карда, муҳочирони меҳнатӣ ва аҳли оилаи онҳоро дастгирӣ намоянд. Иқдоми зерин дарёфти ҳолатҳои бемории сил ва натиҷаҳои таботат байни муҳочирони баргаштаро беҳтар мегардонад:

- ташкил кардани гурӯҳи кории бисёрсамтаи амалкунанда оид ба масъалаҳои бемории сил ва муҳочират. Ин гурӯҳ бояд чун мақомоти асосии ҳифзи манфиатҳои сохторҳои давлатӣ фаъолият кунад. Гурӯҳи корӣ бояд назорати байнисарҳадии бемории силро дар ҳамкорӣ бо мақомоти минтақавӣ ва байнидавлатии дар соҳаи муҳочират фаъолиятбаранда дастгирӣ намояд. Мисоли мақомоти минтақавӣ ва байнидавлатии дар соҳаи муҳочират фаъолиятбаранда ин гурӯҳи корӣ оид ба масъалаҳои тандурустӣ, иҷтимоӣ ва ҳуқуқии муҳочирони меҳнатӣ ва оилаи онҳо мебошад;

- барнома ва шарикон ҳамкориҳои зичро дар ҷанбаҳои амалии муносибгардонии ҳадамоти зиддисилӣ ба ниёзҳои муҳочирон идома медиҳанд, онҳо инчунин барои ташкилотҳои ҷамъиятӣ барои амалигадонии лоиҳаҳо оид ба муҳочират ба бемории сил омӯзиш ва машваратҳо ташкил менамоянд;

- таҳкими ҳифзу нигоҳдошти саломатӣ, аз ҷумла баланд бардоштани сатҳи маълумотнокии бидуни доғузориҳои аҳоли, ба таври мусбат дигар кардани муносибат ба ҳифзи саломатӣ;

- пурзӯр намудани силсилачорабиниҳо ва маърақаҳои тарғиботӣ.

40. Нафароне, ки ба бемории дорои омили хатари бемории сил гирифта шудаанд, дар вақти бо дигар сабаб ба ёрии тиббӣ муроҷиат карданашон бояд аз муоинаи бемории сил гузаранд. Шахсони дорои бемориҳои зерин барои аз муоинаи бемории сил гузаштан тавсия мешаванд:

- норасоии вазни бадан, диабети қанд, норасоии музмини гурдаҳо ё гемодиализ;
- занони ҳомила;
- шахсони майзада (истеъмолкунандагони машруботи спиртӣ); истифодабарандагони маводи муҳаддир бо роҳи тазриқӣ, истеъмолкунандагони тамоқу;
- пиронсолон;
- қаблан аз бемории сил таботатгирифтагон.

41. Кормандони тиб метавонанд беморонро бо дигар нишондодҳои тиббӣ дида бароянд, аз ҷумла:

- гастрэктомия;
- омосҳои бадсифат;
- ихтилоли иммунодепрессивӣ (ноҷуриҳои руҳӣ);
- беморон бо трансплантатсияи узвҳо ва дигар ҳолатҳое, ки таботати иммуномодуляториро талаб мекунанд.

42. Беморони диабети қанддошта бояд аз муоина барои бемории сил гузаранд ва инчунин гирифтагони бемории сил бояд аз муоинаи диабети қанд гузаранд. Инчунин ин гуна муоинаҳои мутақобила бояд ба муоинаи нафарони тамоқукаш, бемории музмини обструктивии шушдошта, истифодабарандагони маводи психоактивӣ ва вобастагии қавӣ дошта низ вуҷуд дошта бошад. Роҳбарияти муассасаҳои ҳифзи саломатии омма бояд ба кормандони худ низ муоина барои бемории силро пешниҳод намуда, онро бо дигар чорабиниҳои назорати беморӣ ҳамбаста гардонанд.

43. Муассасаҳои кумаки аввалияи тиббию санитарӣ бояд мунтазам варақаи бақайдгирии ҳолатҳои эҳтимолии бемории сил (ТБ15)-ро пур намоянд, ки барои ёфтани ҳолатҳои ошкорнашуда ва аз мадди назар дурмонда хеле муҳим аст. Барои кафолати он, ки ҳамаи варақаҳо тибқи талабот пур карда шудаанд, бояд назорат бурда шавад.

§ 3. Беҳтар кардани дастрасӣ ба хизматрасонии босифати озмоишгоҳҳои зиддисилӣ

44. Нақша оид ба васънамоии технологияи Ген Эксперт барои се сирояти ҳамрадифи бемории сил, вируси норасоии масунияти одам ва гепатит пешбинӣ менамояд. Ин таҳияи созишномаи сиёсиро бо Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли оид ба ҳамбастагии хизматрасониҳои якҷанд беморӣ ва ёддошти тафоҳум оид ба хизматрасониҳо байни бемории сил, вируси норасоии масунияти одам ва гепатит талаб мекунад. Якҷоя кардани хизматрасониҳо метавонад аз ноҳияҳои таҷрибавӣ оғоз ёбанд.

45. Инчунин дастрасиро ба воситаҳои ташхисӣ, ки табоати мувофиқ ва босифатро таъмин мекунад, яъне муайян кардани ҳассосияти доруҳо васеъ намудан зарур аст. Дар ҷумҳури 43 таҳлилгоҳи Ген Эксперт бо 46 платформа, 76 таҳлилгоҳи микроскопӣ, як таҳлилгоҳи «хавфи баланд» ва панҷ таҳлилгоҳи «хавфи миёна» мавҷуд аст. Бо мақсади тақсимои оқилонаи ҳаҷми кор дар шабакаи таҳлилгоҳҳо соли 2021 гузаронидани санҷиши ҳассосияти доруҳо дар таҳлилгоҳҳои вилояти Суғд (ҷамоати деҳоти Деҳмои ноҳияи Ҷаббор Расулов) ва вилояти Хатлон (шаҳри Кӯлоб) имконпазир ва шурӯъ мешавад. Гузаронидани санҷиши ҳассосияти доруҳо ва таҳлилҳои дигар оид ба кишти бактерияҳо (кишти балғам) аз нуқтаи назари амнияти биологӣ хатарнок буда, чунин озмоишхоро танҳо дар таҳлилгоҳҳои хатари баланд (Таснифоти Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ, Дастур оид ба бехатарии биологӣ барои тадқиқоти таҳлилгоҳии бемории сил, соли 2012) бо истифодаи инфрасохтори мувофиқ ва мутобиқати пурраи талаботи назорати сироятбӣ гузаронидан мумкин аст. Аз ин лиҳоз, ду озмоишгоҳи дар боло номбурда азнавсозӣ шуда, ба таҳлилгоҳи ДББ-3 табдил меёбанд. Дар марҳилаи амалисозии барнома озмоишгоҳи миллии референсӣ тавсияҳо ва таҳияҳои нави байналмилалӣ мувофиқро ворид менамояд (масалан, секвеникунонии насли навин).

46. Барои таҳкими кулли низоми идоракунии таҳлилгоҳии бемории сил бехтаргардонии идоракунӣ ва роҳандозии низоми самаранокӣ интиқол дар кишвар, нигоҳдорӣ ва истифодаи таҷҳизот дар таҳлилгоҳҳо, захираҳои кадрӣ баландихтисос, силсилаи таҷҳизоти боэътимоди озмоишгоҳӣ, низоми ягонаи хуб амалкунанда ва бехатарии иттилоотии озмоишгоҳӣ, ҷорӣ намудани низоми идоракунии сифат дар тамоми шабакаи озмоишгоҳӣ зарур аст.

47. Тақвият додани низоми логистикӣ барои таъмини интиқоли боэътимоди намунаҳо, масолеҳ ва реагентҳо, инчунин интиқоли боэътимод ва фаврии маълумот (натиҷаҳои таҳлил ва ҳисобот) байни озмоишгоҳҳо ва муассисаҳои клиникӣ зарур ва муҳим аст. Низоми интиқол бояд аз намуди воситаи нақлиёт (нақлиёти ҷамъиятӣ ё махсус), ҷанбаҳои бехатарии биологӣ, аз ҷумла қоидаҳои борпеч кардан ва бурда расонидан, арзиши интиқол ва ғайра вобастагии махсус дошта бошад. Хизматрасонӣ барои кормандони тандурустӣ ва беморон бояд ройгон бошад, механизмҳои, ки барои мушоҳида ва пайгирии интиқоли намунаҳо байни муассисаҳои тиббӣ бо истифодаи низоми ҶПС таҳия шудаанд, бояд минбаъд низ истифода шаванд. Маблағ барои интиқоли балғам бояд дар доираи буҷети барои маводи таҳлилгоҳӣ ҷудошуда таъмин карда шавад.

48. Коркарди низоми идоракунӣ ва нигоҳдории таҷҳизоти озмоишгоҳҳо самти сеюм буда, он ташхиси дақиқ, боэътимод ва саривақтиро таъмин карда, амнияти кормандони озмоишгоҳро кафолат медиҳад. Мунтазам ва бо сифати баланд нигоҳ доштан ва истифодаи эҳтиёткоронаи таҷҳизот фаъолияти муътадили шабакаи таҳлилгоҳиро таъмин намуда, хароҷоти таъмири таҷҳизотро кам мекунад. Барои таҳкими иқтисодии дохилии нигоҳдории таҷҳизоти озмоишгоҳӣ зарур аст, ки дастур оид ба идоракунии таҷҳизоти озмоишгоҳи зиддисилӣ таҳия гардида, ҳамаи таҳлилгоҳҳои зиддисилӣ бо таҷҳизоти мувофиқи сифаташ баланд мучаҳҳаз карда шаванд. Усули бехтарини самаранок ва аз ҷиҳати иқтисодӣ дастрастарин ин таъсис ва таҳкими иқтисодӣ ва тавонмандии кишвар барои нигоҳдории таҷҳизоти мураккаби озмоишгоҳӣ, аз ҷумла ҳуҷраҳои бехатарии биологӣ, автоклавҳо, сентрифугаҳо ва системаҳои муҳандисӣ ба монанди вентилятсия (тахвия) ва қувваи барқ мебошад. Ҳаққи ақал ду муҳандиси хизматрасон бояд дар марказҳои махсус дар хориҷи кишвар омӯзонида шаванд. То он даме ки чунин иқтисодӣ ба даст наояд, муассисаи давлатии «Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемории сил» бояд бо муахассисони баландихтисоси гувоҳномадошта ё ширкатҳои хизматрасонӣ шартномаи дарозмуддати ҳамкорӣ бандад.

49. Таҳияи системаи идоракунии маълумотҳои озмоишгоҳӣ барои баланд гардонидани самаранокӣ идоракунии маълумотҳо, дастрасӣ ва махфияти маълумотҳо дар озмоишгоҳ. Намунаҳо (варақаҳо) бояд тибқи талаботи миллии ҳисоботдиҳӣ ва бо дарназардошти усулҳо ва технологияҳои нави ҷониби Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ тавсияшуда баррасӣ ва боздид карда шаванд. Намунаҳо ҳар маротиба, ки тағйирот дар алгоритми миллии оид ба ташхиси бемории сил тасдиқ мешавад, бояд таҷдид карда шаванд. Ҳар як озмоишгоҳи зиддисилӣ бояд дафтари ягонаи кории электрониро барои сабти озмоишҳои ташхисӣ дошта бошад. Шакли умумии дафтар бояд ба ҷамъ кардани кулли маълумоти зарурии ҳисоботӣ ва табодули маълумот дар шабакаи озмоишгоҳӣ имкон диҳад. Барои Опенемерес бахши озмоишгоҳӣ таҳия шудааст, ки метавонад, ки барои идоракунии маълумоти озмоишгоҳӣ ва мучтамаъ кардани ҳисобот оид ба санҷиши микроскопӣ, Ген Эксперт, озмоиши кишти балғам, санҷиши ҳассосияти доруҳо ва ғайра кумак кунад. Бартарияти асосии маҳзани электронӣ дар он

аст, ки ҳангоми сари вақт ворид кардани маълумот ба Опенемерес кормандони клиникии сатҳи канорӣ аз натиҷаҳои санҷишҳои озмоишӣ бохабар мешаванд. Гурӯҳи кории озмоишгоҳӣ бо дастгирии машваратии мутахассисони озмоишгоҳӣ супрамиллии референсӣ ҷиҳатҳои мусбат ва заифии ин низомро муайян намуда, нақшаи амалро барои тақмили минбаъдаи ҷузъи озмоишгоҳии Опенемерес таҳия хоҳанд кард.

50. Вориднамоии пурраи низоми идоракунии сифат имкон хоҳад дод, ки озмоишгоҳҳо ҳам дар алоҳидагӣ ва ҳам дар шакли шабакаи озмоишгоҳӣ самаранок идора карда шаванд, ки боиси мушкилоти эҳтимолиро пешгӯӣ кунанд, хатогихоро фавран ошкор ва ислоҳ намоянд. Имконияти аккредитатсияи озмоишгоҳӣ миллии референсӣ тибқӣ меъёрҳои Созмони байналмилалӣ оид ба стандартикунонӣ (15189) на танҳо эътирофи расмии низоми татбиқшудаи сифатро фароҳам меорад, балки муҳимтар аз он, барои иштирок дар лоиҳаҳои байналмилалӣ ва тадқиқоти илмӣ роҳи васеъ мекушояд. Меъёрҳои тасдиқшудаи дастурамали назорати сифат дар озмоишгоҳӣ миллӣ бояд дар ҳама озмоишгоҳҳои дараҷаи бехатарии биологӣ-2 ва дараҷаи бехатарии биологӣ-3 татбиқ карда шаванд. Таъмини берунаи сифат бояд дар ҳама усулҳои ташхисӣ дар ҳар як озмоишгоҳӣ алоҳида истифода шавад.

51. Аккредитатсияи озмоишгоҳӣ миллии референсӣ бояд тибқӣ меъёри байналмилалӣ озмоишгоҳии тартиби амалиёти стандартии (15189) «Озмоишгоҳҳои тиббӣ. Талаботи махсус ба сифат ва салоҳият» гузаронида шавад. Гузаронидани ин амалиёт имкон медиҳад, ки озмоишгоҳӣ миллии референсӣ чун озмоишгоҳӣ дорои низоми самараноки идоракунии сифат обрӯ ва эътирофи байналмилалӣ ба даст орад. Барои иҷрои ин вазифа мақоми ваколатдореро оид ба аккредитатсияи озмоишгоҳҳо муайян кардан зарур аст, ки созишномаҳои байналмилалӣ оид ба эътирофи дучониба дар доираи ҳамкории байналмилалӣ оид ба Аккредитатсияи озмоишгоҳҳо дошта бошад.

§ 4. Маблағгузории кафолатнок ва устувор барои ишкишофи шабакаи озмоишгоҳҳои зиддисилӣ

52. Шабакаи озмоишгоҳии зиддисилии мавҷударо вобаста ба манбаи маблағгузорӣ аз 2 бахш - озмоишгоҳҳои муассисаи давлатии «Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемории сил» ва озмоишгоҳҳои шабакаи кумаки аввалияи тиббию санитарӣ иборат мебошад. Бучети озмоишгоҳҳои муассисаи давлатии «Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемории сил» дар сатҳи ҷумҳуриявӣ ташаккул меёбад ва ин озмоишгоҳҳо мустақиман таҳти назорати ташкилӣ ва молиявӣ, инчунин идоракунии бевоситаи муассисаи мазкур қарор доранд. Озмоишгоҳҳои озмоишгоҳҳои клиникии муассисаҳои кумаки аввалияи тиббию санитарӣ якҷо шудаанд (таҳлили клиникӣ, гематологӣ, микробиологӣ ва таҳлили микроскопии балғам мегузаронанд), аз ҳисоби бучети вилоятӣ маблағгузорӣ карда мешаванд. Бучети ин озмоишгоҳҳо як қисми бучети муассисаҳои тиббӣ ба ҳисоб мераванд. муассисаи давлатии «Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемории сил» озмоишгоҳҳои кумаки аввалияи тиббию санитариро бо микроскопҳо, реагентҳо ва масолеҳ барои микроскопия таъмин менамояд, ки иҷрои ин амал якҷанд мушкилот дорад:

- арзиши хизматрасониҳои озмоишгоҳӣ оид ба ташхиси бемории сил номуайян аст. На арзиши воқеии имрӯзаи кишти балғам ва озмоишгоҳҳои санҷиши ҳассосияти доруҳо, на хароҷоти таҳлили алоҳида мисли микроскопияи намунаҳо ё озмоишҳои молекулярӣ ба таври дақиқ бо дарназардошти ҷузъиёт омӯхта нашудааст. Ин ба арзиши умумии шабакаи озмоишгоҳии зиддисилӣ, аз ҷумла назорат, сифат ва интиқол таъсир мерасонад;

- сарфи назар аз аҳамияти калон доштани шабакаи озмоишгоҳии зиддисилӣ бучети он на ин ки бо дарназардошти эҳтиёҷоти воқеии молиявӣ, балки ба таври ихтиёрӣ вобаста ба имкониятҳои захираҳои молиявӣ дар муассисаҳои дахлдор ҷудо карда мешавад.

53. Барои ба даст овардани натиҷаҳои боэҳтимоли таҳлил оид ба муайян кардани арзиши миёна ҷалб кардани мушовирони мустақили соҳибтаҳассус, ки дар соҳаи тандурустӣ таҷрибаи қарӣ доранд, зарур аст. Ин амал бо дарназардошти хароҷоти реагентҳо ва масолеҳ, арзиши музди маоши кормандон, инфрасохтор, интиқоли намунаҳо, нигоҳдории таҷҳизот ва ғайраро талаб мекунад. Ҳангоми ҳисоб кардани хароҷот бояд нуктаҳои зерин ба назар гирифта шаванд:

- арзиши ҳар як озмоиши ҷудогона, ки барои ташхиси бемории сил гузаронида мешавад;

- арзиши хизматрасонии озмоишгоҳӣ;

- ташрифҳои мониторингӣ, тренингу омӯзишҳо ва ғайра. Ин тадбир ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли имконият фароҳам меорад, ки буҷети шабакаи озмоишгоҳиро ба таври пурра ба нақша гирад.

5. ТАБОБАТИ БОСИФАТ

§ 1. Таъмини дастрасии ҳамаҷониба ба табобати босифат ва муосири ҳамаи намудҳои бемории сил ва дастгирии мувофиқ тавассути истифодаи беморон ва усулҳои ба онҳо нигаронидашуда

54. Табобати бемории сил на танҳо масъалаи саломатии шахсӣ, инчунин масъулияти муҳими саломатии омма мебошад. Табобати номувофиқ яке аз сабабҳои асосии пайдоиши бемории сил ба доруворӣ устувор ҳисобида мешавад. Барнома бояд татбиқи стратегияҳо ва стандартҳои муосири идоракунии ҳолатҳои бемориро барои ноил шудан ба ҳадафҳои миллӣ ва пешгирии паҳншавии минбаъдаи устуворӣ ба маводи доруворӣ идома диҳад. Стратегияи умумичаҳонии мубориза бо бемории сил (дар ҷаласаи сатҳи баланди Ассамблеяи генералии Созмони Милали Муттаҳид қабул шудааст) даъват менамояд, ки дастрасии умумии табобати босифат барои гирифтори ҳамаи шаклҳои бемории сил, аз ҷумла бемории сили ба доруворӣ устувор таъмин карда шавад. Вобаста ба ин, афзалияти бештар ва диққати махсус бояд ба таҷдиди усули мавҷуда оид ба хизматрасониҳои зиддисилӣ тавассути баланд бардоштани сифати хизматрасонӣ, беҳтар кардани идораи ҳолатҳои амбулаторӣ ва амалигардонии усули ба бемор нигаронидашуда дода шавад. Доруҳои нав ва речаҳои ҷадид низоми боэътимод ва пурқуввати мониторинги беморон, дастгирии ба табобат ҳавасманд будани онҳо, назорати маводи доруворӣ ва назорати фармакологиро барои пешгирии пайдоиши устуворӣ ба доруҳои нав ва ба даст овардани натиҷаҳои беҳтарин талаб мекунад. Илова бар ин, чунин ҷузъҳои меъёрҳои миллии мубориза бо бемории сил, аз қабилӣ идоракунии бемориҳои ҳамрадифи бемории сил, вируси норасоии масунияти одам, табобати пешгирикунандаи бемории сил ва табобати бемориҳои ҳамрадиф ба натиҷаҳои табобат таъсири калон мерасонанд ва ба таваҷҷуҳи зиёд ниёз доранд.

55. Иҷрои талаботи бахши мазкур барои расидан ба интизориҳои зерин мусоидат хоҳад кард:

- стратегияҳо оид ба табобати бемории сил ва идоракунии ҳолатҳои беморшавӣ дар асоси дастовардҳои нави аз ҷониби Созмони умумичаҳонии тандурустӣ тасдиқшуда мунтазам нав карда мешаванд;
- ҳолатҳои мураккаб, ба монанди вируси норасоии масунияти одам, бемории сил, бемории сил, норасоии ғизо, аз ҷониби гурӯҳи мутахассисон дар якҷоягӣ идора карда мешаванд;
- беморони ташхисшуда, аз ҷумла бо шаклҳои шадиди устуворӣ ба доруворӣ, тибқи тавсияҳои охири Созмони умумичаҳонии тандурустӣ бо табобати мувофиқ, ба монанди речаҳои кӯтоҳмуддат ё инфиродӣ фаро гирифта мешаванд;
- таъминоти мунтазами маводи доруворӣ сифатан кафолатноки зиддисилӣ, идоракунии дурусти захираҳо ва низоми мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо бо шабакаҳои мувофиқи ҳисоботдиҳӣ амалӣ мегардад;
- усули ба бемор нигаронидашудаи табобат бештар инкишоф ёфта, дар ҳамкориҳои зич бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар тамоми кишвар дастрас карда мешавад;
- барои риояи речаи табобат ва ба даст овардани натиҷаҳои беҳтарини табобат ба ҳамаи гирифтори беморӣ кумаки зарурии ба табобат ҳавасмандкунанда (ёрии равонӣ иҷтимоӣ ва молиявӣ) расонидан лозим аст. Маъракаҳо оид ба баланд бардоштани сатҳи маълумотнокӣ бо ҷалби шахсони машҳур ва шахсони аз бемории сил шифоёфта гузаронида мешаванд.

§2. Тибқи тавсияҳои наватарини Созмони умумичаҳонии тандурустӣ ва дастурамалҳои миллии мубориза бо бемории сил таъмин намудани табобати босифат барои ҳамаи беморони сил

56. Дар шароити рушди босуръати усулҳои табобат муҳим аст, ки тавассути барномаҳои миллӣ далелҳои нав оид ба табобати бемории сили ба доруҳои сершумор устувор ва шакли васеи мутобикгаштаи сил дастрас шаванд. Усули ҷадиди муолиҷа дар аввал барои барномаи миллии ҷимояи аҳоли аз бемории сил як қатор мушкилотро пеш меорад, зеро барои таҷдиди дастурамалҳо ва омӯзонидани мутахассисони бемории сил дар саросари кишвар вақт лозим аст. Вориднамоии дастурамалҳои возеҳ бо таълими зарурӣ ва таъминоти муттасили миқдори

кофии доруҳои лозима бояд дар як радиф иҷро карда шаванд, то табобати муносибу самаранок ба беморон дастрас гардад. Диққати махсус бояд ба гурӯҳҳои осебпазир равона карда шавад.

57. Барнома ба дастрасии оммаи мардум ба усулҳои навтарини табобат сару кор дорад, ба кӯдакони хурдсоли гирифтори бемории сил бояд аҳамияти махсус дода шавад. Дар ҳар ҷое, ки бемории сил дар байни калонсон паҳн гардида бошад, дар байни хурдсолон низ паҳн шудааст. Аксаран ба назар мерасад, ки нишондиҳандаҳои бемории сили ба доруҳои сершумор устувор байни кӯдакон ва наврасон нишондиҳандаҳои умумии бемории сили ба доруҳои сершумор устуворро дар ҷомеа инъикос менамояд, аммо шумораи дақиқ ва мушкилоти воқеӣ номуайян аст. Кӯдакони гирифтори бемории сил ё ба он сироятёфта бинобар доштани аломатҳои клиникалии ба бемории сил хос набуда тариқи барномаҳои зиддисилӣ ба низоми тандурустӣ ворид намешаванд. Қаблан ба пешгирӣ ва табобати беморӣ танҳо миёни калонсолон аҳамият дода мешуд, зеро нақши кӯдакон ва наврасонро дар паҳнкунии бемории сил ночиз меҳисобиданд. Дар кӯдакони хурдсол (то 5-сола) тасдиқи бактериологӣ метавонад душвор бошад ва ташхис одатан ба таври клиникӣ бо дарназардошти хусусияти устувории нишондиҳандаҳои ҳолати индексӣ гузошта мешавад. Устуворӣ ба маводи доруворӣ дар хурдсолон аксаран дар натиҷаи сироятёбии аввалин аз шахси тамосдошта, яъне аз аъзои оилаи калонсоли гирифтори бемории сили ба доруворӣ устувор дида мешавад, аъне дар кӯдакон устуворӣ дар натиҷаи қаблан аз сар гузаронидани бемории сил пайдо намешавад. Бо дарназардошти гуфтаҳои зикршуда, дарёфт ва табобати кӯдакон ва наврасон амали муҳиму фаврӣ мебошад.

58. Дастурамал оид ба идоракунии бемории сил дар кӯдакон бо назардошти тавсияҳои нави Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ, ки дар давоми амалишавии Барномаи мазкур нашр мешаванд, боздид карда мешавад. Ҳангоми тартиб додани речаи табобати шаклҳои ба доруҳо устувори бемории сил дар байни кӯдакон бояд қабули қарорҳо дар асоси санҷишҳои ҳассосияти доруҳо, ё ин ки дар ҳолати тасдиқи клиникӣ аз рӯи натиҷаи устувории манбаи сироят (тамос) амалӣ карда шаванд. Таърихи табобати ҳам бемор ва ҳам ҳолати индексӣ ҳангоме, ки санҷиши ҳассосияти доруҳо дастрас нест ё натиҷаҳо шубҳаноканд, барои баҳодихии самаранокӣ маводи доругӣ бояд якҷоя дида баромада шавад, ба тасдиқи бактериологӣ бемории сил диққати ҷиддӣ бояд дод. Агар ташхис бо роҳи бактериологӣ тасдиқ нашуда бошад, кӯдак бояд дар асоси хулосаҳои клиникӣ ва радиологӣ, инчунин санҷиши ҳассосияти доруҳои намунаи манбаи сироят табобат гирад. Ин усули табобат инчунин бояд стратегия ва механизмҳои дастгирии ба табобат ҳавасмандгардонии кӯдак ва волидайнӣ онҳоро дар бар гирад.

59. Таъминии табобати ҳаматарафаи бемории сил ва вируси норасоии масунияти одам барои ҳамаи гирифтронии бемориҳои ҳамрадиф муҳим мебошад. Барнома машварат ва ташхиси вируси норасоии масунияти одамро тибқи протоколи идоракунии гирифтронии бемории сил ворид намуд. Ташхисҳои фаврии серологии вируси норасоии масунияти одам дар муассисаҳои зиддисилӣ дастрас нестанд ва одатан намунаҳои хун ба марказҳои пешгирӣ ва мубориза бар зидди бемории вируси норасоии масунияти одам фиристода мешаванд. Ташхиси фаврии вируси норасоии масунияти одам бояд дар ҳамаи муассисаҳои зиддисилӣ дастрас бошанд ва аз ҷониби кормандони омӯзонидашудаи ин муассисаҳо гузаронида шаванд.

60. Дастрасӣ ба табобати зиддиретровирусӣ барои нафарони бемориҳои ҳамрадифдошта таъмин карда мешавад. Тибқи тавсияҳои Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ гирифтронии бемории сил, вируси норасоии масунияти одам дар тӯли ду ҳафта пас аз оғози муолиҷаи бемории сил ба гирифтани табобати зиддиретровирусӣ шурӯъ мекунанд. Гирифтронии бемории сил, вируси норасоии масунияти одам бояд ҳарчи зудтар табобати зиддиретровирусӣ гиранд, зеро ин боиси коҳиши назарраси фавт ва беморшавии марбут ба бемории пайдошудаи норасоии масуният буда, дараҷаи зиндамонӣ ва сифати ҳаёти шахсон сироятёфтаи вируси норасоии масунияти одамро баландтар мебардорад. Як қатор масъалаҳои муҳими марбут бо табобати яқвақта барои бемории сил ва вируси норасоии масунияти одам, аз ҷумла ҳолатҳои такрорӣ захролудшавӣ аз доруворӣ, таъсири мутақобилаи дору бо дору ва мушкилоти эҳтимолӣ вобаста то охир риоя кардани речаи табобат бо истеъмоли доруҳои зиёд бояд ба назар гирифта шаванд. Аз ин рӯ, гирифтронии бемориҳои ҳамрадиф барои муайян кардани таъсири номатлуби маводи доруворӣ бояд бодиққат назорат карда шаванд. Инчунин, гирифтронии бемории сил ва вируси норасоии масунияти одам бояд барои пешгирии сирояти оппортунистӣ табобати пешгирикунандаро бо котримаксазол гиранд.

61. Идоракунии дурусти бемориҳои ҳамрадифи бемории сил, вируси норасоии масунияти одам робитаи мутақобила ва ҳамкориҳои самаранокро байни хизматрасонии бемории сил ва

вируси норасоии масунияти одам, бемории пайдошудаи норасоии масуният талаб мекунад. Бо ин мақсад, минбаъд барномаҳои вируси норасоии масунияти одам ва зиддисилӣ дар таҳияи протоколи идоракунии ҳолатҳои беморӣ ва таъмини амалигардии он аз ҷониби ҳадамотҳои ҷалбшуда якҷоя фаъолият хоҳанд бурд. Ҳамгироии ҳадамоти бемории сил ва вируси норасоии масунияти одам сатҳи фавтро коҳиш дода, нишондиҳандаҳои табобати бобарорро баланд бардошта, инчунин бақайдгирӣ ва сари вақт оғоз кардани табобати зиддиретровирусиро беҳтар мегардонад.

62. Дар низоми шабакаи кумаки аввалияи тиббию санитарӣ низ ҳамгироии самараноки табобати бемории сил ва вируси норасоии масунияти одам зарурат дорад. Тамғагузорӣ барои ҳар ду беморӣ дар дастрасии табобат монеа эҷод мекунад ва шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда аксар вақт бо дили нохоҳам аз муоинаи бемории сил мегузаранд. Ҳамкорӣ бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ барои кам кардани тамғагузорӣ ва расонидани ёри равонию иҷтимоӣ ба беморон аҳамияти ҳалкунанда дорад.

63. Барои беморони вируси норасоии масунияти одам низ сари вақт ва бе монеа ташкил ва гузаронидани хизматрасониҳо оид ба ташхис ва табобати бемории сил дар заминаи марказҳои зиддисилӣ ва шабакаи кумаки аввалияи тиббию санитарӣ, аз ҷумла ташхиси балғам, рентген, ташхиси пешоб бо генетики ТБ-Лам ва ғайра бояд ба таври ройгон таъмин бошанд. Ҳангоми муҳокимаи масъалаҳои марбут ба беморони сил, вируси норасоии масунияти одам барои муҳокимаи муштарак ва интихоби усулҳои дурусти табобати онҳо, табибони маркази вируси норасоии масунияти одам метавонад аъзои шӯро (консилиум)-и бемории сил бошанд.

§ 3. Таъмини мунтазам бо маводи доруворӣ ва сарфшаванда, идоракунии захираҳо, нигоҳдорӣ ва тақсимот

64. Бо дарназардошти торафт мураккаб ва баланд гардидани арзиши речаҳои табобатии бемории сил таъмини мунтазами доруҳои сифатан кафолатнок барои барномаи миллии зиддисилӣ хеле мушкил, вале ҳаётан муҳим мебошад. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмини бетавақфуфи маводи доруворӣ зиддисилиро барои табобати ҳамаи шаклҳои бемории сил ва барои ҳамаи гурӯҳҳои синнусолӣ кафолат медиҳад. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли аз соли 2018 инҷониб 100 фоиз доруворӣ зиддисилии қатори якумро харидорӣ мекунад ва нақша дорад, ки батадриҷ харидорӣ доруҳои зиддисилии қатори дуюмро зиёд кунад. Ҳадафи харидорӣ маводи доруворӣ зиддисилӣ ин ба даст овардани доруҳои босифат аз таъминкунандагони боэътимод бо нархҳои дастрас имконпазир мебошад. Харидорӣ доруҳо тавассути механизми ҷаҳонии харид, ба монанди Созмони умумиҷаҳонии маводи доруворӣ, кафолати таносуби сифат ва арзиш амалӣ карда мешавад. Маводи доруворӣ, ки Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо маблағҳои худ харидорӣ мекунад, тибқи тартиби муқарраршуда аз истеҳсолкунандагони дорои таҳассуси Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ буда, агар имкон бошад, бевосита аз Созмони умумиҷаҳонии маводи доруворӣ харида мешавад. Зеро талаботи асосӣ барои харидорӣ маводи доруворӣ ин таъмин намудани сифати доруҳо мебошад, новобаста ба он ки онҳо тавассути шабакаи хориҷӣ ё дохилӣ харидорӣ карда мешаванд.

65. Ҳукумат барои барномаи мазкур маблағҳои иловагӣ чудо хоҳад кард, ки барои тадриҷан гузариши маблағгузорӣ аз Ҳазинаи глобалӣ тибқи нақшаи устуворӣ ва гузариш кофӣ хоҳад буд. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли хариди доруҳои зиддисилии қатори дуюмро соли 2022 оғоз мекунад. Маблағгузорӣ аз буҷети давлат давра ба давра, яъне 20 фоиз дар соли 2022, 30 фоиз дар солҳои 2023-2025 ва 50 фоиз дар солҳои 2026-2030 афзоиш меёбад. Маблағгузорию хориҷӣ (тавассути Ҳазинаи глобалӣ) дар давраи амалигардонии Барномаи мазкур ҳанӯз барои харидани маводи доруворӣ барои табобати бемории сили ба доруворӣ устувор лозим мешавад. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли барои интихоби роҳҳои муносиби харидорӣ, интихоби дастраскунандаи мол ва кафолати сифат масъул хоҳад буд. Маркази ҷумҳуриявии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил барои додани маълумот оид ба миқдори мушаххаси зарурӣ ва эҳтиёҷот оид ба ҳар як маводи доруворӣ ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, муайян кардани воридоти мол, нигоҳдорӣ дар анбор, тақсимот ба вилоятҳо, идоракунии захираҳо дар сатҳи марказӣ, таъмини истифодаи оқилона дар ҷойҳои табобат, сабт ва гузориши ва назорату арзёбӣ масъул хоҳад буд. Барои пӯшонидани хароҷоти дахлдори дастраскунӣ, идоракунии нигоҳдорӣ, захира ва тақсимот ба вилоятҳо ва муассисаҳои табобати бемории сил маблағҳои мувофиқ чудо карда мешавад.

66. Ҳамоҳангсоз оид ба идоракунии маводи доруворӣ минбаъд низ дар доираи низоми миллии иттилоотии бемории сил самтҳои асосии идоракунии маводи доруворӣ, аз ҷумла омӯзиши мутахассисон барои таъбири бемории сил, мониторинги захираҳо, назорати истифодаи маводи доруворӣ, арзёбии эҳтиёҷот, тартиб додани фармоишҳо, бақайдгирӣ ва ҳисоботро идома медиҳад. Арзёбии эҳтиёҷот ба маводи доруворӣ зиддисилӣ дар асоси пешгӯӣҳои эпидемиологӣ бо дарназардошти якҷанд омилҳо таҳия карда шудааст:

- тамоюлҳои дарёфти ҳолатҳои беморӣ;
- пешравиҳои назаррас дар дарёфти ҳолатҳо, алаҳусус дар доираи ҳадафҳои Асамблеяи генералии Созмони Милали Муттаҳид;
- таносуби категорияҳои ҳолатҳои беморӣ (ҳолатҳои бо роҳи бактериологӣ тасдиқшуда ва бо усули клиникӣ ташхисшуда);
- сатҳи паҳншавии ҳолатҳои устуворӣ ба доруҳо дар кишвар. Натиҷаҳои пешгӯишуда барои солҳои 2021-2025 дар қадвали 10 оварда шудаанд, ки онҳо сектори шаҳрвандӣ ва низоми иҷроӣ қазои ҷиноятро бо назардошти мақсадҳои гузашташудаи Асамблеяи генералии Созмони Милали Муттаҳид дарбар мегиранд.

67. Маркази ҷумҳуриявии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил бемории сил татбиқи усулҳои мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо ё назорати фармокологӣ дар барномаи зиддисилӣ фаъолонан васеъ менамояд. Низоми назорати фармокологӣ барои маводи доруворӣ зиддисилӣ як бахши низоми умумии назорати фармокологӣ дар кишвар мебошад. Ҷумҳурии Тоҷикистон маҷмуи мобайнии назорати фармокологӣ оид ба таъбири бемории силро интихоб кардааст, ки ин оид ба таъсири номатлуби ҷиддӣ ва таваҷҷӯҳи махсус доштаро гузориш додан ба Ҳадамоти назорати фаъолияти фармокологӣ мефаҳмонад. Мониторинги мунтазам, бақайдгирӣ ва ҳисоботдиҳӣ оид ба таъсири номатлуб дар саросари кишвар тавассути низоми мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо ташкил карда шудааст. Сифати мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо дар ноҳияҳои гуногун фарқ мекунад ва бояд дар ноҳияҳои, ки ба наздикӣ доруҳои нав ворид карда шуда буданд, беҳтар карда шавад. Усулҳо ва протоколҳои стандартишуда, ки барои мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо заруранд, дар ҳамаи муассисаҳои зиддисилӣ мавҷуданд. Гузаронидани машғулиятҳои омӯзиши иловагӣ оид ба мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо зарур аст. Барнома аз ҳисоби буҷети давлатӣ барои идора кардани таъсири номатлуб речаи таъбири бемории сил воситаҳои тиббиро таъмин мекунад.

68. Аз ҷониби озмоишгоҳи дорои сертификат ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли дар таҳими низоми миллии идоракунии доруворӣ бо дарназардошти бақайдгирии доруворӣ зиддисилӣ, ташкили низоми амалкунандаи назорати сифати доруворӣ зиддисилии дастрасшуда дар дохили кишвар кумаки техникӣ расонида мешавад. Иқтидор ва тавонмандӣ дар идоракунии маводи доруворӣ тавассути омӯзонидани кулли кормандони дахлдор бо мақсади татбиқи самарабахши талаботи идоракунии маводи доруворӣ, инчунин бо таваҷҷӯҳи махсус ба истифодаи доруҳои нави зиддисилӣ ва идоракунии таъсири номатлуби доруворӣ ба даст оварда мешавад.

69. Феҳристи электронӣ барои лавозимоти озмоишгоҳӣ, реагентҳо ва озмоишҳои ташхисӣ таҳия карда мешавад, ки барӯйхатгирии (инвентаризатсия) захираҳо, арзёбии эҳтиёҷот ва тартиб додани фармоишҳо имконпазир ва осонтар мегардонад.

70. Низоми ягонаи ҳуҷҷатнигорӣ барои харид зарурӣ ба стандартҳо ҷавобгӯ шуда, дар асоси алгоритми ягонаи расмиёти харид, ки дар дастурамали милли оид ба идоракунии сифати ташхиси озмоишгоҳии бемории сил тасдиқ шудааст, татбиқ карда мешавад.

71. Механизми самарабахши барасмиятдарории гумрукии маводи озмоишгоҳӣ ташаққул ёфта, раванди воридоти маҳсулоти озмоишгоҳӣ осон карда мешавад. Барои ин тибқи тартиби муқарраршуда таҷдиди қонунгузори дахлдор зарур аст.

§ 4. Таъмини ёрии ҳаматарафа ба гирифтори бемории сил тавассути усулҳои ба онҳо нигаронидашуда

72. Сарфи назар аз беҳтар гардидани ҷалбшавии ҷомеа ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ тақвият додани нақши онҳо дар барномаи зиддисилӣ, беҳтар ба роҳ мондани робита миёни фаъолони ҷомеа ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ бо беморони сил, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, сохторҳои давлатӣ, соҳаҳои зиддисилӣ ва кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ зарур аст. Барномаи зиддисилӣ тасмим гирифтааст, ки таҷрибаи ҳамкорӣ бо ташкилотҳои ҷамъиятии маҳаллиро дар расонидани дастгирӣ барои баланд гардонидани иродатмандии беморон ба

табобат, бо ҷалби фаъолони ҷомеа, шабакаи ихтиёриён, ба роҳ мондани ҳамкорӣ дар байни ҷамъиятҳо, соҳаҳои сил ва кумаки аввалияи тиббӣю санитарии мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ҷамоатҳои шаҳрак ва деҳот, аз ҷумла расонидани кумаки равонӣю иҷтимоӣ ба беморон, таъмини баъзе имтиёзҳо дар давоми табобати дарозмуддати онҳо давом диҳад ва пурзӯр намояд. Инчунин, адвокатсия бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба интишори санадҳои, ки масъулияти ҳар як соҳа ва ташкилотро дар гузаронидани чорабиниҳои ба эҳтиёҷоти бемор равонакардашуда дар бар мегирад, давом дода мешавад. Чунин ҳуҷҷатҳо, аллакай, аз тарафи мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии баъзе шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ва вилояти Суғд интишор шудааст. Ташкилотҳои ҷамъиятӣ метавонанд барои чорабиниҳо оид ба адвокатсия ва мониторинги иҷрои ин санадҳо ҷалб карда шаванд.

73. Пурзӯр намудани саҳми ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дар амалисозии Барнома метавонад, ки дар расонидани ёрӣ барои ҳавасмандии беморон ба табобат дар сатҳи оилавӣ ё маҳаллӣ бо истифода аз муносибатҳои инфиродӣ, бо дарбаргирии аъзои оилаи беморон, фаъолони ҷомеа нақши муҳим бозад. Ғайр аз ин, онҳо дар беҳтар намудани муоинаи алоқамандон, хусусан дар гурӯҳҳои зерӣ хатари баланд, баланд бардоштани сатҳи маълумотнокӣ, аз байн бурдани тамғагузорӣ, ҳалли мушкилоти гендерӣ ва ҳуқуқии беморон саҳм мегузоранд. Дар амал ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва фаъолони ҷомеа барои ошкоркунии бармаҳали ҳолатҳои беморӣ, дастгирии беморон барои ҳавасмандӣ ба табобат тавассути татбиқи усулҳои ҷадиди дастгирӣ, ки ба ниёзҳои беморони алоҳида муносиб аст, кумак мерасонанд. Яке аз усулҳои таъсирнок ва босамар ин ҷалби беморони шифоёфта ба чорабиниҳо оид ба дастгирии беморон, алалхусус дар ташкил ва роҳнамоии чорабиниҳои гуногун мебошад. Гарчанде ҳамкорӣ байни ташкилотҳои ҷамъиятӣ, бахши ҷамъиятӣ ва муассисаҳои давлатӣ вобаста ба мавҷудияти лоиҳаҳои бемории сил дар Тоҷикистон ба андозае шакл гирифтааст, то ҳол зарурати тақвият додани ҳамроҳангсозӣ ва робита байни Барнома ва дигар барномаҳои тиббӣ ва иҷтимоӣ (масалан, қисми иҷтимоии Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли) вучуд дорад.

74. Таъсис додани эътилофҳо ва шарикӣ аз ҳисоби тарафҳои манфиатдори дахлдор барои ҳалли вазифаҳои зайл зарур аст:

- мусоидат ба пайгирии алоқамандон;
- дастрасӣ ба хизматрасонии тиббӣ барои кӯдакон ва наврасон;
- таъмини дастрасӣ барои мурочиат ба ҳадамоти тиббӣ барои гурӯҳҳои таҳти хатари зиёд;
- дастгирии адвокатсия;
- сафарбар кардани захираҳо барои тавсеаи тадбирҳои тасдиқшуда, арзёбии рушд ва мубодилаи таҷрибаҳои беҳтарин.

75. Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва шарикони ихтиёрӣ бояд барои баланд бардоштани сатҳи маълумотнокӣ ва сафарбаркунии кумак берун аз соҳаи тандурустӣ (ба монанди таълим, дастгирии иҷтимоӣ ва ғайра) ҷалб карда шаванд. Наврасон ва оилаҳои гирифтори бемории силдошта бояд дар барномаҳои огоҳонии ҷомеа оид ба бемории сил ва чорабиниҳои тарғиботию ташвиқотӣ дар сатҳи ҷомеа ҷалб карда шаванд. Аъзои омӯзонидашудаи гурӯҳҳои дастгирии ҳамсолон ва беморони шифоёфта метавонанд, ки дар пайгирии тамосҳо ва дарёфти ҳолатҳои бемории сили фаъол ёрӣ расонанд.

76. Дастгирии беморон дар давоми муҳлати табобати бемории сил барои ба даст овардани натиҷаҳои беҳтарини муолиҷа нақши муҳим мебошад ва аз ин рӯ, яке аз ҷузъҳои калидии барномаи зиддисилӣ мебошад. Усули ба бемор нигаронидашуда дар табобати бемории сил барои зиёд кардани ҳавасмандӣ ба табобат, беҳтар кардани сифати зиндагӣ ва сабук кардани азият аҳамияти зиёд дорад.

77. Таъмини риояи дурусти речаи табобат ин табобати бевосита назоратшаванда аз ҷониби шахси кумакрасон дар назар дошта шудааст. Табобати бевосита назоратшаванда имкон медиҳад, ки ҳодисаҳои номатлуб ва дигар оризаҳо сари вақт ошкор гарданд ва барои роҳи ҳалли онҳо чораҳои мувофиқ қабул карда шаванд. Инчунин, муайян кардани ниёзмандӣ ба дастгирии иловагии иҷтимоӣ мумкин аст. Усули ба бемор нигаронидашудаи инфиродӣ барои дастгирии ҳавасмандӣ ба табобат ин табобати бевосита назоратшавандаи мутобиқ дар заминаи муассисаҳои тиббӣ ва ҷамоат, инчунин истифодаи технологияҳои рақамӣ (барои беморони дорои хавфи камтарини ихлосмандӣ) ва таъмини назорати видеоӣ, табобати бевоситаи назорат аз ҷониби аҳли оила (одатан барои кӯдакон қобили истифода аст) ва ғайраро дар бар мегирад.

78. Таҷрибаи ҷалби масҷидҳои маҳаллӣ ва соҳибкорон, ташкилотҳои ҷамъиятӣ барои расонидани кумак ба беморон дар пардохти хароҷоти онҳо дар давраи табобат, инчунин баланд

гардонидани сатҳи маърифати онҳо, паст кардани доғузори, ҳуқуқпоймолкунӣ, баробарии гендерӣ дар гирифтани хизматрасониҳои зиддисилӣ мумкин аст, ки таҳлил карда, дар ҳама ҷойҳо истифода бурда шавад. Табобати амбулаторӣ, ки дар Тоҷикистон ба таври самаранок роҳандозӣ мешавад, чораҳои қатъии дастгирии ҳамаҷонибаи беморонро, аз ҷумла таъмини ҳавасмандкунӣ ва додани имтиёзҳо ба беморонро тақозо мекунад, то ки беморон ин усулро қабул ва риоя кунанд. Хеле муҳим аст, ки беморон барои риояи речаи табобат маҳз бо мақсади ба даст овардани натиҷаҳои беҳтарини муолиҷа ҳавасманд карда шаванд. То моҳи март соли 2019 Ҳазинаи глобалӣ пештар ба беморони сили ба доруҳои сершумор устувор ҳамасмандгардонии пулӣ дар шакли сомони тоҷикӣ, баробар ба 33 доллари ИМА дар як моҳ меод. Мутаассифона, Ҳазинаи глобалӣ ин дастгириро қатъ кард ва бо вучуди кӯшишҳои Маркази ҷумҳуриявии ҳимояи аҳоли аз бемории сил, як доноре ёфт нашуд, ки ин фаъолиятро дар дар давраи то ҳалли масъалаи мазкур аз тарафи Ҳукумат, ба зиммаи худ гирад.

79. Бидуни истеъмоли ғизои мукамал унсурҳои фаъоли доруҳои навро аз худ кардани организм нокифоя мегардад ва ин омил хавфро барои тақвияти устуворӣ ба ин доруҳо ба вучуд меорад.

80. Ташкилотҳои ҷамъиятии миллӣ ва ташкилотҳои ҷомеаи шахрвандӣ барои амалисозии ҷузъҳои зиёди дастгирии беморон, бахусус дар таҳияи замимаҳои рақамӣ барои ёдрас кардани истеъмоли саривақтии дурӯворӣ ё назорати фосилавии табобат, имкониятҳои хеле хуб доранд. Онҳо метавонанд дар дарёфти ҳолатҳои фаъоли беморӣ, таъмини муоинаи шахсонӣ тамосдошта, баланд бардоштани маълумотнокӣ ва расонидани кӯмак барои беҳтар кардани муруҷиат нақши хеле муҳим дошта бошанд. Баъзе вазифаҳои маъмурӣ ва ғайритиббӣ, аз ҷумла тарғибот ва муруҷиат барои ташхиси бемории сил, пешниҳоди кумаки равонӣ иҷтимоӣ ба гирифтори бемории сил, машварат ва маълумоти тиббӣ, кумак дар пайгирии тамосҳо ва бурдани табобати бевосита назоратшаванда, назорати видеоии табобатро барои иҷро ба бахши ташкилотҳои ҷамъиятӣ вогузор кардан мумкин аст. Ҳукумат бояд васеънамоии фаъолонаи ташкилотҳои ҷамъиятиро барои мубориза бо бемории сил дастгирӣ намояд. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон тавассути ташкилотҳои ҷамъиятии маҳаллӣ бояд ҳарчи бештар барномаҳои иҷтимоиро амалӣ намояд ва шартномаҳои фармоишҳои иҷтимоӣ амалӣ гардонад ва хароҷоти фаъолият оид ба дастгирии беморон бояд ба таври устувор аз ҳисоби захираҳои дохилӣ пӯшонда шавад.

81. Ба беморони сил бояд дастгирӣ аз бучети давлат - ҳавасмандгардонии пулӣ, инчунин дигар намуди дастгирӣ, масалан ҷуброни хароҷоти роҳ ва маҷмуҳои ғизоӣ, хусусан барои беморони гирифтори шаклҳои ба доруҳо устувори бемории сил таъмин карда шавад. Ба чунин беморон вобаста ба шароити тиббӣ ва иҷтимоии бемори алоҳида ва дар кадом шароит ба ӯ кӯмаки тиббӣ расонида мешавад, бояд дастгирӣ расонида шавад. Ҳамаи хароҷоти зимни муоинаи тамосҳо пайдошаванда бояд ҷуброн карда шавад.

82. Дар маҳалҳои мувофиқ гурӯҳҳои дастгирии беморон ташкил мешаванд, ки мушовирон, кормандони иҷтимоӣ ва тарафдорону ҳамтоёнро дар бар гирифта метавонанд. То ки онҳо таъмини пешниҳоди маълумот, ёрии маърифатӣ ва равонӣ иҷтимоиро бо мақсади ҳавасманд кардани гирифтори бемории сил барои ба анҷом расонидани муҳлати табобат ва бартарафкунии омилҳои эҳтимолии хатари канда кардани речаи муқарраршуда бо тавачҷуҳи махсус ба ҳолатҳои бемории сили ба дурӯворӣ устувор ва нафарони аз гурӯҳҳои аз ҷиҳати иҷтимоӣ осебпазир ва таҳти хавф қарордошта амалӣ намоянд. Инчунин, маводи таблиғотӣ оид ба тандурустӣ ва воситаҳои аёнӣ барои риояи талабот таҳия ва истифода бояд шаванд.

83. Барои банақшагирии стратегияи ҷузъи равонӣ иҷтимоӣ дар сатҳи миллӣ зарур аст, ки замина барои ҳамоҳангсозии фаъолият байни шарикони гуногун фароҳам оварда шавад. Ба шарикони Барнома бояд ҷонибҳои манфиатдори берун аз соҳаи тандурустӣ (масалан, маориф, иҷтимоӣ, рушд ва ғайра) шомил карда шаванд ва инчунин барои густариши шарикӣ байни бахшҳои давлативу хусусӣ мусоидат карда шавад.

84. Амалҳои мақсаднок дар сатҳи ҷомеа барои пешгирии табъиз ва тамғагузорӣ тавассути стратегияҳои дахлдори коммуникатсионӣ, бартараф кардани монеаҳои ҳуқуқӣ дар роҳи табобати бемории сил, хусусан миёни кӯдакон бояд таъмин карда шавад.

85. Лоихаҳои мавҷуда, ки технологияҳои телефони мобилиро барои таҳкими ҳавасмандӣ барои табобати бемории сил - тавассути машваратҳо, ёдраскуниҳо (барои истеъмоли дору ва ташрифи нақшавӣ ба назди мутахассисони тандурустӣ), назорати истеъмоли дору, пешниҳоди мукофот ба беморони речаро риоякунанда ва ғайра истифода мебаранд, тавсеа меёбанд. Барнома барои сафарбар кардани захираҳои иловагӣ тавассути фармоишҳои иҷтимоӣ бо

Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, ҳамкорӣ бо шарикони миллию байналмилалӣ ва таъминкунандагони хизматрасонии телефонҳои мобилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон амал хоҳад кард.

6. ЧОРАБИНИҲОИ ПЕШГИРИКУНАНДАИ БЕМОРИИ СИЛ

§ 1. Амалисозии маҷмӯи чораҳои самараноки пешгирикунанда

барои ҳимояи шахсони осебпазир ва кулли шахрвандон аз

сироятёбии бемории сил ва паст кардани сатҳи беморӣ дар кишвар

86. Барои коҳиш додани шумораи ҳолатҳои бемории сил дар кишвар сатҳи дарёфт ва таъботи самаранок барои ҳамаи ҳолатҳои ошкоршуда кифоя нест. Идоракунии барномавии сирояти ниҳонии сил дар гурӯҳи аҳолие, ки зери хатари инкишофи бемории сил қарор дорад, то ҳол барои қатъ кардани интиқоли микобактерияи бемории сил тадбири муҳим ба ҳисоб меравад. Тахминан аз се як ҳиссаи аҳолии ҷаҳон аз микобактерияи бемории сил сироят ёфтаанд ва ба ҳисоби миёна дар 5-10 фоизи сироятшудагон вобаста ба вазъи масунияти буняи онҳо дар давоми умрашон бемории сили фаъол инкишоф меёбад. Мувофиқи маълумоти Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ, паҳншавии сирояти ниҳонии сил дар тамоми ҷаҳон байни кӯдакони то 5-сола тақрибан 35 фоиз, аз 5 то 15-солаҳо 53 фоиз ва байни гурӯҳи синну соли аз 15-сола боло 63 фоизро ташкил медиҳад. Яке аз 10 вазифаи муҳимтарини стратегияи интиқоли бемории сил ин фаро гирифтани зиёда аз 90 фоизи аҳолии дахлдор бо таъботи сирояти ниҳонии сил то соли 2025 мебошад. Ҳаддимкон кам кардани хатари сироятёбӣ ба кормандони тиб мавзӯи дигари муҳимтарин ба ҳисоб меравад, аз ин рӯ чора ва воситаҳои баландсифати назорати сироят дар ҳамаи муасисаҳои, ки бо гирифтори бемории сил сару кордоранд, бояд истифода шаванд, ки ба натиҷаи зерин хоҳад расонд:

- муқаррароти миллӣ оид ба ошкорсозӣ ва идоракунии сирояти ниҳонии сил ба андозаи зарурӣ ва мувофиқи тавсияҳои Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ мутобиқ карда мешавад;
- таъмини мунтазами вакцинаҳои (Бацилла Калмет-Жерен), санҷишҳои муоинавии сирояти ниҳонии сил ва маводи доруворӣ барои таъботи пешгирикунандаи бемории сил;
- фарогирии ҳамаи нафарони эҳтимолиятдошта бо ташхиси сирояти ниҳонии сил ва таъботи пешгирикунандаи бемории сил;
- фарогирии оммавӣ бо вакцинаҳои (Бацилла Калмет-Жерен) ҳангоми таваллуд;
- таъмини кафолатноки шароити мусоиди назорати сироятёбӣ аз бемории сил дар ҳама нуқтаҳои таъботи статсионарӣ ва амбулатории бемории сил;
- бартараф кардани хатари истеҳсоли барои пизишкони силшинос.

§ 2. Тадбирҳои босифат ва самараноки пешгирии бемории сил, ки ба коҳиши паҳншавии бемории сил таъсири муҳим мерасонад.

87. Сирояти ниҳонии сил ҳамчун ҳолати воқуниши устувори масуният ба барангезандагони микобактерияи бемории сил бидуни нишонаҳои клиникии бемории сили фаъол муайян карда мешавад. Соли 2018 меъёрҳои фарогири бо таъботи сирояти ниҳонии сил аз кӯдакони то 5-сола ва шахсони бо вирусҳои норасоии масунияти одам зиндагикунанда то наврасон ва калонсолон, ки тамосҳои оилавии шахсони дорои бемории сили шуши бо усули бактериологӣ тасдиқшуда (дар кишварҳои мушкilotи вазнини бемории силдошта) мебошанд, васеъ гардидааст. Айни замон намудҳои таъботи сирояти ниҳонии сил бо истифодаи дурӯдарози доруи изониазид маҳдуд нестанд. Вариантҳои алтернативии истифодааш осон риояшаванда бо истифодаи изониазид ва рифампитсин, рифапентин (ҳар рӯз тӯли як моҳ ё ҳар ҳафта дар давоми 3 моҳ) ҳамон самаранокиро доранд, ки речаи алҳол истифодашаванда бо изониазид дорад. Беҳтар кардани пайгирии тамосҳо ва пешниҳод кардани речаи таъботи ба осонӣ риояшаванда ба коҳиш додани ҳолатҳои бемории сил таъсири назарраси мусбӣ мерасонад. Дар чунин ҳолатҳо бояд мониторингӣ ҷиддии таъсироти номатлуби доруҳо гузаронида шаванд ва назорати бодикқати раванди таъботи беморони сирояти ниҳонии сил анҷом дода шаванд.

88. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли диққати махсусро ба тақвият додани пешгирии бемории сил, аз ҷумла дохил кардани он ба барномаи умумии тандурустӣ ва ҷудо кардани захираҳои молиявӣ медиҳад. Идоракунии сирояти ниҳонии сил маҷмӯи тадбирҳои ҳамаҷониба, аз ҷумла дарёфт ва аз озмоиш гузаронидани шахсоне, ки бояд озмоиш карда шаванд, истифодаи усули таъботи самаранок ва беҳатар, ки осон ба анҷом мерасад, идоракунии саривақтии ҳолатҳои номатлуб, инчунин мониторинг ва баҳогузори раванди амалишавиро дарбар мегирад. Маркази ҷумҳуриявии ҳимояи аҳоли аз бемории сил маводи

дорувори табобати пешгирикунандаи бемории силро ба марказҳои бемориҳои пайдошудаи норасоии масуният барои фарогирии шахсони бо вируси норасоии масуният зиндагикунанда тибқи дастурамали навгонишудаи Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ оид ба сирояти ниҳонии сил аз соли 2018 таъмин менамояд. Барнома инчунин, фарогирии табобати сирояти ниҳонии силро бо дохил кардани гурӯҳҳои зерин, ки дар онҳо на вируси норасоии масунияти одам ва на бемории сили фаъол дар натиҷаи муоинаҳо дарёфт нагардидаанд, васеъ менамояд:

- кӯдакони синнашон то 5-сола, ки тамосҳои хонаводагии шахсони гирифтори бемории сили шуши бо усули бактериологӣ тасдиқшуда мебошанд;
- кӯдакони аз 5-сола боло, наврасон ва калонсолон, ки тамоси хонаводагии шахсони гирифтори бемории сили шуши бо усули бактериологӣ тасдиқшуда мебошанд;
- шахсони гирифтори бемориҳо ё ҳолатҳои зерин – диабет қанд, гирандагони диализи гурда, тайёрӣ ба трансплантатсияи узв ё узви гематологӣ, табобат бо ингибиторҳои омилҳои некрози омосҳо, силикоз;
- истифодабарандагони маводҳои нашъадори тазриқӣ;
- маҳбусон дар низоми иҷроӣ ҳазонӣ;
- кормандони тиб;
- муҳоҷирони баргашта.

89. Барои санҷиши сирояти ниҳонии сил санҷиши туберкулини пӯст ё таҳлили озодкунии интерферон-гамма (квантиферон) истифода хоҳад шуд. Санҷиши туберкулини пӯст ё таҳлили озодкунии интерферон-гамма талаботи зарурӣ барои оғоз кардани табобати пешгирикунанда барои шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда ё кӯдакони то 5-солаи тамосҳои оилавидошта нест. Монотерапияи изониазид дар тӯли 6 моҳ реҷаи маъмули табобати пешгирикунандаи бемории сил мебошад. Роҳҳои алтернативӣ ин истифодаи рифампитсин ва изониазид (РИ) ҳар рӯз дар тӯли 3-4 моҳ ё рифапентин ва изониазид (ЗИП) ҳар ҳафта дар тӯли 3 моҳ мебошад. 3-4 моҳ истеъмом намудани танҳо ҳуди рифампитсин барои тамосҳои беморони моноресистии изониазид ҷои аст, ки онҳо тақрибан 8 фоизро дар Тоҷикистон ташкил медиҳанд ва ин ба нишондиҳандаи ҷаҳонӣ монанд аст. Инчунин рифапентин ва изониазид ҳамарӯза дар як моҳ (1ИР) дар ҳолати зери таҳқиқ қарор доштан истифода шуданаш мумкин аст. Азбаски табобати ба далелҳо асосёфтаи пешгирикунандаи самаранок барои тамосҳои бемории сили ба доруворӣ устувор вучуд надорад, аҳамияти асосӣ ба озмоиши ҳамаҷонибаи клиникӣ ин тамосҳо ва арзёбии минбаъдаи инкишофи бемории сили фаъол дар онҳо дар тӯли на камтар аз ду сол дода мешавад.

90. Хавфи сар задани ҳолатҳои номатлуб ҳангоми табобати пешгирикунандаи бемории сил тавассути назорати доимӣ, хусусан назорати онҳое, ки аз рӯи реҷаи алтернативии кӯтоҳтар табобати пешгирикунандаи бемории сил мегиранд, бояд то ҳадди охири кам карда шавад. Риояи дурусти муҳлати табобати пешгирикунандаи бемории сил ва ба охир расонидани муолиҷа ҳам барои шахси алоҳида ва ҳам барои муваффақияти барнома омилҳои муҳими муайянкунандаи манфиати клиникӣ мебошанд. Чорабиниҳо бояд ба ниёзҳои мушаххаси гурӯҳҳои зери хавф қарордошта мувофиқ бошанд, то ҳавасмандӣ ба риояи реҷаи табобат хуб таъмин карда шавад. Падару модар ё парасторони кӯдакони хурдсоли табобати пешгирикунандаи бемории силгиранда бояд омӯзонида шаванд ва машварат гиранд.

91. Муассисаҳои махсусгардонидашудаи ҳадамоти зиддисилӣ барои гузаронидани табобати пешгирикунандаи бемории сил ҳамкориҳои зич бо дигар воҳидҳои масъулияти умумӣ доранд. Ҳадамоти тандурустии ҷамъиятӣ - барои пайгирии тамосҳо, Барномаи миллии вируси норасоии масунияти одамбемории пайдошудаи норасоии масуният - барои шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда ва истифодабарандагони тазриқӣ тавассути чорабиниҳои тарғиботӣ ташвиқотӣ барои кам кардани зарар ва ҳадамоти иҷроӣ ҳазонӣ - барои маҳбусон.

92. Таъсири вакцинаҳои (Бацилла Калмет-Жерен) ба интиқоли микобактерияи бемории сил маҳдуд аст, зеро он сирояти аввалия ё дубора фаъол шудани сирояти пинҳонии шушро манъ намекунад, аммо ин вакцина паҳншавии бемории сил, аз ҷумла менингит ва сили милиариро, ки бо фаъти баланди навзодон ва кӯдакони хурдсол алоқаманд аст, пешгирӣ мекунад. Эмкунии такрорӣ вакцинаҳои (Басилла Калмет-Жерен) дар кӯдакон ва калонсолон ягон фоидаи исботшуда надорад, аз ин рӯ, бояд дар Тоҷикистон қатъ карда шавад. То вақти пайдоиши вакцинаҳои нав ва пуртаъсиртар як вояи вакцинаи зиддисилӣ (вакцинаҳои Басилла Калмет-Жерен) ба ҳамаи навзодон ҳарчи зудтар пас аз таваллуд гузаронида мешавад. Истисно, танҳо навзодоне мебошанд, ки чун сироятёфта аз вируси норасоии масунияти одам маълум

гардидаанд, ё онҳое, ки аз модарони дорои вируси норасоии масунияти одам таваллуд шудаанд ва ҳолати номаълуми вируси норасоии масунияти одамро доранд. Дар ҳолатҳое, ки тифлон дар муддати кӯтоҳи пас аз таваллуд ба бемории сил дучор шудаанд, эмгузаронии вакцинаҳои (Бацилла Калмет-Жерен) то анҷом ёфтани табобати пешгирикунандаи изониазид бояд мавқуф гузошта шавад.

93. Дастурамали миллӣ бо тавсияҳои навтарини Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ мувофиқ гардонидани шудааст ва дар оянда низ тибқи зарурат боздид карда мешавад. Дастурамал бо нақшаи амалиномаи пайваст карда мешавад, ки, ондар худ муайян кардани гурӯҳҳои афзалиятноки дорои хатари баланд, ҳуҷҷатҳои меъёри ва расмиёти амалиёти стандартӣ, омӯзиши кормандони соҳаи сил дар бахшҳои шахрвандӣ ва иҷрои ҷазои ҷиноятӣ, инчунин кормандони кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ ва вируси норасоии масунияти одамро дарбар мегирад. Низомии мониторинг ва баҳодихӣ бо дарбаргирии унсурҳои мониторинг ва назорат аз болои дарёфт ва табобати ҳолатҳои мешавад, сирояти ниҳонии сил мутобиқ гардонидани мешавад. Тими мутахассисон оид ба мониторинг ва баҳодихӣ бо воситаҳои дахлдори бақайдгирӣ ва ҳисобот таъмин хоҳанд шуд. Табобати пешгирикунандаи шахсони мувофиқ дар зери назорати клиникӣ ва мониторинг барои таъмини садоқатмандӣ ва назорати ҳолатҳои номатлуб гузаронидани мешаванд.

94. Харидорӣи тестҳои ташхисӣ сирояти ниҳонии сил (озмоиши туберкулинии пӯст ва квантеферон ва маводҳои доруворӣ барои табобати пешгирикунанда ба нақшаи умумии харид ворид карда мешавад. Назорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли доруҳои изониазид ва рифампитсинро таъмин менамояд, рифапентин бошад тавассути Ташкилоти умумиҷаҳонии маводи доруворӣ бо тахфифи арзон харидорӣ карда мешавад.

95. Барнома бо мақсади пешгирии шаклҳои шадиди сил дар навзодон ва кӯдакони хурдсол таъмин намудани фарогирии ҳаматарафа ва истифодаи саривақтии вакцинаҳои (Бацилла Калмет-Жерен) барои навзодон ҳамкориро бо ҳадамоти эмкунӣ ва ёрӣ ба модару кӯдак идома медиҳад.

96. Нишондиҳандаҳои баланди бемории сил ба доруҳои сершумор устувор байни ҳолатҳои нави беморӣ дар Тоҷикистон аз он далолат медиҳад, ки намудҳои ба доруворӣ устувори бемории сил дар байни ҷомеа паҳн мешаванд. Интиқоли штаммҳои ба доруҳо устувор бештар дар муассисаҳои тиббӣ (алалхусус дар беморхонаҳо) ва маконҳои ҷамъшавии одамон мисли маҳбасҳо ба назар мерасанд. Назорати дуруст ва пешгирии сирояти дохилибеморхонавии бемории сил ба беморон, аъзои хонавода, инчунин ба кормандони тиббӣ вазифаи муҳимтарини барнома, хусусан бо дарназардошти зарурати беҳтар кардани ҳаҷм ва сифати идоракунии бемории сил ба доруворӣ устувор мебошад. Чораҳои силсилавии назорати сирояти бемории сил ба низомии расонидани кумак ва табобати бемории сил ҳамбаста гардидаанд. Муоинаи бодикқати гумонбаршудагон ба беморӣ ва ташхиси саривақтии гирифтронии бемории сил зарурати асосӣ дорад. Сари вақт муайян кардани профилҳои устуворӣ ба доруворӣ имкон медиҳад, ки оғози бармаҳали речаи дурусти табобат амалӣ гардад, ки ин ба коҳиши назарраси минбаъдаи сирояти беморӣ оварда мерасонад.

97. Гирифтронии бемории сил дар беморхона тибқи меъёрҳои дақиқ ва возеҳ муайянгардидаи речаи қабули доруворӣ ва муҳлати муолиҷа дар беморхона ба табобатгирӣ оғоз менамоянд. Табобати дурудароз дар беморхона тавсия намешавад, то сироятёбии дохилибеморхонавии бемории сил ва инкишофи минбаъдаи устуворӣ ба маводи доруворӣ пешгирӣ карда шавад. Бемороне, ки ба талаботи оғоз кардани муолиҷа дар шароити амбулаторӣ ҷавобгӯ мебошанд, дар муассисаҳои табобати амбулаторӣ бо истифодаи усулҳои ба бемор нигаронидашуда муолиҷа мегиранд. Чунин усул дар якҷоягӣ бо чораҳои қатъии назорати сирояти беморӣ хатари интиқоли бемории силро кам мекунад ва ҳамчун шартӣ калидии кам кардани бори гарони бемории сили ба доруворӣ устувор доништа мешавад. Ҳар як муассисаи тиббӣ, ки бо табобати бемории сил сару кор дорад, бояд нақшаи мувофиқи назорати сирояти бемории силро барои то ҳадди ниҳой кам кардани эҳтимолияти интиқоли бемории сили ба доруворӣ устуворро ба беморон ва кормандони тиб иҷро намояд. Тадбири мазкур амалҳои дар бар мегирад, ки ҳадафи он таҳкими ҳама сатҳҳо барои татбиқи самарабахши усулҳои се категорияи мубориза бар зидди бемории сил (назорати маъмурӣ, назорати муҳити зист ва чораҳои муҳофизати инфиродӣ) мебошад.

98. Назорати маъмурӣ бо роҳи ҷудокунии қатъӣ ва тақсимои гумонбаршудагони бемории сил аз дигар беморон дар муассисаҳои тиббии амбулатории шабакаи табобати умумӣ пурзӯр карда мешавад, аз ҷумла ба таври ҷисмонӣ ҷудо кардани шубҳаҳои бемории сил дар

муассисаҳои табобати статсионарӣ (яъне беморони паҳнкунандаи беморӣ аз бемороне, ки микобактерияи бемории сил хориҷ намекунад, гирифторони бемории сили бо доруҳои сершумор ва васеи устувор аз беморони сили ҳассос), аз як шӯба ба шӯбаи дигар гузаронидаи беморон тибқи натиҷаи табобат, ҷудо кардани беморони сили бо вируси норасоии масунияти одам сироятёфта аз дигар беморони сил, машғулиятҳои омӯзишӣ ба беморон оид ба риоя кардани одоби сулфа ва дигар тадбирҳо, пешниҳоди маълумоти зарурӣ оид ба бемории сил ба кормандони тандурустӣ ва таъмини мунтазами дастрасии онҳо ба муоинаи бемории сил.

99. Истифодаи мунтазами вентилятсияи (шамолдиҳӣ) табиӣ дар муассисаҳои хадамоти амбулаторӣ ва статсионарии бемории сил яке аз чораҳои афзалиятноки назорати сироятии муҳитӣ мебошад. Вентилятсияи механикии фишори манфӣ дар ҳудудҳои махсуси озмоишгоҳҳои референсӣ истифода бурда мешавад. Ғайр аз он, дастгоҳҳои нурпошии фаробунафши зиддибактериявӣ сатҳи болоӣ бояд дар утоқҳои беморон, утоқҳои қорӣ ва дигар ҷойҳои, ки хатари сирояти бемории сил мавҷуд аст, ба таври дуруст ҷойгир карда шаванд.

100. Чораҳои муҳофизати инфиродӣ тавассути назорати истифодаи респираторҳои махсуси якдафъаина (стандартҳои тасдиқшудаи N95 аз ҷониби кормандони соҳаи тандурустӣ дар минтақаҳои дорои хатари сирояти бемории сил тақвият дода мешаванд. Респираторҳо барои ҳар як корманди тиббӣ дар асоси натиҷаҳои санҷиши дахлдор интихоб карда хоҳад шуд. Инчунин беморони сулфакунанда дар ҳама муассисаҳо мунтазам ниқобҳои ҷарроҳӣ истифода мебаранд ва ин тадбир тақвият меёбад. Таъмини респираторҳои муҳофизати инфиродӣ ва ниқобҳо ба кормандони тиб, ки хатари баланди сироятёбӣ дар муассисаҳои табобати бемории сил доранд, инчунин барои беморон бо мақсади коҳиш додани хатари дар дохили беморхона паҳн шудани штаммҳои бемории сил аз шахсони сироятӣ кафолат хоҳад дода шуд.

101. Ҳамоҳангсозии миллии назорати сирояти дар барнома барои бозсозӣ ва аз нав кардани стандартҳои миллӣ, инчунин нақшаи амалӣ оид ба назорати сирояти бемории сил бо дарназардошти талаботи муосири байналмилалӣ дар фаъолияти хадамоти зиддисилӣ масъул аст. Ҳар як муассисаи зиддисилӣ бояд кумитаи амалкунандаи назорати сирояти ва нақшаи назорати сирояти дошта бошад. Ҳамоҳангсозии миллии назорати сирояти кумитаҳои назорати сироятиро дар татбиқи пурраи нақшаи назорати сирояти дар сатҳи институтсионалӣ (барои муассисаҳои статсионарӣ ва амбулаторӣ), ташкили омӯзишҳои зарурӣ ва назорати иҷрои онҳо дастгирӣ мекунад. Кумитаи хубамалкунандаи назорати сирояти барои таҳияи нақшаи дақиқи назорати сироятии муассиса, иҷрои ин нақша, назорати доимӣ ва санҷиши он масъул хоҳад буд. Нақша ҳама ҷанбаҳои назорати сироятиро бо дарназардошти тақсимбандии дурусти беморони сулфакунанда, беҳтарсозии инфрасохтор дар ҳолати имконпазирӣ ва фаъолияти дастгоҳҳои нурпошии фаробунафши зиддибактериявӣ дар ҷойҳои муайяншудаи дорои хавф дар бар мегирад. Сифати иҷрои назорати сирояти назорат бурда хоҳад шуд ва дар ҳолати зарурат худӣ нақша аз нав баррасӣ карда шуда, такмил дода мешавад.

7. ФАРОҲАМ ОВАРДАНИ ШАРОИТИ МУСОИД БАРОИ АМАЛИГАРДОНИИ БАРНОМА

§ 1. Ташкили шароити мусоид ва бунёди низоми самараноки назорати бемории сил

102. Рушди Барномаҳо бо инкишофи умумии иқтисодии кишвар, паст кардани сатҳи камбизоатӣ, тақвияти иқтидор оид ба ҳифзи иқтимоӣ ва аз байн бурдани нобаробарӣ дар ҷомеа алоқаи зич дорад. Ҳалли масъалаҳои калони иқтимоӣ ва иқтисодӣ дар ниҳояти қор ба мушкилоти бемории сил таъсири ҳалкунанда мерасонад. Аз ин рӯ зарур аст, ки барои ноил шудан ба ҳадафҳо ва вазифаҳои Барномаи миллии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил барои солҳои 2021-2025 шароити мусоид ва низомҳои мушаххас бештар фароҳам оварда шаванд. Ин, пеш аз ҳама, таъмини кофии захираҳо, системаи муташаккил ва ҳамоҳангшудаи соҳаи тандурустиро талаб мекунад. Соҳаҳои зиддисилӣ ҷузъи ҷудонашавандаи низоми миллии тандурустӣ мебошад ва аз ин рӯ, муваффақияти устувор дар мубориза бар зидди бемории сил ҳамгироии мувофиқро бо ҷараёни ислоҳоти умумӣ ва тақвияти вазифаҳои асосии низоми тандурустӣ талаб мекунад. Ғайр аз низоми тандурустӣ дар татбиқи усулҳои ба бемор нигаронидашуда ва қонён кардани ниёзҳои гурӯҳҳои аҳолии зерӣ хатар, саҳми мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ (ҳукуматҳо, ҷамоатҳо), ҷамъиятҳо ташкилотҳои ҷамъиятии ғайридавлатӣ аҳамияти бузург дорад. Барномаи миллӣ дар амалисозии чораҳои мушаххаси зиддисилӣ бояд аз ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва салоҳияти мушаххаси онҳо истифода барад. Стратегияҳои мубориза бар зидди бемории сил ва соҳаи зиддисилӣ бояд ҳатман масъалаҳои ҳуқуқи инсон, меъёрҳои ахлоқӣ, гендер ва баробарҳуқуқиро ба назар гиранд. Таҳқиқоти марбут ба бемории сил ҷузъи дигари таъмини муҳити мусоид мебошад, ки ба шарофати он имконияти ба даст омадани

далелҳои эътимоднок барои қабули қарорҳои мувофиқ дар ҳама сатҳҳо пайдо мешавад. Барои баҳодихии раванди татбиқи чорабиниҳо оид ба мубориза бар зидди бемории сил таъсис додани низомҳои ба талабот ҷавобгӯи мониторинг ва баҳогузори зарур аст, ки бояд ҳамаи ҷанбаҳои дахлдори низоми тандурустиро дарбар гирад, ки имконияти ба натиҷаҳои зайл ноил шуданро медиҳанд:

- барнома, ки дорои иқтидори самараноки идоракунии ва аз ҷониби давлат маблағгузоришаванда аст, вазифаҳои асосии татбиқи вазифаҳои барномаро иҷро мекунад;

- маблағгузори давлатии чорабиниҳо оид ба мубориза бар зидди бемории сил барои пӯшонидани эҳтиётот, аз ҷумла масъулият аз болои лоиҳаҳо бо мӯҳлатҳои анҷомебӣ бо маблағгузори берунаи донорҳо кифоя хоҳад буд;

- тартиб ва меъёрҳои хизматрасониҳои тиббӣ татбиқи усули ҳамаҷонибаи ба бемор нигаронидашудаи кӯмаки зиддисилро дастгирӣ менамояд, ки он идоракунии беморони амбулаторӣ бо иштироки фаъолони кӯмаки аввалияи тиббӣ санитариро дарбар гирифта, беҳтар шудани фаъолияти муассисаҳои зиддисилро нишон медиҳад ва сифати зарурии хизматрасониҳоро таъмин мекунад;

- саҳми ҷомеаи шаҳрвандӣ дар мубориза бар зидди бемории сил бо шарофати иштироки фаъолони онҳо дар чорабиниҳои ҷадид дар сатҳи ҷамъиятҳо, ки торафт бештар аз ҳисоби сарчашмаҳои маҳаллӣ маблағгузори мешавад, зиёд мегардад;

- заминаи қонунгузори миллии марбут ба бемории сил таҳким ёфта, бо санадҳои стандартии байналмилалӣ мутобиқ гардонида шуда, иҷрои дурусти уҳдадорӣҳои давлат, инчунин ҳуқуқи уҳдадорӣҳои беморон ва кормандони тибро таъмин мекунад.

§ 2. Уҳдадорӣҳои сиёсӣ оид ба дастгирӣ ва ҷудо кардани сарчашмаҳо барои амалигардони Барнома

103. Ҳаёти миллии Тоҷикистон яке аз 117-умин ҳаёатҳои давлатҳои гуногун буд, ки моҳи ноябри соли 2017 дар шаҳри Москва дар Конфронси якуми умумиҷаҳонии вазирони Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ оид ба мубориза бар зидди бемории сил иштирок намуд ва Эълумия оид ба хотима додани сил бо истифодаи воқуниши бисёрсоҳавиро қабул кард. Ба ин васила, Ҷумҳурии Тоҷикистон уҳдадор шудааст, ки инкишофи низоми ҳисоботдиҳии бисёрсоҳавиро барои суръат бахшидан ба раванди хотима додани бемории сил дастгирӣ кунад. Баъдан, моҳи сентябри соли 2018 ҳаёти миллии Тоҷикистон дар ҷаласаи сатҳи баланди Ассамблеяи генералии Созмони Милали Муттаҳид оид ба мубориза алайҳи бемории сил иштирок намуда, Эълумияи сиёсиро оид ба такмил додани низоми ҳисоботдиҳии бисёрсоҳавӣ ва таъмини саривақтии иҷрои он аз соли 2019 имзо кард. Асоси ин ҳуҷҷат тақвият додани ҳисоботдиҳӣ дар чорабиниҳо оид ба мубориза бар зидди бемории сил дар сатҳи милли ва глобалӣ бо мақсади суръат бахшидан ба пешрафт дар самти ноил шудан ба ҳадафҳо ва вазифаҳои Стратегияи «Боздошти сил» ва Ҳадафҳои рушди устувори сил мебошад. Уҳдадорӣҳо бояд бо амалҳои мушаххас иҷро карда шаванд ва раванди иҷроиши амалҳои андешидашуда бояд назорат карда шаванд.

104. Муносибати бисёрсоҳавӣ бахшҳои гуногуни иқтисодиёт ва сохторҳои давлатии дахлдор (масалан, тандурустӣ, маориф, адлия, хадамоти иҷтимоӣ, молия, воситаҳои ахбори омма, варзиш, фароғат, технологияҳои иттилоотӣ, телекоммуникатсия, бахши давлатӣ, хусусӣ ва ғайра)-ро дар бар гирифта, ҳадафи он дастгирии ҳисоботдиҳии самараноки ҳама ҷонибҳои манфиатдор дар сатҳи умумиҷаҳонӣ, минтақавӣ ва ҷумҳуриявӣ бо мақсади суръат бахшидан ба раванди интиҳои бемории сил мебошад. Ҳисоботдиҳӣ аз чор ҷузъ (уҳдадорӣҳо, амалҳо, назорату ҳисобот ва механизмҳои азнавдидабарой) иборат аст, ки дар кишвар татбиқшаванда мебошанд. Тоҷикистон, ба монанди дигар кишварҳо, ки ин эълумияро ба имзо расонида, унсурҳои ҳар як ҷузъро қабул карда, ба фаъолияти ҳоси кишвар дар доираи ҷаҳорҷӯбаи танзимкундаи конститусионӣ, ҳуқуқӣ ва меъёрӣ, инчунин меъёрҳои сиёсӣ иҷтимоӣ, касбӣ, маънавия ахлоқии рафтор мутобиқ менамояд.

105. Ҳукумати Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо шарикон тақсимооти буҷет ва дастгирии молиявиро барои маблағгузориҳои кофии мубориза бо бемории сил ба воситаи устуворона зиёд кардани маблағгузориҳои соҳаи тандурустӣ аз ҳисоби сарчашмаҳои дохилӣ таъмин менамояд.

106. Механизми миллии бисёрсоҳавии доиравӣ (масалан, комиссияи байнимасъулотӣ) барои таъмини назорат, ҳамроҳангсозӣ ва баррасии сатҳи баланди чорабиниҳои миллии мубориза бо бемории сил бояд таъсис дода шаванд. Он бояд ҷонибҳои манфиатдори дахлдор, аз қабилҳои вазорату идораҳои давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ҷомеаи

шаҳрвандӣ, ҷомеаҳои аз бемории сил таъсирдида, гурӯҳҳои беморон, парламент, бахши хусусӣ, шарикӣ давлативу хусусиро ба дастгирии воқуниши зиддисилӣ ҷалб кунанд. Нақшаи стратегияи тандурустӣ, Барномаи миллии ҷимояи аҳоли аз бемории сил ва дигар ҳуҷҷатҳои стратегӣ ва амалӣ, ки ба хотимадиҳии бемории сил марбутанд ё таъсир мерасонанд, бояд дурнамои бисёрсоҳавӣ дошта, Ҳукумат ва шарикони берун аз соҳаи назорати силро ҷалб кунанд.

107. Усули баррасӣ ва шарҳи ҳарсолаи барнома бо механизмҳои баррасии сатҳи милли, ба монанди кумитаи байнимақомотӣ бо роҳбарии сатҳи баланд тавсия меёбад. Баъд аз ҳар як шарҳ нақшаҳо, муқаррарот ва фаъолият дар асоси тавсияҳо аз нав дида баромада мешаванд.

108. Таҳия ва таҳкими қонунгузори дахлдор тавассути таҷдиди санадҳои миллии меъёрии ҳуқуқии соҳаи мубориза бо бемории сил бо мақсади аз байн бурдани монеаҳо барои иҷрои босамар ва дастгирии ислоҳоти тандурустӣ, инчунин ҷорӣ намудани сиёсати суғуртаи умумии тиббӣ амалӣ карда мешавад.

109. Бо дастгирии молиявии Ҳазинаи глобалӣ, коршиносони фонди байналмилалӣ дар Гурҷистон омодагии кишварро ба гузариши тадриҷӣ аз маблағгузори Ҳазинаи глобалӣ (дар маҷмӯъ аз барномаҳои аз ҷониби донорҳо дастгиришаванда) ба маблағгузори давлатии барномаҳо дар самти мубориза бо бемории сил ва вируси норасоии масунияти одам баҳогузорӣ карданд. Баҳогузори омодагӣ ба гузариш имкон дод, ки дастовардҳо ва мушкилоти барномаҳои миллии вируси норасоии масунияти одам ва бемории сил дар Тоҷикистон дар робита ба гузариш муайян кард, инчунин омилҳои, ки ба татбиқи барномаҳо мусоидат мекунанд ё монеъ мешаванд, инчунин ба устувории он хатар эҷод мекунанд, дақиқ карда шуданд. Маълумот дар асоси машварат бо ҷонибҳои манфиатдори асосӣ ҷамъоварӣ карда шуд. Дар натиҷаи баҳогузорӣ ба омодагии гузариш нақшаи гузариш ва рушди устувор ва таҳия карда шуд. Раванди фарогирӣ бо истифода аз усули бисёрсоҳавӣ сурат гирифт. Тоҷикистон дар самти раванди гузариши қудрат қадамҳои муайян гузоштааст, аммо мушкилоти макроиқтисодӣ, системавӣ ва барномавӣ кишварро дар марҳилаи хеле аввали ин раванд қарор медиҳанд. Тоҷикистон дар ояндаи наздик барои устувории барномаҳои миллии оид ба бемории сил ва вируси норасоии масунияти одам ба маблағгузори назарраси беруна ниёз дорад. Барои дастгирии татбиқи барномаҳои миллии сил ва вируси норасоии масунияти одам ба кумаки беруна ниёз дорад.

110. Бо вучуди афзоишҳои нақшавӣ, ҳаҷми умумии маблағгузори давлатии барномаҳои зиддисилӣ кофӣ нест. Нақшаи устуворӣ ва гузариш норасоии назаррасро дар фарогирӣ эҳтиёҷот барои ҳафт соли оянда нишон медиҳад. Барои он, ки уҳдадорҳои молиявии ҳукумат оид ба назорати бемории сил бо дарназардошти зарурати давом додани маҷмӯи чорабиниҳо вобаста ба роҳҳои нави ташхис, речаи табобат ва дастгирии беморон кӯшиши зиёд ба харҷ бояд диҳад. Хеле муҳим аст, ки агентҳои донорӣ нақшаи худро қаблан таҳия кунанд ва барои ба оҳистагӣ супоридани уҳдадорӣ гузариши тадриҷии иқтисодии техникаро шуруъ созанд. Дастгирии мақсадноки пас аз гузариш, ба монанди ёрии техникӣ барои мустақамкунии низоми тандурустӣ зарур аст, то хатарҳои ин раванд ба ҳадди ақал расонида шаванд.

111. Ҳукумати Тоҷикистон маблағгузори устувор ва то рафт зиёдшавандаи ҳама тадбирҳои асосии мубориза бар зидди бемории силро, ки дар нақшаи устуворӣ ва гузариш оварда шудааст, таъмин менамояд. Давраи панҷсола, ки аз ҷониби Барномаи миллии ҷимояи аҳоли аз бемории сил барои солҳои 2021-2025 ва нақшаи устуворӣ ва гузариш фаро гирифта шудааст, барои воқуниши милли дар мубориза бо бемории сил дар самти ба давлат гузаштани сарпарастии молиявӣ аз Ҳазинаи глобалӣ ва дигар донорҳои беруна хеле муҳим аст. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли фаъолияти дахлдори табиғотиро бо Ҳукумат бо мақсади таъмин намудани сатҳи кофии хароҷот барои соҳаи бемории сил ва механизмҳои боэътимоди тақсимот дар ҳама сатҳҳои тандурустӣ анҷом медиҳад. Дар доираи чараёни кунунии гузариш ба сиёсати суғуртаи умумии тиббӣ Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ба нақша мегирад, ки тадбирҳои назорати бемории сил низ бо ин низом бо дарназардошти аҳамияти назорати бемории сил ҳамчун масъулияти асосии тандурустии оммавӣ ва осебпазирии аксарияти мизочон фаро гирифта мешавад, зеро аксарияти беморонро хароҷоти беандоза зиёд таҳдид мекунад, агар онҳо водор шаванд, ки қисми зиёди арзиши муолиҷаро аз ҳисоби худ пӯшонанд. Аз ин рӯ, тибқи нақшае, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои наздик таҳия ва пешниҳод менамояд, чорабиниҳо оид ба ташхис ва табобати ҳама шаклҳои бемории сил (аз ҷумла бемории сили бо доруҳои сершумор ва васеи устувор), инчунин дастгирии ҳавасмандии беморон, пайгирии тамос бо гирифтронии бемории сил, амалҳои пешгирикунандаи бемории сил

ва чораҳои дастгирии барнома (омӯзиш, назорат, низоми иттилоотӣ ва ғайра) тадриҷан аз буҷети давлатӣ маблағгузорӣ мешаванд.

112. Маҷмӯи хизматрасониҳои зиддисилӣ қадам ба қадам афзоиш хоҳад ёфт ва дар интиҳои давраи амалигардонии ин барнома ва нақшаи устуворӣ ва гузариш то соли 2025 он ҳама эҳтиёҷоти заруриро дар бар хоҳад гирифт. Маълумоти муфассал оид ба сатҳи маблағгузорию тадбирҳои мубориза бо бемории сил (бо арзёбии эҳтиёҷоти умумии маблағгузорӣ ва камбудии молиявӣ) дар нақшаи устуворӣ ва гузариш оварда шудааст. Саҳми молиявии давлат бояд афзоида бошад ва бо маблағгузорию самараноки ҳадафманд ва механизмҳои дурусти пардохти хизматрасонии тиббӣ, ки таъмини эҳтиёҷоти воқеии беморонро бо ин маблағ кафолат медиҳанд, роҳандозӣ гардад. Нақшаи тақсими маблағҳои давлатӣ муқаррароти мувофиқро барои мутавозинии буҷет ва субсидияҳо дар бар мегирад, то ки маблағгузорию кофиро барои минтақаҳо ва ноҳияҳои, ки бори гарони беморӣ ва ё мушкилоти дастрасӣ ба хизматрасонӣ доранд (масалан, сатҳи баланди ҳисобшудаи ҳолатҳои ошкорнашуда), таъмин намояд.

113. Дар Тоҷикистон новобаста ба кумаки донорҳо дар хизматрасонии зиддисилӣ афзоиши паҳншавии бемории сили ба доруворӣ устувор идома дорад. Ин ҳолат ба саломатии мардум таҳдид ба миён меорад. Давом ёфтани паҳншавии бемории сили ба доруворӣ устувор феврал баланд бардоштани қобилияти чандирии низомро барои воқуниши феврал ба бӯҳрон талаб мекунад. Дар дурнамои кӯтоҳмуддат ва дарозмуддат имкониятҳои вучуд доранд, ки бояд истифода шаванд. Тоҷикистон дар дурнамои кӯтоҳ метавонад, ки чораҳои амалии исботшудаи илочи воқеаро, ки дар кишварҳои муҳиташон ба Тоҷикистон монанд барои дарёфт, муоина ва табобати бобарори бемории сил ба қор бурда мешаванд, истифода барад. Дар дурнамои дарозмуддат омилҳои муҳими муваффақият, ба монанди захираҳои инсонӣ, маблағгузорӣ ва инфрасохтор бояд тақвият ёбанд ва омилҳои таҳриқдиҳанда мисли ҷамъ кардани маълумот барои қабули қарорҳо ва қонунгузорӣ ба таври назаррас пурзӯр карда шаванд.

114. Дастгирии донорҳо барои табобати бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон кам шуда истодааст. Сарчашмаҳои нокифоя дар баробари ба миён овардани маҳдудиятҳои инчунин барои гузариш ба маблағгузорӣ ва амалиёти муносиби оптималӣ имконият фароҳам меоранд. Аз нуқтаи назари молиявӣ дар асоси қоидаҳои стратегии харид қорӣ кардани пардохти хизматрасонии тиббӣ зарур аст. Яъне маблағгузорию бо натиҷаҳои бомуваффақияти табобат ҳам дар сатҳи кумаки аввалияи тиббию санитарӣ ва ҳам дар беморхонаҳо вобаста кардан, инчунин ҳавасмандкунӣ ва фаро овардани заминаи мусоид барои табобати бемории сили ба доруворӣ устувор дар сатҳи кумаки аввалияи тиббию санитарӣ лозим аст. Аз нуқтаи назари амалӣ хизматрасонии тиббӣ бояд мустақилияти бештарро барои идоракунии захираҳои инсонӣ бо роҳе, ки ба онҳо имкони воқуниши бештар ба ҳавасмандии ва омилҳои ҳалалдиҳандаи хариди стратегӣ медиҳад, дошта бошанд. Пасандозҳои аз беҳсозии зернизоми бемории сил ба дастамада бояд барои тақвияти механизми стратегии харидорӣ дар табобати бемории сил истифода шаванд. Дар соҳаи идоракунии захираҳои инсонӣ вазифагузорӣ барои маҳсулноқӣ, андозаи маҳсулноқӣ ва масъулият барои маҳсулноқӣ (яъне самарабахшии фаъолият, натиҷаи ҳуб доштани қор) бояд бидуни таъхир роҳандозӣ гарданд.

115. Барои бомуваффақият расонидани кумаки тиббӣ аз нишондиҳандаҳо, ҳавасмандкунии назаррас ва омилҳои ҳалалдиҳанда вобаста буда, масъулияти самаранокии қори таъминкунандагонро бо маблағгузорӣ алоқаманд месозад. Робитаи хизматрасонии тиббӣ ва самаранокии пардохт тавассути низоми идоракунии маълумот мисли e-HR таъмин мегардад, ки маълумотро оид ба бемор, таъминкунандагон, хизматрасонӣ оид ба табобати бемории сил, биллинг ва ҷубронкуниро бо истифодаи стандарти байналмилалӣ кодгузорию маълумот ба ҳам мепайвандад. Низоми маълумотӣ, ки зернизоми самарабахши бемории силро таҳрик медиҳад, дар сатҳи баробар сабти муомилоти марбут ба расондани кумак ба бемории сил, инчунин хариди стратегӣ ва эҳтиёҷоти таҳлили қабули қарор оид ба идоракунии низомро дастгирӣ мекунад.

116. Барои мутахассисон омилҳои аҳамиятнок барои ҳавасмандкунӣ ба ворид кардани маълумот ва омилҳои монешаванда барои ворид накардани маълумот ё ворид кардани маълумоти пастсифат қорӣ карда мешаванд. Мутахассисон аз ворид кардани маълумот манфиатдор хоҳанд буд, зеро онҳо метавонанд ин маълумотро барои пайгирии нишондиҳандаҳои худ дар муқоиса бо дигарон ва таҳлилу тақмили қору фаъолияти худ истифода баранд. Рушди идоракунии электронии тамоми низоми иттилоотии тандурустӣ метавонад тавассути ворид кардани суғуртаи тиббӣ дар Тоҷикистон пешбинӣ шавад. Дар ин

ҳолат, зернизомии бемории сил бояд дар раванди таҳияи низомии маълумот иштирок кунад, то эҳтиёҷот ба маълумот дар марҳилаи тарроҳӣ таъмин карда шавад.

117. Табобати муваффақонаи бемории сил аксар вақт на танҳо натиҷаи таъсири омилҳои дохилӣ, балки таъсири омилҳои берун аз низомии тандурустӣ низ ба даст меояд. Ҳамин тариқ, дарёфт кардани ҳолатҳои фаъоли бемории сил, интиқоли намунаҳои бемории сил, дастгирии табобати беморон ва кумаки иҷтимоӣ ба шахсони гирифтори бемории сил ҳамчун ҷузъҳои зарурии натиҷаи мусбати муолиҷа дар сатҳи байналмилалӣ эътироф шудааст. Ҳарчанд ин хизматрасонӣ одатан аз ҷониби ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва сохторҳои хусусӣ бо маблағгузорӣ аз ҷониби давлат пешниҳод карда мешавад. Ин омилҳо бояд ҳамчун як ҷузъи ҷудоинопазири низомии мубориза бо бемории сил пазируфта шуда, ҳавасмандкунӣ, бучет, механизмҳои дурусти харид, маълумот ва дастгирии техникӣ ба қадри кофӣ баррасӣ бояд шаванд. Вазифа ва масъулияти ҳар як хизматрасонандаро дар соҳаи табобати бемории сил (кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ, маркази бемории сил, беморхонаи зиддисилӣ, озмоишгоҳҳо ва ҷамоатҳо) дақиқ муайян кардан зарур аст. Дигар самти ислоҳот ин мустақилияти муассисаҳои тиббӣ мебошад, зеро роҳбарони соҳаи тандурустӣ бояд иқтисодӣ қабул кардани қарорро дар самтҳои зерин дошта бошанд:

- тақсимои бучетҳо барои соҳаҳои афзалиятнок (масалан, низомии амалии интиқоли балғам дар маҳал, хариди доруворӣ барои бартараф кардани таъсири номатлуби дорувори зиддисилӣ, пӯшонидани хароҷоти пайгирӣ ва муоинаи тамосҳо, таҳлилҳои иловагии озмоишгоҳӣ, хизматрасониҳои коммуналӣ ва ғайра);

- қабул кардани қарор дар бораи шумораи кормандони тиббӣ (ихтисор кардани кормандон ё кушодани ҷойҳои нави корӣ);

- ҷудо кардани маблағ барои пардохтҳои ҳавасмандкунӣ барои кормандони соҳаи тиб (дар асоси натиҷа ва нишондиҳандаҳои корӣ).

118. Зернизомии ояндаи бемории сил ба ҳама ҷузъҳои соҳа аз дарёфти ҳолати фаъол ва ғайрифаволи бемории сил сар карда, то озмоиш ва интиқоли намуна, речаҳои табобат, доруҳои босифат ва ҳавасмандии табобат ва кумаки иҷтимоӣ диққати зарурӣ медиҳад. Табобати бомуваффақияти бемории сил ҳамаи ин ҷузъиётро бо маблағгузориҳои фаъолият ва маълумот, ки нишондиҳандаҳоро баҳо медиҳад ва замина фароҳам меорад, хоҳад дошт. Хизматрасонӣ аз ҷониби дастраскунандагонӣ салоҳиятдор чи давлатӣ ва чи хусусӣ амалӣ мегардад. Қоидаҳои низомии стратегияи харид ва муқаррароти самараноки татбиқшуда онҳоро барои расонидани хизматҳои босифати ташхисӣ ва табобатӣ масъул нигоҳ медорад. Мутахассисони бомуваффақият сатҳи зарурии маҳорат ва қарорҳои ҳурро бо доштани шаходатномаҳои дар сатҳи байналмилалӣ эътирофшуда ва кормандоне, ки тавассути тренингиҳои тақмили табибон омӯзонида шуда, тақмили ихтисос гузаштаанд, нишон медиҳанд.

119. Банақшагирӣ ва амалисозии чорабиниҳои, ки имкон медиҳанд оид ба масъалаҳои зерин қарор қабул карда шавад:

- ҷӣ харидан (аз ҷумла хизматрасонӣ), муайян кардани бастаи имтиёзнок, харидорӣ доруворӣ, хизматрасониҳои ташхисӣ, интиқоли доруҳо, реактивҳо ва намунаҳо, дастгирии иҷтимоӣ иқтисодӣ, стандартҳои сифат, хизматрасонӣ;

- аз ҷӣ харидан, интихоби мутахассисон барои бастанӣ шартнома, аз қабилӣ беморхонаҳои зиддисилӣ, беморхонаҳои умумӣ, клиникаҳои амбулаторӣ бемории сил, муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, интихоби мутахассисони доруворӣ, бастанӣ шартнома бо мутахассисони хусусӣ;

- бо қадом роҳ харидорӣ кардан - муқаррар кардани шартҳои шартнома, интихоби усулҳои пардохт ба мутахассис, муқаррар кардани дараҷаи арзиши пардохт, назорати амали мутахассис.

120. Гузаронидани оптимизатсияи минбаъдаи шабакаи тандурустӣ зарур аст. Ин метавонад оптимизатсия / ҷойивазкунии кормандонро дар байни филиалҳо ва шӯъбаҳо, аз ҷумла хизматрасонии паллиативӣ дар бар гирад. Оптимизатсияи шумораи кормандони тиб дар соҳаи лабораторӣ (оптимизатсияи лабораторияҳои микроскопӣ, Ген Эксперт барои муайян кардани бемориҳои гуногун). Ҳангоми оптимизатсия муҳим аст, ки маблағҳои дар натиҷаи ин раванд бадастомада дар буҷаи ҳадамоти бемории сил боқӣ монанд. Ҳангоми амалисозии раванди оптимизатсия муҳим аст, ки маблағҳои дар натиҷаи ин раванд озодшуда дар буҷети соҳаи зиддисилӣ боқӣ монанд.

121. Нақш ва уҳдадорӣҳои кормандони тиб, кормандони соҳаи тандурустӣ, ки дар таъмини табобати бемории сил иштирок мекунанд, бо дарназардошти усули ба бемор нигаронидашудаи

табобат бояд дақиқ карда шаванд. Нақши ташкилотҳои ҷамъиятӣ бояд таъкид карда шавад ва ба усули дар боло зикргардида фаро гирифта шавад.

122. Низоми иттилоотӣ бояд зимни ҷамъоварии маълумот дар бораи хизматрасониҳои, ки харидорӣ мешаванд, ба самаранокӣ ва сифати онҳо нигаронида шавад. Низомҳо бояд ба таҳлил ва истифодаи иттилоот барои амалиёт бештар таваҷҷуҳ диҳанд, на ин ки барои пешниҳоди маълумот дар зинаҳои силсиламаротиб (иерархия) истифода шаванд.

123. Барои таъмини иҷрои бомуваффақияти барномаи мазкури мубориза бо бемории сил ва доимо ба даст овардани натиҷаҳои мусбат зарур аст, ки як қатор санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ аз сари нав мувофиқ гардонида шаванд. Барнома аз ҷониби санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки истифодаи самарабахши захираҳои молиявӣ ва инсонӣ, кумаки иҷтимоӣ ва дастгирии беморон (фармоишҳои иҷтимоӣ) аз ҷониби ташкилотҳои ҷамъиятӣ, назорати сифати дорувории зиддисилӣ, такмили раванди бақайдгирии доруворӣ (усули суръатноки бақайдгирӣ барои дорувори қаблан аз ҷониби Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ нишони сифат гирифта), усулҳои артернативии харидориро (тендери байналмилалӣ ва усули хариди мустақим) таъмин мекунад, дастгирӣ ёбад. Масъалаҳои зерин бояд аз сари нав ҷамоҳанг карда шаванд:

- истифодаи маблағҳои пулии дар натиҷаи ислоҳоти соҳаи тандурустӣ озодшуда барои беҳтаргардонии ҳама намуди хизматрасониҳо, мисли аз нав ташкил додани шабакаи муассисаҳои амбулаторӣ ва беморхонаҳо, аз ҷумла кам кардан ё аз нав тақсим кардани катҳо барои ёрии паллиативӣ дар доираи хизматрасониҳои бемории сил, тақшими кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ, зиёд кардани маоши кормандони тандурустӣ, тақвияти инфрасохтор ва таҷҳизоти муассисаҳои тиббӣ, таъмини доруворӣ ва озуқа ва ғайра. Дар айни замон, беморхонаҳо аз маблағҳои дар натиҷаи оптимизатсияи катҳо ва кадрҳо сарфашударо истифода бурда наметавонанд;

- маҷмуи имтиёзҳои асосӣ (шакл, ҳаҷм ва шартҳои расондани ёрии тиббӣ дар муассисаҳои тиббии давлатии ноҳияҳои пилотӣ ба таври роӣгон ва қисман пардохткунӣ муайян карда мешавад). Дақиқан муайян кардан зарур аст, ки ба гирифтормони бемории сил ва шахсони тамосии онҳо чи гуна хизматрасониҳо роӣгон ва чи гуна хизматрасониҳо бо нархи пасттар расонида мешавад (тибқи фармоиш).

124. Дигар ҳуҷҷатҳои меъёрӣ, аз қабилӣ супориши техникӣ, уҳдадорӣҳои вазифавӣ мутахассисони соҳаи тиб, меъёри ҳаҷми кор, раванди аккредитатсия, қоидаҳои санҷиш, барасмиятдорӣҳои гумрукии маводи доруворӣ ва молҳои озмоишгоҳӣ ва ғайра ниёз ба таҷдид ва мутобиқгардонӣ ба ҳадафҳои Барномаи миллии мубориза бо бемории сил доранд. Илова бар ин, чорабиниҳои барнома бояд бо меъёрҳо ва стандартҳои дар дигар санадҳои меъёрии соҳавӣ овардашуда ба монанди Стратегияи миллии тандурустӣ барои солҳои 2020-2030, стратегия дар самти захираҳои инсонӣ барои тандурустӣ (аз ҷумла таълими давомдори тиббии мутахассисони тиббӣ), маҷмуи имтиёзҳои асосӣ, Системаи иттилоотии тандурустӣ, нақшаи стратегӣ, Системаи миллии таъмини сифат, Бақайдгирии маводҳои доруворӣ, Системаи идоракунии харид ва таъминот (бо дарбаргирии харидорӣҳои доруворӣи баландсифат (пешакӣ аз ҷониби Созмони умумиҷаҳонии тандурусти тахассусёфта) аз таъминкунандагони байналмилалӣ ғайритиҷоратӣ), Амалҳои хуби паҳнкунӣ ва заминаи меъёрӣ-ҳуқуқӣ соҳаи зиддисилӣ аз қабилӣ Нақшаи Гузариши Устувор (аз ҷумла тақсимои иловагии буҷети давлатӣ) мувофиқат кунад ё аз ҷониби онҳо дастгирӣ ёбад.

125. Барнома бояд қодир бошад, ки тавассути табобати дурусти гирифтормони бемории сил ва шахсони аз он сироятёфта, инчунин пешгирии ҳолатҳои нави сироятёбӣ шахсони алоҳида ва ҷамоаҳо аз гирифтормон шудан ба бемории сил ҳимоя кунад. Ин риояи арзишҳо ва қоидаҳои асосии одоб, аз ҷумла адолати иҷтимоӣ ва баробарӣ, шаффофият ва ҳисоботдиҳиро талаб мекунад. Давлат уҳдадор аст, ки таъмини хизматрасониҳои зидди бемории сил мутобиқи стандартҳои байналмилалӣ эътирофшудаи сифат танзим наояд. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва Маркази ҷумҳуриявӣи ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар раванди ҷамоҳангсозии қонунгузори Тоҷикистон ва санадҳои зерқонунӣ мутобиқи стандартҳои байналмилалӣ ҳуқуқҳои беморон ва одоби бемории сил ташаббус нишон медиҳад. Маркази ҷумҳуриявӣи ҳимояи аҳоли аз бемории сил, инчунин ворид кардани масоили ҳуқуқӣ ва ахлоқиро ба дастурамалҳо ва муқаррарот таъмин мекунад.

126. Набудани усули хуби амалкунандаи ёрии паллиативӣ дар Тоҷикистон яке аз камбудӣҳои асосии барнома мебошад. Барномаи мазкур пешниҳод мекунад, ки тавассути кумаки техникаи беруна ва маҳаллӣ таҳия ва татбиқи сиёсати ёрии паллиативӣ ва усули ба далелҳо асосёфтаи амалия дастгирӣ карда шавад. Расонидани кумаки паллиативӣ усулест, ки

бо роҳи пешгирӣ ва сабукгардони дарду азобҳо тавассути ташхиси бармаҳал ва табобати дард ва дигар душворихои тандурустӣ сифати зиндагии беморон ва оилаҳои онҳоро беҳтар мекунад. Он набояд чунин маънидод карда шавад, ки гирифтори бемории сил бо мақсади ҳифзи ҷомеа аз сирояти сил алоҳида ва ҷудо нигоҳ дошта шаванд, балки бояд тамоми ҷанбаҳои «ёрии паллиативӣ»-ро тавре, ки Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ муайян кардааст, дар бар гирад. Аз ин рӯ, ин усул бояд ба беморон аз дард ва ранҷ таскин бахшад ва низоми дастгириеро пешниҳод кунад, ки ба беморон ва оилаҳои онҳо дар бартараф кардани душворихо мадад расонад.

127. Бояд платформаи устувори бисёрсамтаи ҷамъиятӣ бо истифода аз иқтидори мавҷудаи кумитаҳои маҳаллии ҳифзи саломатӣ, ҷамоатҳои осебдида, шабакаи ташкилотҳои ҷамъиятии маҳаллии ба бемории сил ҷалбшуда ва гурӯҳи ихтиёриён, гурӯҳҳои дастгирии беморон ва намояндагони мақомоти маҳаллӣ таъсис дода шавад. Низоми тандурустии ҷамъиятӣ бояд тақвият ёбад ва ба сатҳи баландтари фаъолият дар таъмини маълумот оид ба пайгирии тамосҳо, риоя кардани речаи муолиҷаи бемории сил, табобати пешгирикунандаи бемории сил ва дигар омилҳои аҳамиятнок ҷалб карда шавад. Ҳар як фаъолият бояд хабардоркунии кӯдакону наврасонро оид ба бемории сил, муоина, пешгирӣ ва дарёфти ҳолатҳои бемории сил дар бар гирад, онҳо метавонанд дар ташкили кумаки иҷтимоӣ ба оилаҳои осебпазир нақши муҳим дошта бошанд. Ба ҷомеа дар паст кардани сатҳи доғгузорӣ ва таъйиз вобаста ба ин беморӣ таъсир расонанд. Монеаҳои марбут ба ҳуқуқи инсон ва монеаҳои гендериро дар роҳи дастрасӣ ба хизматрасониҳо оид ба пешгирӣ, ташхис ва табобати бемории сил бартараф кунанд. Онҳо аксар вақт метавонанд, ки оилаҳои бемории силдоштаро ба меҳнати мувофиқтарини даромаднок ҷалб кунанд.

128. Дастгирии шабакаҳои ҳамсолон (аз ҷумла гурӯҳҳои наврасон) дар ҳама беморхонаҳои зиддисилӣ ва ба онҳо ҳамроҳ кардани беморони нав чун роҳи самараноки ҳавасмандкунӣ ба риояи речаи табобат собит шудааст. Дар Тоҷикистон ҷалби одамони машҳур ба маърақаҳои тарғиботӣ дар сатҳи миллӣ таҷрибаи мусбат ба даст овардааст. Ин таҷриба бояд васеътар ба кор бурда шавад. Кормандони иҷтимоӣ дар якҷоягӣ бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ метавонанд, ки дар тавсеаи истифодаи усулҳои мавҷудаи маълумоти муттасили тиббӣ, ки ба шароит ва талаботи ҳар як оилаи алоҳида нигаронида шудааст (назорати видеои табобат, табобати бевосита назоратшавандаи оилавӣ, табобат дар сатҳи маҳал ва ғайра), инчунин барои ҷалби беморони табобатёфта ва аъзои оилаи онҳо ба дастгирии дигар гирифтори бемории сил ёрӣ расонанд.

129. Дар Тоҷикистон ҳуқуқи чун табиби амалкунанда фаъолият бурдан дар асоси дипломи донишгоҳи эътирофшудаи тиббӣ (ё дигар муассисаи ваколатдор) ва шаходатномаи ихтисоси таҷрибаомӯзӣ дода мешавад. Тибқи қонунгузориҳои миллӣ табиби амалкунанда бояд ҳар панҷ сол як маротиба дар курсҳои такмили ихтисоси Донишкадаи такмили ихтисоси баъдидипломии кормандони тибӣ Тоҷикистон иштирок кунад ва аз аттестатсия (санҷиш) гузарад. Ин шакли ҳозираи такмили муттасили касбӣ мебошад. Донорҳои байналмилалӣ ва дигар созмонҳо барои мутахассисони соҳаи тиб модулҳои гуногуни омӯзиш ва курсҳои таълимиро пешниҳод мекунад. Модулҳои омӯзишӣ ба тавсияҳои охири Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ ва таҷрибаи байналмилалӣ асос ёфтаанд. Ғайр аз ин, бисёр омӯзгорони ватанӣ метавонанд, ки ба кормандони тандурустӣ омӯзиши баландсифати тиббиро пешниҳод намоянд. Дар Тоҷикистон бисёр протоколҳо ва дастурҳои клиникӣ қабул карда шудаанд, ки дар ҷараёни таълим истифода мешаванд. Аммо бояд таъкид кард, ки модулҳои омӯзишӣ барои таҷрибаомӯзон аккредитатсия нагардидаанд ва кредити (баҳо, ҳол) дахлдори такмили муттасили касбиро намедиханд. Ин ҳавасмандии кормандони соҳаи тибро барои иштирок дар омӯзишҳои такмили муттасили касбӣ коҳиш медиҳад. Тадбирҳои, ки дар барномаи пешниҳод мешаванд, ба стратегияи идоракунии кадрҳо мутобиқ шудаанд, ки ба бунёди низоме, ки таҷдиди мунтазам ва устуворонаи барномаҳои таълимии мактабҳои тиббӣ ва донишгоҳҳо таъмин мекунад, равона карда шудаанд. Дар ин раванд се сатҳи таҳсилот баррасӣ хоҳанд шуд:

- таҳсили асосии тиббӣ (бакалаврият ва магистратура). Аз нав дида баромадани вазифаҳои омӯзишии мавҷудбуда оид ба табобати бемории сил ва таҳияи роҳҳои нав зарур аст, зеро аз он вақте ки барномаи таълимии мактабҳои тиббӣ таҷдид ёфта буданд, усулҳои идоракунии ҳолатҳои бемории сил тағйир ёфтанд. Барои муассисаҳои таълимии тиббӣ барномаи таълимии таҷдидшуда оид ба бемории сил ва модулҳои дахлдори таълимӣ таҳия карда мешаванд. Ҳамкориҳои барнома бо донишгоҳҳо ва коллеҷҳои тиббӣ таҳким ёфта, мутахассисони барнома дар тарҳрезии модулҳои таълимӣ барои донишҷӯён ҷалб карда

мешаванд. Илова бар ин, омӯзгорон аз донишгоҳҳо тавассути ба ҳайси тренерҳо ҷалб кардан ба конгрессҳои илмӣ дар соҳаи бемории сил рӯҳбаланд карда мешаванд. Китобҳои дарсии донишгоҳ бо дарназардошти дастовардҳои нав дар соҳаи мубориза бар зидди бемории сил нав карда мешаванд;

- таҳсили ихтисосии баъдидипломӣ (тахассусгирӣ). Машқҳои ихтисосӣ дар заминаи муассисаҳои клиникӣ гузаронида мешаванд. Барнома итминон ҳосил мекунад, ки омӯзгорон аз маълумоти ҷадид дар бораи бемории сил огоҳ ҳастанд, модулҳои таълимии такмилёфтаре истифода мебаранд ва ба донишҷӯён иҷозат дода мешавад, ки дар машварати табибон иштирок кунанд. Ғайр аз он, устодони муассисаҳои таълимии тиббӣ барои тартиб додани модулҳои таълимӣ барои пизишкони амалкунанда ва гузаронидани тренингҳо барои мутахассисони соҳаи тиб ҷалб карда мешаванд. Маркази миллии таълимии ихтисоси бемории сил ҳамчун як пойгоҳи таълимии клиникӣ барои таъмини таълими тахассусӣ барои донишҷӯён истифода мешавад;

- таҳсилоти касбии бетанаффус. Донишқадаи такмили ихтисоси баъдидипломии кормандони тибӣ Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли аккредитатсия шудани модулҳои таълимӣ ва ба кормандони омӯзонидашудаи соҳаи тиб додани кредитҳоро таъмин мекунад. Кредитҳои додасуда ҳангоми имтиҳонҳои аттестатсионӣ ба назар гирифта мешаванд. Барнома ҳам бо муассисаҳои таълимие, ки ба гузаронидани такмили касбии баъдидипломӣ ҷалб мешаванд ва ҳам бо шарикони байналмилалӣ, ки таълим ва омӯзишро оид ба бемории сил пешниҳод мекунад, ҳамкорӣ хоҳад кард. Барнома аз шарикон талаб мекунад, ки омӯзишҳоро бо нақшаи таҳкими иқтисодии миллӣ мутобик созанд.

130. Барнома бо шариконе, ки дар ислоҳоти таҳсилоти тиббӣ ҷалб шудаанд, фаъолона ҳамкорӣ мекунад ва онҳоро дастгирӣ месозад, то мунтазам аз нав шудани раванди таълим бо дарназардошти дастовардҳои охири дар самти ташхис, табобат ва нигоҳубини умумии бемории сил таъмин карда шавад.

131. Бо мақсади дастгирӣ кардани барномаи муборизаи алайҳи бемории сил бо тавсияҳои таҳлилий барои қабули қарорҳои амалӣ ё пешниҳоди маълумот дар бораи самаранокии усулҳои муайяни инноватсионӣ ва дар маҷмӯъ саҳмгузори дар таҳқиқоти умумичаҳонии бемории сил, барномаи таҳқиқотҳои фаврӣ бо мавзӯҳои афзалиятноки тадқиқот таҳия карда мешаванд. Тадқиқоти амалии вобаста ба бемории сил бояд барои ҳалли вазифаҳои низомии тандурустӣ дар робита бо назорати бемории сил ва хидматрасонӣ (ба монанди хароҷоти молиявии оила вобаста ба табобати бемории сил, мушкилоти дастрасӣ ба хизматрасониҳо, монеа ва таъхир дар роҳи беморон, фаъолияти беморхона ва омилҳои хатарноки марбут ба хизматрасонӣ барои бемории сили бо доруҳои сершумор ва васеи устувор ва ғайра) нигаронида шавад. Истифодаи далелҳои боэътимоди таҳлилий барои қабули қарори дуруст дар роҳи беҳтар шудани иҷрои барномаи миллии мубориза бо бемории сил мусоидат мекунад. Тадқиқоти хуб тарҳрезӣшуда ва мақсадноки амалӣ воситаи пураарзиши ҷамъовари маълумот ва далелҳо мебошад, хусусан вақте ки роҳандозии чорабиниҳои инноватсионӣ ва ё бисёрсилсилаӣ талаб карда мешаванд. Ин барнома ба таҳкими минбаъдаи иқтисодии миллӣ ва андӯхтани таҷриба дар таҳқиқоти муосир ва мураккабу натиҷабахш оид ба бемории сил нигаронида шудааст. Барнома дастгирии ду навъи тадқиқотиро пешбинӣ менамояд:

- тадқиқоти клиникӣ, аз ҷумла иштирок дар таҳқиқоти байналмилалӣ тиббӣ;
- таҳқиқоти амалиётӣ дар ҷанбаҳои афзалиятноки марбут ба роҳандозии тадбирҳои зиддисилӣ дар Тоҷикистон.

§ 3. Баҳодиҳии мунтазами амалисозии Барномаи миллии ҷимояи аҳоли аз бемории сил барои солҳои 2021-2025

132. Назорат, баҳогузори ва арзёбии барнома вазифаҳои муҳими ҳифзи тандурустии аҳоли буда, қисми ҷудонопазири роҳандозӣ ва идоракунии барномаи миллии мебошад. Хеле муҳим аст, ки назорати натиҷабахш ва дастгирикундаи барнома ҳамчун воситаи калидии баҳогузори идома дода шавад. Назорат тамоми паҳлӯҳои марбут ба татбиқи чораҳои мубориза бар зидди бемории сил, ки дар барнома дар сатҳи вилоятӣ, ноҳиявӣ ва институтсионалӣ пешбинӣ шудааст, фаро мегирад, аз ҷумла дарёфти ҳолатҳои беморӣ, фаъолияти ташхисӣ ва дастгирии озмоишгоҳӣ, муоинаи бемории сил дар байни тамосҳо ва дигар гурӯҳҳои зерӣ хавф қарордошта, табобату идоракунии ҳолатҳо, кумак барои ҳавасмандии бемор ба риояи речаи табобат, пайгирии тамосҳо ва нафарони табобатро кандакарда, идоракунии маводи доруворӣ, аз ҷумла идоракунии фармакологӣ ва идоракунии таъсироти номатлуб ва бемориҳои ҳамрадиф, озмоиш

ва пешгирии сирояти ниҳонии сил, амалиёт оид ба бемории сил, вируси норасоии масунияти одам, бақайдгирӣ ва ҳисоботдиҳӣ ва ғайра. Ташрифи назоратӣ на танҳо барои чамъоварӣ ва санҷиши маълумот истифода бурда мешавад, балки имконият медиҳад, ки камбудӣҳо муайян карда шаванд ва дар маҳалҳо вобаста ба онҳо омӯзиш гузаронида шавад (мутобиқи замимаи 5).

133. Дар сатҳи марказӣ гурӯҳи корӣ оид ба мониторинг ва баҳодиҳӣ ташкил карда мешавад, ки аз намояндагони мақомоти давлатӣ ва созмонҳои байналмилалию чамъиятӣ иборат мебошад. Гурӯҳ дар ҳар се моҳ як маротиба чамъ мешавад. Ташрифҳои назоратии муфид ва ғридиҳанда ба вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ тибқи нақшаи солона амалӣ карда мешавад. Баъд аз анҷоми ташрифи назоратӣ ва санҷиш гурӯҳи корӣ дар ҳар вилоят ва шаҳру ноҳияҳо машғулиятҳо ташкил карда, камбудӣ ва дастовардҳои муҳокима мекунад. Маълумоти дар натиҷаи назорат бадастомада ҳам бо гурӯҳи идоракунии барнома дар сатҳи вилоят ва мақомоти давлатии тандурустӣ дар вилоятҳо муҳокима карда мешаванд. Дар сатҳи марказӣ бо иштироки кормандони вилоятӣ барнома воҳӯриҳои мунтазам баргузор мешаванд, то ки натиҷаҳои назоратро баррасӣ ва мушкилоти асосиро дар маҳалҳо дақиқ карда, барои андешидани чораҳои ислоҳӣ ва қадамҳои минбаъдаи созанда нақшаи самаранок тартиб диҳанд.

134. Шарҳи ҳамаҷонибаи барнома аз ҷониби дафтари минтақавии Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ барои кишварҳои Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ дар ҳамкорӣ бо дигар шарикон гузаронида шуда, тамоми соҳаҳои назорати бемории сил дар кишварро дар бар мегирад.

135. Ташрифҳои назоратии вилоятӣ ба ҳамаи ноҳияҳои вилоят дар се моҳ як маротиба ба нақша гирифта шудаанд. Бо мақсади самарабахшӣ ва мубрамияти назорат рӯйхатҳои санҷишӣ ва шаклҳои ҳисоботӣ нав карда мешаванд, то ки ҳама шартҳо, аз ҷумла тадбирҳои нав, пешниҳоди далелҳо барои қабули қарорҳо оид ба хубтар кардани хизматрасонӣ дар маҳал ба назар гирифта шаванд ва таҳлили самараноки нишондиҳандаҳо ва чамъовариҳои далелҳо барои қабули қарор дар сатҳи миллӣ таъмин гардад.

136. Ҳуҷҷатҳои бақайдгирӣ ва ҳисоботдиҳӣ ба меъёрҳо мувофиқ мешаванд ва мунтазам аз рӯи талаботи ҳисоботи кишвар ба тавсияҳои Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ мутобиқ карда мешаванд. Бақайдгирии миллии электронии бемории сил дар заминаи барномаи Опенемерес асос ёфтааст ва дар 76 нуқтаи воридкунии маълумот, аз ҷумла раёсати тиббии Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятӣ роҳандозӣ шудааст. Маркази ҷумҳуриявии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил аз ин 6 нуқтаи вилоятӣ назоратӣ маълумотро чамъ карда, омори ҷумҳуриявиро тартиб медиҳад. Маълумот ҳангоми ташрифи назоратӣ санҷида мешавад.

8. НАТИҶАҲОИ АМАЛИСОЗИИ БАРНОМА

137. Принципи асосии татбиқи барнома таъмини иштироки васеъ ва муносибати бисёрсоҳавӣ дар банақшагирӣ, татбиқ, назорат ва арзёбии барномаҳо мебошад. Мувофиқи тавсияҳои глобалӣ ва минтақавӣ барнома иштироки ҳамаҷонибаи муассисаҳои гуногуни ҳукуматӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ, инчунин шарикони байналмилалиро дар ин раванд пешбинӣ менамояд. Татбиқи даҳлатҳои стратегӣ, ки дар боло оварда шудаанд, ба таҷрибаи пешқадам така намуда, кӯшиш ба харҷ медиҳанд, ки бунёди шарикӣ нав ва тақвият додани шарикӣ мавҷударо барои муборизаи самаранок бар зидди бемории сил мустақкам кунанд. Барои иҷроии вазифаҳои гузашташуда ҳамкорӣ бо шарикони зерин тақвият дода мешавад:

- Ҳазинаи глобалии мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният, бемории сил ва вараҷа (Ҳазинаи глобалӣ). Барномаи рушди Созмони Миллали Муттаҳид гирандаи асосии гранти сил барои давраи 3 сола мебошад. Моҳи март соли 2020 Кумитаи миллии ҳамоҳангсозӣ барои гирифтани гранти нави 3-сола дархост кард, ки аз моҳи январ соли 2021 то декабри соли 2023 амалӣ карда мешавад ва ба бартараф кардани камбудӣҳои нигаронида шудааст, ки маблағгузориҳои дохилӣ барои он кофӣ нест;

- Агенсии Иёлоти Муттаҳидаи Америка оид ба рушди байналмиллалӣ. Тӯли 25 соли охир дар таҷмиби муборизаи зиддисилӣ Агенсии Иёлоти Муттаҳидаи Америка оид ба рушди байналмиллалӣ шарикӣ асосии Ҳукумати Тоҷикистон ба ҳисоб меравад. Алҳол Агенсии Иёлоти Муттаҳидаи Америка оид ба рушди байналмиллалӣ барои ворид намудани механизмҳои васеи дарёфти ҳолатҳои бемории сил ва бемории сили ба доруворӣ устувор тавассути тақвият додани системаи пайгирии тамосҳо миёни гурӯҳҳои осебпазири аҳоли ва гурӯҳҳои хавфи баланд нисбати бемории сил кумак мерасонад. Самтҳои асосии фаъолияти лоиҳаи мазкур ин вориднамоии нақшаи миллии стратегӣ рушди соҳаи озмоишгоҳҳои зиддисилӣ, тақвият бахшидани сифати хизматрасониҳои тиббӣ оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сили ба доруворӣ устувор, беҳтар намудани расонидани кумак ба беморон барои риояи табобати

зиддисилӣ, паст намудани тамғагузорӣ ва ҳуқуқпоймолкунӣ, дастгирӣ намудани системаи эътимодноки чамъоварӣ, таҳлил ва мубодилаи мутақобили маълумот, баланд гардонидани иқтидори кормандони соҳаи зиддисилӣ ва кумаки аввалияи тиббию санитарӣ, ворид намудани механизмҳои нави маблағгузорию соҳаи зиддисилӣ, беҳтар гардонидани шароитҳои мусоид ва маблағгузорию устувори барномаҳо оид ба бемории сил ва бемории сили ба доруворӣ устувор, пурзӯр намудани системаи мониторинг ва баҳодиҳии барномаи зиддисилӣ ба шумор мераванд;

- бахши Ассотсиатсияи Шоҳигарии Нидерландия оид ба назорати бемории сил ба Барнома кумаки дарозмуддати техникӣ, аз ҷумла дар соҳаи таъботати бемории сили ба доруворӣ устувор бо истифодаи усулҳои нави таъботат, алалхусус речаҳои кӯтоҳмуддат ва таъботат бо доруҳои нав мерасонад;

- Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ тавассути дафтари минтақавиаш дар Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ, аз ҷумла дар Тоҷикистон барои дастгирии коркарди лоиҳаҳои афзалиятнок ва ташаббусҳои нав кумак мекунад.

9. МАБЛАҒГУЗОРИИ БАРНОМА

138. Арзиши умумии Барнома дар давоми панҷ сол 551235033 (панҷсаду панҷоҳу як миллиону дусаду сию панҷ ҳазору сию се) сомонӣ мебошад. Талаботи солонаи Барнома аз 88350016 (ҳаштоду ҳашт миллиону сесаду панҷоҳ ҳазору шонздаҳ) сомонӣ барои соли 2021 то 184768536 (яксаду ҳаштоду чор миллиону ҳафтсаду шасту ҳашт ҳазору панҷсаду сию шаш) сомонӣ барои соли 2025 ташкил медиҳад. Афзоиши буҷет бо тадричан васеъ шудани хизматрасониҳо оид ба пешгирӣ ва таъботати бемории сил алоқаманд аст (мутобиқи замимаи 6).

Замимаи 2
ба қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 27 феввали соли 2020, № 49

Нақшаи
амалигардони Барномаи миллии ҷимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
барои солҳои 2021-2025

№	Тарғибнома	Ҳаҷми сомонӣ					Вазорат	Иҷро
		2021	2022	2023	2024	2025		
ИН НАМУДАНИ ДАСТРАСИИ ОММА БА ТАШХИСИ САРИВАҚТӢ ВА БОСИФАТИ ҲАМ ОИ БЕМОРИИ СИЛ БО АҲАМИЯТИ МАХСУС БА САНҶИШИ АЛОҚАМАНДОН ВА АҲОЛ БАЛАНДИ ОСЕБПАЗИРИДОШТА								
р намудани дарёфти фаъоли ҳолатҳо								
1	Таҳия ва тасдиқ дастурамал с ба пайгир алоқамандон (ва тақсироти ба марказ	24000	0	0	24000	0	Шарикон ба руҷаи Хазинаи глобалӣ ба мубори бар зид	Вазорати тандуру ба ҳифзи иҷтимо аҳолии Ҷумҳур Тоҷикистон

	зиддисилй)						бемории пайдошуда	
2	Гузаронидани омўзишҳо оид пайгирии алоқамандон барои кормандони кумаки аввали тиббию санитарнамояндагон ихтиёриёни ташкилотҳои ҷамъиятӣ, кормандони муассисаҳои ислоҳӣ дигарон	51760	51760	51760	51760	51760	норасоии масуният, бемории с ва вараҷа, шарикон	
3	Таъмин намудани муоинаҳои тиббии роӣ барои ҳамо алоқамандони беморони сил	0	2179926	2249604	23172910		Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
4	Васеъ намудани фарогирии скрининги бемории сил дар байни кӯдакони таъмини ташхиси бармаҳал босифат	465960	481800	497200	512160	526240	Шарикони рушд: Ҳазинаи глобалӣ ба мубориза бар зидди бемории пайдошуда	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
5	Насб намудани маҷмӯи иловаи дастгоҳ бар индуксияи баланд дар ноҳияҳои дорои сарбори баланди беморони сил	203686	8390	0	0	0	норасоии масуният, бемории с ва вараҷа, шарикон	
6	Вориднамоии усули ТВ L (ташхиси пешакӣ) барои скрининги бемории сил дар байни шахсонии вируси норасоии масунияти оддӣ зиндагикунанда	33950	33950	33950	33950	33950		
7	Расонидани кумба барнома дар васеъ намудани скрининги бемории сил дар байни шахсонии вируси норасоии масунияти оддӣ	51760	51760	0	51760	0		

	зиндагикунанда тавассути омӯзишҳо оид усули ТВ LAM тафсири натиҷаҳо							
8	Вориднамой таъмини қай ҳамаи шахсон эҳтимолияти бемории дошта дафтари ТБО дар ҳам муассисаҳои кумаки аввали тиббӣ-санитарӣ	76500	800	800	800	800	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
§2. Беҳтар кардани дастрасӣ ба хизматрасонии озмоишгоҳҳои зиддисилӣ								
9	Таъмин намудани системаи самаранокии интиқоли намунаҳои балғам дар саросари кишвар	1481184	1531536	1580489	1628044	1672801	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
10	Насб намудани 12 дастгоҳи GeneXpert барсанҷиши устувора ба фторхиналонҳо	483887	15010100	0	0	0	Ҳазинаи глобалӣ ба мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният бемории сил вараҷа, шарикон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
11	Истифодабарии дастгоҳи GeneXpert барташхиси якҷаб бемориҳо	0	0	0	0	0	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
12	Боздиди системаи амалкунандаи интиқоли намунаҳои балғам	45651880	0	0	0	0	Ҳазинаи глобалӣ ба мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният бемории сил вараҷа, шарикон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
13	Харидорӣ ва нақшакордани озмоишгоҳи модульи шаҳри Бохтар	0	55787040	0	0	0	Ҳазинаи глобалӣ ба мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният бемории сил вараҷа, шарикон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
14	Харидорӣ ва нақшакордани	410378	0	0	0	0	Ҳазинаи глобалӣ ба мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният бемории сил вараҷа, шарикон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

	озмоишгоҳи модуль шаҳри Кулоб							
15	Вориднамоии технологияи усули киш балғам муҳити (MGIT) озмоишгоҳи минтақаи Кӯлоб	52950	54750	0	0	0		
16	Таъмин намуда озмоишгоҳҳои сатҳи хата миёна ва хата баланд манбаи эҳтиёт қувваи барқ (генераторҳо)	395484	32172	33201	34199	35140		
17	Таъмини барномаи (эписентр) бар дастгоҳҳои Бак MGIT	331733	0	0	0	0		
18	Интиқоли штаммҳо бар назорати берун сифат секвеникунӣ (E & WGS)	908071	938941	968952	998107	1025546		
19	Дастгирии техникии озмоишгоҳи референсии супрамиллӣ (мониторинг омӯзиши ҳарсолаи мутахассисони озмоишгоҳи миллии референсӣ (OM барои беҳт намудани сиф санҷиши ҳассосият доруҳо (С) барои дору қатори 1ва сертификатсия ҷевонҳои ламинарӣ, санҷиши такрорӣ натиҷаҳои санҷиши ҳассосият	343116	354780	366120	377136	387504		

доруҳо)								
§3. Таҳия намудани система оид ба хизматрасонии техникии таҷҳизоти лабораторӣ идоракунии он								
20	Таҳияи дастурамал оид ба идоракунии таҷҳизоти лабораторӣ (ва тақсимот марказҳои соҳавӣ)	24000	0	0	24000	0	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
21	Таъин намудани 2 нафар муҳандисон оид ба идоракунии таъмири таҷҳизоти лабораторӣ омӯзонидани онҳо дар хориҷ	0	219000	0	0	0		
22	Таъсис додани маҳзани маълумоти оид ба таҷҳизоти лабораторӣ харитасозӣ ҷадвали хизматрасонии техники	10000	10000	10000	10000	10000		
23	Шартномаи дарозмӯҳлат байни барнома муҳандисони сертификатдор ширкатҳои хизматрасон	12800681	1323583	3596639	1614591	11445667	Ҳазинаи глобалӣ оид ба мубориза зидди беморпайдошудаи норасоии масуният, бемории сил вараҷа, шарикон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
§4. Таҳияи системаи идоракунии маълумоти лабораторӣ								
24	Таҳияи системаи идоракунии маълумоти лабораторӣ	0	50000	0	50000	0	Ҳазинаи глобалӣ оид ба мубориза зидди беморпайдошудаи норасоии масуният, бемории сил вараҷа, шарикон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
25	Ба роҳ мондани системаи иттилоотӣ оид ба озмоишгоҳ (СИ)	50000	0	50000	0	50000		
26	Таҳияи дафтарҳои электронӣ барои бақайдгирии маводҳои сарфшавандаи лабораторӣ, реагентҳои санҷишҳои ташхисӣ барои	0	0	0	0	0	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

	инвентаризатсия захираҳо тартиб дода дархост бар харид							
--	--	--	--	--	--	--	--	--

§5. Воридномаи системаи идоракунии босифат дар шабакаи озмоишгоҳҳои силӣ

27	Ворид намудани системаи идоракунии босифат дар ҳамаи шабакаи озмоишгоҳӣ (QMS)	79425	82125	84750	87300	89700	Вазорати тандуруш ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Хазинаи глобалӣ оид мубориза бар зид бемории пайдошудаи норасоии масуни бемории сил вараҷа, шарикон	Вазорати тандуруш ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
----	---	-------	-------	-------	-------	-------	---	--

§6. Муайян кардани буҷети миёна барои ҳамаи шабакаи озмоишгоҳӣ дар давоми 1 сол бар маблағгузори мuvoфиқ

28	Таҳияи воридномаи восита бар ҳисоб кардани буҷети соҳаи озмоишгоҳии савдо (реагентҳо, маводи сарфшаванда, таҷҳизот, супервизия омӯзишӣ, хизматрасонӣ, инфрасохтор ғайра)	75000	0	30000	0	50000	Хазинаи глобалӣ оид мубориза бар зид бемории пайдошудаи норасоии масуни бемории сил ва вараҷа, шарикон	Вазорати тандуруш ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
29	Баҳодиди меъёри сарборӣ бар мутахассисони соҳаи озмоишгоҳии силӣ	0	30000	0	0	30000	Вазорати тандуруш ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандуруш ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
Ҳамагӣ		1139810	1451498	1192321	1234641	15409108		

2. ТАЪМИН НАМУДАНИ ДАСТРАСИИ УМУМ БА ТАБОБАТИ БОСИФАТ ВА МУОСИРИ ҲАМ НАМУДҲОИ БЕМОРИИ СИЛ, АЗ ҶУМЛА БЕМОРИИ СИЛИ БА ДОРУВОРӢ УСТУВОР ДАСТГИРИИ МУВОФИҚИ БЕМОРОН ВА БО УСУЛҲОИ БА БЕМОРИИ НИГАРОНИДАШУДА

§1. Таъмин намудани табобати босифат барои ҳамаи беморони сил тибқи тавсияҳои наварини Созмони умумиҷаҳонии тандуруш ва дастурамалҳои миллии мубориза бо бемориҳои сил

30	Бозиди протоколҳои клиникӣ мувофиқи тавсияҳои байналмилалӣ собитшудаи Созмони умумиҷаҳонии тандуруш	24000	24000	24000	24000	24000	Хазинаи глобалӣ оид мубориза бар зид бемории пайдошудаи норасоии масуни бемории сил ва вараҷа, шарикон	Вазорати тандуруш ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
----	---	-------	-------	-------	-------	-------	--	--

31	Мутобиқ гардонидани речаҳо ва воқеаҳо дар дастурамал оид ба беморони сил дар кӯдакони бо мурури пайдоиши тавсияҳои на байналмилалӣ дар давра амалисозии Барнома	0	24000	0		24000			
32	Омӯзонидани ҳамаи силшиносон мувофиқ оид речаҳои на таъботати бемории сил идоракунии таъсири номатлуб	103520	51760	51760	103520	51760			
§2. Таъмин намудани таъботати пурраи бемории сил ва вируси норасоии масунияти одам бар ҳамаи беморони гирифтори сирояти ҳамрадиф									
33	Гузаронидани омӯзишҳо оид машваратдиҳӣ ташхиси вируси норасоии масунияти одам барои кормандони соҳаи зиддисил	51760	0	51760	0	51760	Ҳазинаи глобалӣ оид мубориза бар зид бемории пайдошудӣ норасоии масунияти бемории сил ва шарикон	Вазорати тандурусти Ҷумҳурии Тоҷикистон	
34	Таъмини мунтазами тестҳои оқибат барои муассисаҳои зиддисилӣ ҳисоби барномаи вируси норасоии масунияти одам	0	0	0	0	0	Вазорати тандурусти Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурусти Ҷумҳурии Тоҷикистон	
35	Дохил намудани табибони соҳаи вируси норасоии масунияти одам ба ҳайати комиссияи марказии машварати табибон пешбурди беморони гирифтори сирояти ҳамрадиф (с	0	0	0	0	0			

	вируси норасо масунияти одам							
36	Таҳия намудани протоколҳои якҷояи мувофиқ оид идоракунии ҳолатҳо бар беморони ҳамради таъмини амалисозии онҳо бо роҳи ҷалбаи маъмуриятдор	48000	0	48000	48000	0	Ҳазинаи глобалӣ оид мубориза бар зидди бемории пайдошудаи норасоии масунияти бемории сил ва вараҷаи шарикони рушд	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
37	Ворид намудани системаи босифати Мониторинги фаъоли бехатарии доруворӣ (МфБД) бо дорабар гирифтаи мониторинг идоракунии таъсири номатлуб	339500	169750	169750	169750	169750	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
38	Мониторинги клиникаи биокимёвӣ ва таъсири номатлуби доруворӣ давраи таъбиқи бемории сили доруворӣ устувор	1694400	1752000	1808000	1862400	1913600		
§3. Таъмини мунтазам бо маводи доруворӣ, идоракунии захираҳо, нигоҳдорӣ ва тақсими маводи доруворӣ ва реагентҳо								
39	Аз ҳисоби буҷаи давлат харидани намудани доруҳои қатъӣ, ки сифати кафолатнок доранд ва тарафи Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ бозомӯзӣ карда шудаанд ҷумла намудани вояҳои кӯдакон	2882860	2868978	2863452	2949609	3030697	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
40	Аз ҳисоби буҷаи давлат харидани намудани миқдори зиёдшавандаи доруҳои қатори	2328438	2484150	2548825	2264990	88043684	Ҳазинаи глобалӣ оид мубориза бар зидди бемории пайдошудаи норасоии масунияти бемории сил ва вараҷа	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

	ки сифа кафолатнок доранд ва тарафи Созмо умумичаҳонии тандурустӣ бозомӯзӣ кар шудаанд ҷумла намудҳо вояҳои кӯдакон							Ва Ҳи зи ич мо и ах ии Ҷу ху и То ик то
		0	2760168	4497927	5662475	29347895	Вазорати тандурустӣ ва ҳифо иҷтимоии аҳолии Ҷумҳури Тоҷикистон	Ва Ҳи зи ич мо и ах ии Ҷу ху и То ик то
41	Харочот бар идоракунии хар ва таъми доруворихои қатори дуюм	2798444	3316521	3602661	3401804	14091310	Ҳазинаи глобалӣ оид мубориза бар зидди бемор пайдошудаи норасоии масунии бемории сил ва варата шарикони рушд	Ва Ҳи зи ич мо и ах ии Ҷу ху и То ик то
42	Пурзӯр карда иқтидори барнома бо ро	36000	36000	36000	36000	36000	Вазорати тандурустӣ ва ҳифо иҷтимоии аҳолии Ҷумҳури Тоҷикистон,	Ва Ҳи зи ич мо и ах ии Ҷу ху и То ик то

	ворид намуда воҳиди кор иловағӣ бар ҳамоҳангсозии миллӣ оид идоракунии доруворӣ								та ур тӣ ва хи зи ич ме и ах и ҷ ху и То ик то	
43	Таъмини бетавақуфи маводҳои ташхисию масрафӣ бар ташхис идоракунии бемории сил	12866211	1299896	1319730	1342030	13624543			Хазинаи глобалӣ оид мубориза бар зидди бемор пайдошудаи норасоии масунии бемории сил ва вара шарикони рушд	Ва ро ро та ур тӣ ва хи зи ич ме и ах и ҷ ху и То ик то
44	Харочот бар идоракунии хариди реагентҳои лабораторӣ маводҳои сарфшаванда	12957691	1305822	1334297	1344986	1375062				
45	Таъмини бемайлони доруворӣҳои кӯмақрасон буҷети давлатӣ	4314366	4461030	4603620	4742136	4872504			Вазорати тандурустӣ ва ҳиф иҷтимоии аҳолии Ҷумху Тоҷикистон	Ва ро и та ур тӣ ва хи зи ич ме и ах и ҷ ху и То ик то
46	Таъсис дода алгоритми ягон амалҳои харидорӣ, ки д Дастурамали миллӣ оид идоракунии босифати ташхиси лаборатории бемории тасдиқ кар шудаанд	75000	0	30000	0	50000				

47	Таъсис дода системаи эътимодноки идоракунии таъминот дохили кишв нигоҳдорӣ, идоракунии захираҳо тақсимот вилоятҳо муассисаҳои зиддисилӣ	1250000	300000	300000	300000	300000	Хазинаи глобалӣ оид ба мубориза бар зидди беморӣ пайдошудаи норасоии масунии бемории сил ва варата шарикони рушд	Ва	
48	Тақвият дода системаи милл идоракунии доруворӣ нисбати бақайдгирии дорувориҳои зиддисилӣ, таъсис дода системаи фаъолияткунандаи назорати сифати дору зиддисилӣ дастрасшаванда аз ҷониби озмоишгоҳҳои сертификатдор	264961	260961	260961	260961	260961			
49	Таъмини сифати доруҳои зиддисилӣ	281750	281750	281750	281750	281750	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Ва	
50	Дастгирии техникӣ мақомоти давлатӣ оид назорати сифатии доруҳо ва маснуот	30000	30000	30000	30000	30000			
§4. Таъмини нигоҳубини ҳаматарафаи гирифтोरони бемории сил тавассути усулҳои ба беморон нигоҳубини дастаи нигоҳубини беморон									
51	Дар доираи дарҳости иҷтимоии таъмин намудани шартномабандӣ	1500000	1500000	1500000	1500000	1500000	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Ва	

57	Таҳия намуда маводҳои иттилоотӣ, маърифатӣ, таблиғотӣ мавзӯи ихлосмандӣ таъбабат	2000	2000	2000	2000	2000		
58	Таҳия намуда хизматрасониҳои стандартӣ бар ташкилотҳои тиҷоратӣ доираи шартномаҳои дархости иҷтимоӣ	45582	45582	0	0	0		
59	Таъмин намуда амалҳои мушаххас сатҳи ҷомеа мақсади барҳоддани доғузо ва ҳуқуқпоймолкунбардоштани масъалаҳои монеаҳои гендерӣ ҳуқуқӣ бар гирифтани хизматрасониҳои зиддисилӣ, хусусан байни кӯдакон гурӯҳҳои осебпазири (маргинали) ҷомеа	51760	51760	51760	51760	51760	Ҳазинаи глобалӣ оид мубориза бар зидди бемори пайдошудаи норасстандун масуният, бемории сил вараҷа, шарикони рушд	Вазорати ҳифзи иҷтимоӣ ва аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
60	Истифодаи технологияҳои рақамӣ (асосан телефонҳои мобилӣ) мақсади тақвият додани ихлосмандӣ риояи таъбабат бемории сил	169440	65700	79100	81480	71760		
61	Хариди таҷҳизоти электронӣ бар мустаҳкам кардани риояи таъбабати бемории сил	84720	87600	90400	93120	95680		
62	Ташкил кардани шароити ҳамачониба ба расонида	900000	450000	250000	250000	250000	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ ва аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ

	кумаки паллиативӣ (шӯба дар ҳар вилоят)							Ҳифзи иҷтимоӣ ва аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
63	Ҷалби фаъолони ҷом дар мубориза бемории сил пурзӯр намудани механизми ҷавобгари иҷтимоӣ	0	0	0	0	0		
Ҳамагӣ		6445164	6807607	7136672	7029443	17087494		
3. ВОРИДНАМОИИ МАҶМУӢИ ЧОРАҶОИ САМАРАНОК ОИД БА ПЕШГИРИИ БЕМОРИИ СИЛ БО МАҚСАДИ ҲИМОЯИ ШАХСОНИ ОСЕБПАЗИР ВА КУЛЛИ ШАҲРВАНДОН АЗ СИРОЯТӢ БА БЕМОРИИ СИЛ ВА ПАСТ КАРДАНИ ЭПИДЕМИЯИ БЕМОРИИ СИЛ ДАР КИШВАР								
§1. Таъмин намудани тадбирҳои босифат ва самараноки пешгирии бемории сил, ки ба коҳи паҳншавии бемории сил таъсири муҳим мерасонад								
64	Боздид намудани Дастурамал сибар ба идоракунандаи сирояти ниҳонии сил (СН) мувофиқи тавсияҳои охири Созмони Ҷамъияти Ҷаҳонии Тандурустӣ	24000	24000	0	24000	0		Ҳазинаи глобалӣ оид ба мубориза бар зидди бемории сирояти ниҳонии сил ва вараҷа, шарикта
65	Таъмини тренинги идоракунандаи сирояти ниҳонии сил барои кормандони тиб	51760	51760	51760	0	51760		
66	Дарёфт ва санҷиш гузаронидани шаҳсоии барои сирояти ниҳонии сил мувофиқи таъини табобот дар заминаи назорати клиника ва мониторинг	695320	860913	1326609	1526679	1760366		
67	Харидории доруворӣ барои табобати пешгирикунанда	297000	297000	297000	0	0		
		2332593	2329174	2332459	2708576	2783038	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	
68	Тақвият додани нигоҳдории ҳамкориҳои зич маркази иммунопрофилактика	0	0	0	0	0		

									мо и ах ии Ҷ ху и То ик то
§2. Ворид намудани назорати сироятии мувофиқ дар муассисаҳои тиббӣ									
69	Ташкил намудани кумитаҳо оид ба назорати сироятии (НС) дар ҳар муассисаи зиддисилӣ	0	0	0	0	0	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	
70	Таҳия намудани нақшаи сироятии сил тарафи кумитаҳо оид ба сироятии ниҳонии барои муассисаҳои зиддисилии муайян назорати иҷроиши нақша	0	0	0	0	0			
71	Ислоҳ намудани шароитҳои сироятии ниҳонии сил дар ҳар муассисае, таъботи бемории гузаронида мешавад	5000	5000	5000	5000	5000	Ҳазинаи глобалӣ оид ба мубориза бар зидди бемории пайдошудаи норасстандунӣ масуният, бемории сил вараҷа, шарикон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	
72	Ворид намудани чораҳои босифати оид ба назорати сироятии муҳити атроф (лампаҳои ультрабунафш) дар муассисаҳои зиддисилӣ	42916230		45793520		0			
73	Таъмини чораҳои фардии назорати сироят (ҳарорат, респираторҳо)	11395851	11783241	12159881	12525741	1287010			
74	Гузaronидани скрининги мунтазами кормандони тиббии соҳаи зиддисилӣ (ҳаромоҳ)	11383461	11770431	12146651	12512131	1285610	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	

								аҳолии Ҷумҳу и Тоҷик стон
Ҷамағӣ	9975227	5923214	1102283	6768042	7172784			
4. ФАРОҶАМ ОВАРДАНИ ШАРОИТИ МУСОИД ВА БУНЁДИ НИЗОМИ САМАРАНО НАЗОРАТИ БЕМОРИИ СИЛ								
§1. Уҳдадориҳои сиёсӣ оид ба дастгирӣ ва ҷудо кардани сарчашмаҳо барои амалисоз муваффақонаи барнома								
75	Ташкил намудани механизми миллии бисёрсоҳавӣ (комиссияи байниидоравӣ) оид ба таъми назорат, ҳамоҳангсозӣ баҳодиҳии даврии барнома	200000	86000	86000	86000	86000	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, шарикон	Ва и та ур ти ва ҳи зи ич ме и ах ии Ҷу ху и То ик то Ва ор и ад ия Ҷу ху и То ик то Ва ор и ма ри ва ил и Ҷу ху и То ик то
76	Барномаи милл солимии аҳо Барномаи милл ҳимояи аҳоли бемории сил дигар ҳуҷҷат стратегӣ амалиёти мутобиқ гардонида шудаанд	0	0	0	0	0		
77	Таъсис додани комиссияи миллии байниидоравӣ барои таъми назорат, ҳамоҳангсозӣ баррасии давр чорабиниҳои миллӣ оид назорат мониторинги сарҳадӣ сатҳи болоӣ	200000	86000	86000	86000	86000		
78	Пурзӯр кардани назорати сарҳа ва табоба бемории с барои амалисозии маҷмуи хизматрасониҳо оид ба бемор сил, ки дар Волфхез эъл	73000	73000	73000	73000	73000		

	шудааст						
79	Гузариши миллати барномаи миллати зиддисилӣ сатҳи баланди иштироки кумитаси байниидоравӣ	30000	30000	30000	30000	30000	
80	Баъди пешниҳодасоси тавсиятаносубан сиёсатнақша чорабиниҳо боздид карда шудаанд	0	0	0	0	0	
81	Расонидани дастгирӣ барои ворид намудани мониторинг ба нақша гузариш маблағгузорию давлатӣ	51760	51760	51760	51760	51760	

§2. Дастгирии барнома дар таъмини заминаи дахлдори қонунгузорӣ тавассути боздиди мунтазами ҳуҷҷатҳо

82	Баррасии зарурати таҷдиди қонунгузорию хариди давлатии ки имконияти харидорию доруҳои босифатро тавассути механизмҳои байналмилалӣ харид медиҳад	30384	0	30384	0	30384	Шарикони рушд	Вазорати таҷдиди ҳуҷҷатҳои вазорати ҳиҷоҷи иҷтимоӣ ва аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
83	Баррасии зарурати таҷдиди қонунгузорию фаъолияти тибқи ва фармасевтики имконияти усули бақайдгирии доруворихоӣ пешакӣ бозомӯзишудар медиҳад	30384	0	30384	0	30384		Вазорати таҷдиди ҳуҷҷатҳои вазорати ҳиҷоҷи иҷтимоӣ ва аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

84	Таҳия намуда маҷмӯи стандартии имтиёзҳо бар беморони сил	0	0	0	0	0		Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
85	Такмил дода формулаи меъёри сарикас	0	0	0	0	0		Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
86	Ворид намуда механизми маблағгузорӣ барои ҳар бемор беморхонаҳои зиддисилӣ	51550	51550	51560	0	0		Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон шарикони рушд
87	Баррасии зарурати таҷдиди қонунгузорӣ ба дарҳол иҷтимоӣ/шартнома, аз рӯи зарурати	30384	0	30384	0	30384		
88	Баррасии зарурати таҷдиди қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба дигар масъалаҳои Барнома, аз рӯи зарурати	30384	0	30384	0	30384		

								ху и То ик то
§3. Амалисозии нақшаи гузариш ва устуворӣ								
89	Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон зиёдшавии устувори ҳам даҳлатҳои асосиро оид назорати бемории тибқи нақш гузариш устуворият таъмин мекунад	0	0	0	0	0	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати адлия Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, шарикон	Ва ро и То ик то Ва ор и ад ия Ҷу ху и То ик то Ва ор и ма ри ва ил и Ҷу ху и То ик то ш ик
§4. Таҳкими соҳаи тандурустӣ								
90	Ҷойивазкунии кормандони тиббӣ бай	10000	10000	10000	10000	10000	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шарикон	Ва ро и То ик то ш ик

	филиалҳо шуъбаҳо							та ур тӣ ва хи зи ич ме и ах ии Чу ху и То ик то Ва ор и ме ия Чу ху и То ик то Ва ор и ад ия Чу ху и То ик то ш ик
91	Тақсими маблағҳо, ки ҳисоби оптимизатсияи шабакаҳои соҳиддисиلى даст омада ба дигар бахшҳо бо соҳиддисиلى алоқаманд	0	0	0	0	0		
§5. Ташкил кардани шароити мусоид ба ҷомеаи шаҳрвандӣ оид ба масъалаҳои беморони си.								
92	Ташкилотҳои ҷамъиятӣ, дорабинҳои соҳиддисиلى ба дастгир беморон фаъолона иштирок мекунад ва ҳуқуқи инсон принципҳои баробарии гендерӣ мусоид менамоянд	51760	51760	51760	51760	51760	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳазинаи глобалӣ шарикон	Ва и Чу ху и То ик то ш ик

									Ху и То ик то Ха ин и гл ал ш ик	
93	Таҳияи барномаҳои таҳлилий ва шарҳгузоришҳо вобаста пешгирии бемории сил дар шабакаҳои давлатии телевизион радио	0	0	0	0	0	0	0	Кумитаи телевизион ва радионазди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Ку на те ҳиф Ҷумҳу ва ра ис на и Ху ма и Ҷу ху и То ик то Ва ор и та ур тӣ ва ҳи зи ич ме и ах ии Ҷу ху и То ик то
94	Инъикоси чорабиниҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ доир ба пешгирии аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шабакаҳои давлатии телевизион радио	0	0	0	0	0	0	0		
§6. Тақвият бахшидани системаи идоракунии захираҳои кадрӣ барои соҳаи зиддисилӣ										
95	Боздиди вазифаҳои мавҷуда барномаҳои омӯзишӣ (нисба	266490	266490	266490	266490	266490	266490	266490	Шарикони рушд: Созмони Ҷумҳуриявии тандурустӣ ЮСАИД/Этика ва ТБМ	Ва ор и та ур

	бемории сил) таҳияи усулҳои нави пешбурди ҳолатҳои бемории сил							ТҶ Ва Ҳ З И М И А И Ч У И Т И К Т
96	Бозиди вазифаҳои мавҷудаи маорид дар барномаҳои таълимии омӯзишҳо (нисбати бемории сил) ва таҳияи нави усулҳои охири байналмилалӣ қабулшуда оид ба пешбурди ҳолатҳои бемории сил	0	0	0	0	0		Ва О И Т У Т Ва Ҳ З И М И А И Ч У И Т И К Т Ва О И М Р И Ва И Ч У И Т И К Т
97	Таҷдиди барномаҳои таълимӣ оид ба бемории сил модули мувофиқи тренинги барномаҳои муассисаҳои	77750	77750	77750	77750	77750	Шарикони рушд: Созмони Ҷумҳуриявии тандурусои ЮСАИД/Этика ва ТБМ	Ва О И Т У Т Ва Ҳ З И М И А И Ч У И Т И К Т

	таълимии тиббӣ							зи ич мо и ах ии Чу ху и То ик то
98	Васеъ намудани имкониятҳои истифодабарии маркази омӯзиши ҳамчун заминҳои клиникӣ оид ба машғулиятҳои махсус барои донишҷӯён	120215	2000	2000	2000	2000	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи аҷдодӣ ва ҷиҳати аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Ва ор и Ма ри ва ил и Чу ху и То ик то
99	Гузариши тадқиқоти амалиётӣ аз равишҳои мавзӯҳои афзалиятнок мувофиқи нақша ба барнома	323577	451414	54805	124199	0	Шарикони рушд: Созмони Ҷумҳурии Тоҷикистон барои мумтиҳонии тандурустӣ ва ҳифзи аҷдодӣ ва ҷиҳати аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	Ва ор и Ма ри ва ил и Чу ху и То ик то

								и а и Ч х и Т и к т о
5. БАҲОДИҲИИ МУНТАЗАМИ САТҲ ВА СИФАТИ АМАЛИСОЗИИ БАРНОМАИ МИЛЛИИ ҲИМОЯИ АҲОЛӢ АЗ БЕМОРИИ СИЛ БАРОИ СОЛҲОИ 2021-2025								
1 0 0	Таъсис додани гурӯҳи кории бисёрсоҳавӣ оид ба мониторинг ва баҳодихӣ. Гурӯҳ дар як сол як маротиба вохурӣ мегузаронад.							Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
		30384	30384	30384	30384	30384		В а з о р а т и т а н д у р у с т ӣ в а х и ф з и и ҷ т и м о и и а ҳ о л и и ҷ

								У М Х У Р И И Т О Ҷ И К И С Т О Н	
101	Таҳияи нақшаи солона оид ба мониторинг ва баҳодихӣ дар охири ҳар сол барои соли оянда	27000	20000	20000	20000	20000		Хазинаи глобалӣ, шарикони рушд	В а з о р а т и т а н д у р у с т и в а х и ф з и и ҷ т и м о и и
102	Таҷдиди дафтари электроники бемории сил аз зарурати зарурат	750944	750944	750944	750944	265944			

								Х О Л И И Д У М Х У Р И И Т О Ҷ И К И С Т О Н
1 0 3	Боздиди варақаҳои баҳодихӣ ва шакли ҳисобот ҳангоми зарурати иҷрои ҳамаи талабот	15000	15000	15000	15000	15000	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон	В а з о р а т и т а н д у р у с т ӣ в а ҳ и ф з и и ҷ т

1 0 4	Мунтазам гузаронидани мониторингҳо дар сатҳи вилоятӣ мувофиқи нақша	99075	99075	99075	99075	99075	Хазинаи глобалӣ, шарикони рушд

Ф
з
и
и
д
т
и
м
о
и
и
а
ҳ
о
л
и
и
д
у
м
х
у
р
и
и
Т
о
ҷ
и
к
и
с
т
о
н

1 0 5	Пурзӯр кардани супервизия ва мониторингҳо дар сатҳи муассисаҳои тиббӣ	25000	25000	25000	25000	25000	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳамагӣ	252504 1	217812 7	190305 4	179936 2	131169 9		
Аз ҳисоби буҷети давлатӣ	271646 08	320500 49	355751 60	363251 87	584615 89		
Ҳамагӣ буҷети умумии Барнома	883500 15	906924 02	962158 28	912082 52	184768 536		

Замимаи 1

ба Барномаи миллии

ҳимояи аҳоли аз бемории сил
дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Маълумоти муқоисавӣ оид ба бемории сил дар байни кӯдакон

Кӯдакон (0-15)	4	9
Кулли ҳолатҳои ҳамаи намуди бемории сил		
Бемории сили кӯдакона ба 100000 кӯдак		
Ҷоизи бемории сили кӯдакона дар байни ҳамаи бемории сил		
Ҳолатҳои нав байни тамоми ҳолатҳои бемории сили кӯдакона	%)	%)
Бемории сили шуш байни ҳамаи бемории сили кӯдакона	%))
Бемории сили ғайришушӣ байни ҳамаи бемории сили кӯдакона))
Бемории сили пардаи мағзи сар		
Шумораи кӯдакони бо бемории сили ба доруворӣ устувор, ҳолатҳои нав ва такрорӣ		б)
Шумораи ҳолатҳои нави бемории сили ба доруворӣ устувор		
Бемории сили ба доруворӣ устувори шуш байни ҳамаи бемории сили ба доруворӣ устувори кӯдакона		
Бемории сили ба доруворӣ устувори ғайришушӣ байни ҳамаи бемории сили ба доруворӣ устувори кӯдакона		
Шакли васеи мутобиқаштаи сил		

Замимаи 2

ба Барномаи миллии

ҳимояи аҳоли аз бемории сил
дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
барои солҳои 2021-2025

Маълумоти муқоисавӣ оид ба вируси норасоии масунияти одам

Ҳолатҳои нав дар як сол						
Ҳолатҳои аз ҷониби Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ арзёбишуда						
Ҳолатҳои санҷиш ба вируси норасоии масунияти одам						
Шумораи умумии шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда						
Аз байни онҳо						
Занҳо						
Мардҳо						
Занони ҳомила						
Кӯдакони то 14-сола						
Маҳбусон						
Истифодабарандагони маводи муҳаддир бо роҳи тазриқӣ						
Шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда, ки аз санҷиши бемории сил гузаштаанд						
Муоинаи бемории сил (бо ҷои) байни шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда						
Сирояти яқҷояи бемории сил/вируси						

норасоии масунияти одам						
Гирифторони бемориҳои ҳамрадифи бемории сил-вируси норасоии масунияти одам, ки табобати зиддиретровирусӣ мегиранд						
Шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда, ки табобати пешгирикунанда бо иониазид мегиранд						
Фавт аз вируси норасоии масунияти одам						
Фавт аз бемории сил байни шахсони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагикунанда						

Замимаи 3

ба Барномаи миллии

ҳимояи аҳоли аз бемории сил
дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
барои солҳои 2021-2025

Шумораи пешбинишудаи
ҳолатҳои бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, солҳои 2021-2025

Категорияи ҳолатҳо	1	2	3	4	5
Ҳолатҳои нави сили шуш МБС(+) (бемории сили наварёфтшудаи олудаи балғамаш мусбӣ)					
Ҳолатҳои нави сили шуш МБС(-) (бемории сили наварёфтшудаи олудаи балғамаш манфӣ)					
Ҳолатҳои нави сили ғайришушӣ					
Ҳамаи ҳолатҳои нав					
Ҳолатҳои такрории шушӣ МБС(+) (бемории сили наварёфтшудаи олудаи балғамаш мусбӣ)					
Ҳолатҳои такрории шушӣ МБС(-) (бемории сили наварёфтшудаи олудаи балғамаш манфӣ)					
Ҳолатҳои такрории сили ғайришушӣ					
Ҳамаи ҳолатҳои такрорӣ					
Шумораи пешгӯишудаи бемории сили ба доруворӣ устувор, ки ба табобат дар солҳои 2021-2025 фаро гирифта мешаванд					
Речаҳои табобат	1	2	3	4	5
Ба фторхинолонҳо ҳассос					
Ба фторхинолонҳо устувор					
Ҳамагӣ ҳолатҳои бемории сил					

Замимаи 4

ба Барномаи миллии

ҳимояи аҳоли аз бемории сил
дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Нишондиҳандаҳои мақсадноки
Ассамблеяи генералии Созмони Милали Муттаҳид барои Тоҷикистон

	8	9	0	1	2	
сос	ар	ар	ар	ар	ар	ар
сили ба доруворӣ устувор	р	р	ар	ар	ар	ар
сили бачагона	р	р	р	р	р	ар

Замимаи 5

ба Барномаи миллии

ҳимояи аҳоли аз бемории сил
дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
барои солҳои 2021-2025

Нишондиҳандаҳои Барнома барои солҳои 2021-2025

ҳанда	1	2	3	4	5
1. НИШОНДИҲАНДАҶО ВА МАҚСАДҶО ОИД БА ДАСТРАСИИ ТАШХИСИ БЕМОРОН АЛОҚАМАНДОНИ БЕМОРИИ СИЛ					
Ҳолатҳои нав ва хуруҷҳо ба 100 ҳазар аҳоли	55,5	52,3	50,5	49,7	47,8
Шумораи ҳама намудҳои беморони сил (тасдиқи бактериологӣ, ташҳиси клиникӣ ҳолатҳои нав ва хуруҷи беморӣ) аз байни онҳо 10 фоиз кӯдакони то 15-сола	6100	6000	5900	5800	5700
Шумораи бемории сили рифампитсин устувор/ё бемории сили ба доруҳои сершумор устувор дар байни ҳолатҳои нави ба қайд гирифташуда	1050	1140	1200	1100	1000
Шумораи беморони сили (ҳамаи намудҳои дар байни маҳбусон)	130	140	145	140	130
Шумораи алоқамандоне, ки аз муоинати тиббӣ гузаронида шуданд	61000	60000	59000	58000	57000
Шумораи беморони сил (ҳамаи намудҳо), аз байни гурӯҳҳои дорои хатари баланд (вируси норасоии масунияти оддатӣ, муҳочирон, алоқамандон, занони қобилтаваллуд) ба қайд гирифта шудаанд	1800	1900	1800	1700	1600
Ҷисми ҳолатҳои нав ва хуруҷи беморони сил, ки бо истифодаи усулҳои санҷиши лабораторӣ аз қониби Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ тавсияшуда дарёфт гардидаанд	95%	97%	97%	98%	98%
Ҷисми бемории сил, ки натиҷаи санҷиши ҳассосияти доруҳо ҳадди ақал рифампитсин доранд, аз шумораи умумии беморон (ҳолатҳои нав ва такрорӣ)	97%	98%	100%	100%	100%
Ҷисми беморони ба қайд гирифташуда рифампитсин устувор ва бемории сили доруҳои сершумор устувор, ки тибқи алгоритми ташҳисӣ натиҷаи санҷиши	80%	85%	90%	95%	100%

ҳассосияти доруҳо ба фторхинолонҳо доруҳои нав доранд (усулҳои фенотипӣ генотипӣ)					
Ҷоизи ҳолатҳои нав ва хуруҷи беморӣ сил, ки бо усули бактериологӣ тасдиқ шудаанд	60%	65%	70%	75%	80%
Ҷоизи озмоишгоҳҳои, ки назорати беруна сифатро ҳамчун қаноатбахш гузаштаанд	80%	85%	90%	95%	100%

2. НИШОНДИҲАНДАҶО ВА МАҚСАДҶОИ АСОСӢ ОИД БА ТАБОБАТИ БОСИФАТИ БЕМОРИ СИЛ (бо ҷоиз)

Таботати босамари ҳамаи намудҳои бемории сил (ҳолатҳои нав ва хуруҷи бемории сил), ки бо усули тасдиқи бактериологӣ ва клиникӣ ташхисшуда	93	94	95	95	95
Таботати босамари ҳолатҳои бемории сили рифампитсин устувор ва/ё бемории сили ба доруҳои сершумор устувор	70	75	75	80	80
Ҳолатҳои бемории сили бо рифампитсин устувор ва бемории сил ба доруҳои сершумор устувор, таботатро аз рӯи аввал дар шароити амбулаторӣ оғоз кардаанд	45	47	50	55	60
Шумора ва ҷоизи беморони сили ба доруҳои сершумор устувор, ки таботатро бо дастгирӣ ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар давраи муҳлати таботат оғоз кардаанд	30	35	40	45	50
Шумора ва ҷоизи бемории сил, ки таботатро истифода аз технологияҳои рақамӣ қабул кардаанд	15	20	25	30	35
Ҷоизи беморони сили ба доруҳои сершумор устувор, ки дастрасӣ ба спектри пурраи мониторинги клиникӣ таботат доранд (таҳлилҳои клиникӣ-биохимиявӣ)	80	85	90	95	100
Таносуби беморони дорои таъсири номатлуби ҷид ва таъсири номатлуби диққати махсус талабкунанда, ки аз рӯи онҳо корти мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо (корти зард) пур карда, шубҳаҳои дахлдор хабар дода шудаанд	90	95	100	100	100
Ҷоизи муассисаҳои зиддисилӣ, ки дар онҳо захираҳои сифрии доруҳои зиддисилӣ мушоҳида нашуд	95	96	97	98	100

3. НИШОНДИҲАНДАҶО ВА МАҚСАДҶОИ АСОСӢ ОИД БА ФАРОГИРӢ БА ТАБОБАТ

Ҳамаи ҳолатҳои сил	6100	6000	5900	5800	5700
Аз онҳо бемории сили бо доруҳои ҳассос	5050	4860	4700	4700	4700
Муоинаи дар тамос будагон (10 ба як бемор)	50500	48600	47000	47000	47000
Ба таботати сирояти ниҳонии сил эҳтиёҷ дорад (тақрибан 50 ҷоиз)	25250	24300	23500	23500	23500
Аз онҳо то 5-сола (30 ҷоиз)	7575	7290	7050	7050	7050
Аз 5-сола боло (70 ҷоиз)	17675	17010	16450	16450	16450

4. НИШОНДИҲАНДАҶО ВА МАҚСАДҶО ОИД БА ҶОРАБИНИҶОИ ПЕШГИРИКУНАНД БЕМОРИИ СИЛ

Шумораи шахсони дорои хавфи баланди бемории сил, аз ҷумла алоқамандон, ки дар давоми сол ташхиси сил гузаштанд	61000	60000	59000	58000	57000
Шумораи шахсоне, ки таботати пешгирикунанда қабул кардаанд (аз байни шахсони аз ташхис гузаштанд)	25250	24300	23500	23500	23500
Шумораи шахсони бо вируси норасоии масуния одам зиндагикунанда, ки таботати пешгирикунанда мегиранд	1800	1900	1950	1950	1950
Шумораи кӯдакони то 5-сола, ки бо бемории сил дар тамосанд ва таботати пешгирикунандаро мувофиқи тавсияҳои Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ о	7575	7290	7050	7050	7050

кардаанд					
Фоизи муассисаҳои зиддисилӣ, ки ба талаботи назорати сироятӣ ҷавобгӯ ҳастанд	70%	75%	80%	85%	90%
Шумораи беморони сил дар байни кормандони тиббӣ давоми сол	25	15	10	5	0
5. НИШОНДИҲАНДАҶО ВА МАҚСАДҶО ОИД БА ФАРОҶАМ ОВАРДАНИ ШАРОИТИ МУСОБРОИ АМАЛИСОЗИИ БАРНОМА					
Зиёдшавии ҳиссаи маблағгузориҳои давлатӣ бар амалисозии Барнома (фоиз аз маблағгузориҳои умумӣ)		10%	15%	20%	25%
Таҳияи санадҳои меъёрие, ки барои харидордорӯҳои қатори 1 ва 2 аз истеҳсолкунандагон тарафи Созмони умумиҷаҳонии тандурусои тақмилифта имконият медиҳанд		X			
Ҳамаи дорувориҳои қатори 1 ва 2 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бақайдгирифташуда	X (дорухои зиддисилии қатори якум)	X (дорухои зиддисилии қатори дуюм)			
Технологияи GX барои фарогирии ҳамрадифи беморӣ (бемории сил, вируси норасоии масуниа одам ва гепатит) васеъ карда шуданд	X (бемории сил, вируси норасоии масунияти одам)	X (бемории сил, вируси норасоии масунияти одам, гепатит)			
Шумораи ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки аз буҷети давлатӣ шартномаҳои иҷтимоӣ мегиранд	5	10	15	20	20
Барномаҳои омӯзишӣ дар мавзӯи бемории сил бар қаторҳои тиббӣ ва донишгоҳҳо мунтазам дар назардошти тавсияҳои ҷаҳиди амали байналмилалӣ боздид карда мешаванд	X	X	X	X	X
Модулҳо оид ба таҳсилоти давомдори тиббӣ (рушқасбӣ) дар кишвар боздид ва аккредитатсия карда шудаанд	X	X	X	X	X
Зиёдшавии ҳиссаи маблағгузориҳои давлатӣ бар амалисозии Барнома (фоиз аз маблағгузориҳои умумӣ)	5	10	15	20	20

Замимаи 6

ба Барномаи миллии

ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025

Маблағгузорӣ ва манбаъҳои норасоии он

	1	2	3	4			
Мумии Барномаи миллии ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 (бо сомони)							

и умумӣ ба ташкилотҳои и ва босифати беморон идон							
и умум ба табобати босифати ри ҳамаи намудҳои беморон					15	20	
ҳои пешгирикунандаи сил							
Фароҳам оварда шароити мусоид барои амалисозии Барнома							
ағд					6	3	
ро ва норасоии маблағгузори барои амалисозии Барномаи миллии ҳимояи аҳоли аз бемории сифати и Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 (бо сомони)							
и зарурӣ					6	3	
шти захираҳо:							
глобалӣ						5	
ЭТИКА						0	
ПОН							
умумичаҳони тандурустӣ							
В							
и буҷет					4	7	
и буҷет (фоиз)							